6
10-f
20

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
26 B
38

Bibliotheca
i Coll. Rom.
Societ. Jesu

22
d
58

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Admodum Reu. Patri

MVTIO VITELLESCO SOCIET. IESV PRÆPOSITO GEN.

IO. BAPTISTA FERRARIVS eiuſdem Societ. F.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

AB Vrſinæ Roſæ flebiliter præciſa vmbra quonam confugiant excluſæ orationes meæ, niſi ad patrocinium

nium humanitatis tuæ , ordinis noſtri Pater,& Moderator humaniſſime ? Iſta nimirum, qua comiter omnes excipis, Roſam ſpirat huma nitas:vt illæ ſibi protegentis Roſæ vmbram mutaſſe tantùm,non amiſiſſe videantur. Tibi verò iucundiſſimos fore ſperaui ſeipſis aſperos dictionis aculeos meæ : cum Roſæ,quam vnicè dilexeris, priùs adiuncti , dicatiq; ab eadem ſuauitatem duxerint, ac dignitatẽ . Et illi quidem numeroſiores , quàm antea

fue-

fuerint, prodeunt in lucem nominis tui: multiplicatis enim Roſis, multiplicari decet aculeos. Vale.

Digitized by Google

XXI. *Ex milite Imperator.* 135
XXII. *Xaueriana charitatis Indica expeditio.* 149
XXIII. *Vir linguarum omnium.* 164
XXIV. *Coronatus corona contemptor.* 172
XXV. *Ex fuga victor.* 181
XXVI. *Synodus Tiburtina.* 189
XXVII. *Hebraica linguæ ſuauitas.* 195
XXVIII. *Hebraica Muſa.* 208
XXIX. *Hebraica litteratura ſecuritas. fol.* 217
XXX. *Stylus Hebraicus.* 230
XXXI. *Aetas Florea.* 248
XXXII. *Roſa ſepulchralis.* 265
XXXIII. *Stephonij extincti laurea cupreſſina.* 285
XXXIV. *Et ſibi, & alijs Aeſculapius.* 292

MV-

MVTIVS VITELLESCVS
Societatis IESV Præpoſitus Generalis.

CVm Orationes P. Ioannis Baptiſtæ Ferrarij Societatis noſtræ, tres eiuſdem Societatis Theologi, quibus id commiſſum fuit, recognouerint, & in lucem edi poſſe probauerint, facultatem concedimus, vt typis mandentur, ſi ita Reuerendiſſimo D. Viceſgerenti, & Reuerendiſſimo P. Magiſtro Sacri Palatij videbitur. In quorum fidem has litteras, manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Romæ 26. Ianuarij 1627.

Mutius Vitelleſcus.

Im-

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſs. P. Mag. Sacri Palatij Apoſt.

A. Epiſc. Hieracen. Viceſg.

EGo Gherardus Saracenus Orationes Admodum Reuer. P. Ioannis Baptiſtæ Ferrarij, iuſſu Reuerendiſſimi P. Sacri Pal. Magiſtri accuratiſſimè legi. Illas verò non modò Chriſtianæ fidei, morumq. integritati abſonas non inueni: ſed congenitum ſtyli hactenus illibati candorem frequentiſſimis multiplicis eruditionis luminibus cũ feliciter aſſequantur, ſum quammaximè admiratus. Quamobrem publicã ſibi lucẽ ſuo iure expoſcere mihi videntur, tanquam reipublicæ litterariæ magnum aliquid decoris, ſplendoriſq. mox allaturæ: dignæ prorſus, quæ aculeata ſuarum ſententiarum ſuauitate Apum ſæculo ad eximiam doctrinæ gloriam floreſcenti, ac verèmellito blandiantur. Romæ X. Kal. Iun. 1627.

Ego Gherardus Saracenus.

Imprimatur

Fr. Paulus Palumbara, Socius Reuerendiſs. P.Fr.Nicolai Rodulfi, Sacri Palatij Apoſtolici Magiſtri, Ord.Præd.

VIR-

VIRGO TOTA PVLCHRA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EN tandem aliquando, Auditores, quã vlla ſine labe pulcherrimam, hoc eſt, dignam ſe matrẽ fertili præpotẽs mente genuit ſibi Deus: ſterili filiam vtero anus Anna concepit. Quanquam ego veriùs anum hanc prodigiosè fertilem dixerim, quicquid vſpiam pulchri eſt in vna puella parituram. Prægeſtit animus nunquam anteà viſæ, adhuc latentis pulchritudinis florem ſagaci viſu prælibare. Expeditus, opinor, acceſſus erit: noſtrate enim in hor.

to inuſitata floret pulchritudo. Iucundus etiam viſo flore fructus exiſtet voluptatis: florem enim maternæ in ſinu ſtirpis hærentem intueri iucundiſſimum eſt. Agite igitur, Auditores, Annæ parentis in vtero, ſacro tãquam in hortulo, efflorescentem diuini ſapientia ſponſi ad miraculum vſque elaboratã auguſtiſſimæ ſponſæ formoſitatem mecum intuemini. Atque vt iucundiùs intueamur; ſponſæ opificem ſuæ inter opus canentem ſponſum: neque opere ſolùm, ſed cantu etiam ſingula venuſtatis decora perquàm venuſtè exprimentem audiamus. Ergo canori panegyrici caput eſt, quod in pulcherrimi ſtructura corporis eminet, capitis decus. *Caput tuum*, inquit, *ſicut Carmelus.* Vt enim ſublimi faſtigio ille cælo, quàm terris propior indigenis montibus ſupereminet; ſic tu fœminarum formoſiſſima

Cant. 7

ſiſſima humanæ maieſtatis modum decora proceritate excellis, ac toto vertice ſupra es. Nec tot idem præterea natiuis arbuſculis, floſculisque coronatur, quot ipſa virtutum ornamentis viges, formæ laudibus flores. Potuit in te ſanè liberalior cum virtute forma floreſcere, in qua veteris culpæ ſpinæ, tribulique, propagatum in omnes poſteros bonæ ſementis exitium, locum non habuerint. Vt mirandum nemini ſit, ſi communem hominum ſtaturam auguſta magnitudine excedat, quæ ſeruile ſceleris hæreditarij iugum non ſubierit. Quidni autem à terris in cælum excreſceret cælo dignior, quàm terris pulchritudo? At ecce proceræ pulchritudinis regius vertex colore rutilo capillatur. Enimvero verè canitur, *Coma capitis tui, ſicut purpura Regis vincta canalibus.* Regalem *Cant.7*

facilè purpuram æmuletur coman, quam non antiquæ labis originem ſordida deriuatus deprauatæ naturæ turpis fucus infecit: ſed ingenuũ diuini Amoris pigmentum præſentiſſimo illapſu colorauit. Nunc bene ſperare mortales miſeri iubemur. Noſtra iam præda fiet Deus. Purpureus illum crinis regijs nodis implicabit. Auditìsne? Opifex fa-
Cant. 4 tetur ipſe vim crinis huius. *Vulneraſti cor meum*, inquit, *ſoror mea ſponſa in vno crine colli tui*. Si vel vnus molliſſimus capillus aculeum habuit ad vulnerandum: cur non omnes rete contexant ad capiendum nobis Deum? Nullo enim negotio capitur vulneratus. Ite nunc,
Ouid. 8. Metam. & Megarẽſis Niſi cæſariem ad breuis Imperij ſuperſtitionẽ falſa purpura fucate canora mendacia poëtarum. Sine fuco, & fallacijs tandem purpurat crinis, cuius regalis

color

color cæli, terrarumque Reginam æuo ſempiterno regnaturam declarauit. Iam verò noſtros in ſe oculos conuertit inſolitus oculorum nitor. Ita enim perſpicui *Oculi tui, ſicut piſcinæ in Heſebon.* Cant. 7 Tanti eſt è naturæ fontibus natiuæ limum labis non trahere: vt vel in oculis liquido purior ſtagno illimis transluceat integritas. Par erat præterea pellucidos oculos hoc etiã ſupinas aquas imitatos non aliò, quàm in cælum eſſe conuerſos: vt parem ſibi, ſuoq; dignam obtutu ſtellarum illuſtrem pulchritudinem intuerentur. Pergite formoſiſſimi oculi, pergite cælum cõtueri. Auguror enim vos, gemella terrarum ſidera, ſiderum Imperatori nitida nictatione, nutuque ſuaſura, ſtellas vt omnes cæli vobis poſthabeat: vt ſol ille ſempiternus veſtram præproperus ad lucem verno tempore autumnet in Virgine.

Nunc ex oculis ad genas, hoc eſt è ſideribus, & fontibus ad flores ille nos appoſitè cantus vocat, *ſicut flos mali punici, ita genæ tuæ*. Nam gemini ſideris almæ luci apricæ, gemini fontis rore puro irriguæ quonam alio pulchriùs vernantes genæ, quàm regiam coronam præferente mali punici flore purpuraſcerent? Regium ego florem tuum, diuina virguncula, pudorem ſingularem ſanè dixerim, qui ſuamet purpura meritò coronatur, ac regnat inter cæteros: quòd non priuatæ ſolùm inquinamenta vitæ, ſed toti etiam poſteritati communem paterni facinoris maculam inaudito antea miraculo erubuerit, ac fugerit. Sed non ridet minus in labris, quàm floreat in genis ingenuus rubor. *Sicut enim vitta coccinea labia tua*. O labella, pudoris, amoriſque vittæ ſuauiter tenaces! ſeu

Cant. 4

Cant. 4

vos

vos pudor aſtringat, vt parcè verba laxetis: ſeu vos amor relaxet, vt incomprehenſibile Verbum indiſſolubili nodo aſtringatis. Aſtringere facilè poterit cuiuslibet nexu criminis ſemper ſoluta. Deus ipſe decorum ſibi ducet eius eſſe captiuum, quæ in communi hæreditariæ culpæ captiuitate ſola libera ſit. Rideat iã, quas olim demirabatur, Gallici Herculis commentitias vires catenatos auribus populos erudito trahentis ore temere credula mortalitas. Hercule fortior Virgo breui, ſed amabili verborum ambitu tãquam vitta coccinea non hominum cœtum aliquẽ, ſed ipſum detrahet cælo Deum. Parce igitur, parce vetus fabula Deos, Deaſque omnes aurea de catena ſuſpendere, qua deligatum Iouem irrito conatu cælo decipere laborent. Virgineus labor eſt, iſque perleuis te-

nui Deum vitta vincire, vinctumq. deducere. Venies breui captiuus Virginis, venies maxime Imperator: in breue corpuſculum temet contrahes ad amplexum: purpurea labia, tua vincula, oſculaberis. Tunc ſanè delibata ſuauitas in carmen illud ſuauiſſimũ eliquabitur, *Fauus diſtillans labia tua, ſponſa: mel, & lac ſub lingua tua*. Nimirum lacte mihi non modò ex vbere, verùm etiam ex ore ſcatet ſuauiſſimo fœta candore materna virginitas.

Cant.4

Cæterùm, ſi purpureis labra illecebris deuincient ad oſcula, quibus colli nitores nodis Deum pertrahent ad amplexus? Aureis equidem dixerim. Deus ipſe mihi concinit: *Collum tuum*, inquit, *ſicut monilia*. E monili hoc pretioſiſſimo, cuius aurum obryzum ſordis natiuæ deſpumandam ſcoriam non habuit, quænam gemma penderet aptior, quàm

Cant.1

quàm complexu illigatus arctiſſimò infans Deus? At vos mammæ ſororiantes vt exporrectis liberaliter papillis veſtrum ad nectar Numen inuitatis! Erit illa dies, aut veriùs illa nox nouo ſole illuſtris erit, quæ ſuarum vbertate deliciarum beatiſſimum tuorum inhiare vberum ſuauitati Deum videbit. Audiet etiam identidem à pupulo maximo tenerum id carmen lallari, *Vbera tua ſicut botri vineæ*: cum à communi fæce puro, meroque matris liquore ebriolus næniolam ſibi balbutiet dormituro. Perplacet interim gemina vos vbera hinnulis capreæ gemellis comparari, *qui paſcuntur in lilijs*. Paſcite circa virginei cordis lilietum bellulæ damæ, geminæ mammæ: ſugite puros caſti ſanguinis ſuccos, quos in lacteos rores lactenti Deo conuertatis. Virginalis enim ſanguis candore amico facillimè

Cant. 7

Cant. 4. & 7.

limè lacteſcet. Hanc præterea laudem cum hinnulis mamillæ amabiliter geminatis, quòd oculos fugitis hominum. Vni vos decet cicures eſſe, ac tractabiles Deo, quæ vel humanum longè aſpectum cauto pudore declinatis. Vultiſne iam fœcundæ pulchritudinis florem ſuo cum fructu intueri? Quidni velitis? *Venter tuus ſicut acervus tritici, vallatus lilÿs.* Admiramini inſolitum virginitatis decus, vt incorrupta, & frugifera ſit? Ego verò potiùs admirer ibi tricicum poſſe exiſtere, vbi

Cant. 7

Infelix lolium, & ſteriles dominantur auenæ.

Virgil. eclog. 5.

quàm vbi virginali lilia vallo à primigeniæ noxæ ſenticeto liberum, & vacuum ſpatium relinquunt fœcunditati. Prodigio ſimile exiſtimatis diuinum virginitatis fructum inermis lilieti innocenti ſepe poſſe

val-

vallari ? Ego verò aio ita virginalis lilij candorem aculeatum eſſe, vt verenda ſpecie ſtatim oculos feriat, animos percellat, abſterreat manus. O nobis in ſumma bonorum omnium caritate ſalutaris frugis opportunè fertilem virginitatem! Illo illo electorum frumento enutrita, & ſaginata mortalitas ad felicitatis immortalitatem adoleſcet. At bene habet: ad calcem operis ventum iam eſt: ſupremam formoſis pedibus manum impoſuit Artifex: cum ipſo libet Artifice plaudere, *Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis, filia Principis!* Inſtar omnium prior ille greſſus eſto, quo cum cæteræ imbecillitas infantiæ per auiti lubricum cœnum criminis non ſine prolapſione reptet ad vitam, tu diuinæ opis aureo integumento calceatum pedem incontaminatum promouiſti ad ſanctitatem.

Zach. 9

Cant. 7

tē. Vt vnus ille, & princeps ſinceræ plenus maieſtatis inceſſus non è noſtratibus te fœminis aliquam priùs captiuam, quàm libertam: ſed liberam præpotentis filiam Principis arguat, vnamque omnium Principem fœminarum. Et miramur; ſi, quam diuinis cumulauit ornamentis:

Ouid. Metam. 10. *Formamque dedit; qua fœmina naſci:*
Nulla poteſt,

gloriabundus adeo prædicat Deus ipſe opifex:

operiſque ſui concepit amorem:

nouoque amoris miraculo eandem ſibi filiam, parentem, & ſponſam, delegit, vt quo pluribus poſſet nominibus opere formoſiſſimo delectaretur? Nos quoque in amorem tui rapis, Virgo pulcherrima: nobis ex iſtis materni ergaſtuli tenebris affulges illuſtriſſima, tuique

ſincerum conceptum luce retegis tua: te nobis Parentem, Patronam, Reginam, vt multis nominibus quàmchariſſimi tibi ſimus, nuncupamus: tua tibi ſingularia decora gratulamur: &, quando vnus, qui tam bellè te decorauit, gratulari pro dignitate tibi ſponſus poteſt, tuis victi meritis mirabundi obmuteſcimus.

CAELESTIS

AD VIRGINEM LEGATIO.

BENE eſt, beatè eſt, A. Cæleſtis orator hominũ cauſam feliciter perorauit ad Virginem. Perorata felicitas in vtero virginali fœcun-

fœcundo compendio concluditur. Poſt feliciſſimam perorationem, quid orationi ſuperſit meæ, niſi vt recentia gaudia iucunda commemoratione congeminet? Agite, igitur, accipite. Ad terras præmittitur iuuenili ſub imagine diuini conceptus è cælo nuntius. Decuit enim mox illapſuram profuſæ diuinitatis pluuiam, pulcherrimam in ſpeciem colorata Iride prænuntiari. Ambitioſè crediderim humano vultu præiſſe Angelum, vt, quà liceret, corporandum imitaretur Deũ. At quò deuius, humiliſque deuolas Gabriel? Magna legatio magnarum vrbiũ aulis, non excipiẽda Nazaræis videtur anguſtijs. Sed anguſtum Cælitibus eſt, quicquid terrenũ eſt. Quid enim vel maximæ vrbes præ cælo videãtur, niſi maculę quædã, his magnæ ſolùm, qui cælum neſciunt? Anguſtiores præterea op-

oppidulis erant ampliſſimæ gentium exterarum vrbes, quas Deorum ſacrilega turba, quas vitiorum fœda colluuies oppleuerat. Quòd ſi Nazareth, floridum nomen, vi vocis amabili florem redolet: quo quæſo tēpeſtiuiùs in loco flos campi nouellus concipi potuerit, quàm vbi loci nomen ipſum floreret? Neque tamen Nazareth nomen aut pulchriùs floruerit vnquam, aut florem ſuauiùs oluerit: quàm cum concluſo Virginis in hortulo vere primo conceptus virginei ſanguinis flore vernat Deus. Nunc enimuero,

Nunc ver purpureum, nunc formoſiſſimus annus:

cum diuina formoſitas genitabili ſanguine corporata floridè purpuraſcit. Quod igitur præſtantiſſimorum nemo pictorum poſſit, vna poteſt Virgo virgineo materni ſangui-

guinis minio Deum hominibus ad viuum colorare. Nunc tandem quærenti,

Virgil. eclog. 3

Quibus in terris inſcripti nomina Regum
Naſcantur flores,

Nazaræum habeo florem oſtendere, cui poſtmodum in Caluariæ aprica tranſlato regium genus, naturaliſque diuinitas Regis meritò nomen inſcribet. Cæterùm in florei nominis vrbe Virgo reperitur. Par erat nimirum in florentiſſimo loco candidum florem non deſiderari. Ad Virginem diuertit è cælo cæleſtis hoſpes. Cælitibus enim, ac virginibus hoſpitalis amicitiæ candidam teſſeram dedit incontaminatæ ſimilis candor integritatis. Quanquam cæleſti hoſpiti patrium cælum videri potuit hoſpitium illud, in quo lacteam, virginalis pudicitiæ viam, candore notabilem ipſo,

ipſo, illabenti mox peruiam Deo nactus eſſet. Virgini demum ſalutem venerabundus impertit Angelus. Impertit autem? imò fœneratur. Verbis enim impertita ſalus fœcundo Virginis prodigio reddenda eſt cum fœnore corporata. Verùm ad honorificam ſalutantis vocem turbatur pudibunda Virgo. O quàm decens turbata virginitas, dum ſuffuſo pudore coloratur in roſas! O pudorem candidæ matris rubicundum filium! O fertiliſſimã florum Nazareth, quæ roſas liberaliter producis & in hortulis, & in genis! Ne metue virginitati, ne metue paritura Virgo. Si fructus indoles flos eſt: quæ tam bellè illibato flores pudore, illibata paries. Flos ille virgineus virginei ſpecimẽ partus eſt. Auguror. Deum dabis in lucem. Neque enim alium peregrinus in terris, ac planè cæleſtis

pudoris flos, præter diuinum fru-
ctum pollicetur. Igitur; dum ineun-
te vere Virgo purpureo pudibunda
flore ſuauiſſimè vernat; veriùs è
Virgine, quàm ex Arietis, vel Tau-
ri aſtro florida veris amœnitas in-
choabitur. Tu verò age annue
cæli, terrarumque votis: induere
Deo in fructum Virgo florentiſſi-
ma: fructuoſum enim nobis in ipſo
pudoris tui roſeo vere autumnum
repræſentabis. Ita in prærogatiua
duplici ſingularis purpureum vere-
cundo vultu ver, ſalutarem fœcun-
do vtero autumnitatem præferes.
Annue. O quantùm potui, dices,
annuendo! cùm tuos ad nutus ver-
no ſub ſidere videbis properaſſe ſo-
lem ad Virginem. Annue. O quàm
dulce, dices, annuiſſe! cùm tuis pen-
dulo è papillis Amori inſtillatum
lac mellita per oſcula vbertim re-
petes blandiſſimo cum fœnore ſua-
ui-

uitatis. Sed ecce tandem annuit pudentiſſima Virgo. Hactenus noſtra gaudia intueri, hactenus profari licuit. Nunc prodigum lucis Numen arcana miracula illuſtri caligine obumbrat: ad nitidiſſimam vmbram conniuendum eſt. Nunc infans in vtero Sapientia obmuteſcit: muta Sapientia ſilendum eſt.

VIRGO IN MONTIBVS PEREGRINA.

Corporato nuperrimè Deo noſtræ in vallibus mortalitatis peregrinante, peregrinatur hodie in montibus diuina Mater. Diuinis peregrinis ambulantibus, indecorum videtur, atque inurbanum quieſcere nos, A. Quoniam verò eorum

alterum gigantæo inceſſu exultantem ad longiſſimam tolerantiæ currendam viam, alteram Amoris, quo fœta eſt, alis ad montana properantem conſequi corpore non poſſumus : volucri mentis obſequio comitemur. Vtrique gratus, vt opinor, comitatus hic noſter erit; ſi viatoris vtriuſque viam conferamus. Igitur, cæli apex, Diuinitas liberali ſeſe pondere abiecit ad terram: vt iter homini ſterneret in cælum. Virgo etiam maxima nouo miraculo tum ſe maximè demittit, cum conſcendit in montes. Cur enim altiſſima montium iuga depreſſæ illi conualles non ſint, quæ ſubditum vtero gerẽs Deum infinitam Numinis excelſitatem toto pectore, ac vertice ſupereminet? Quid quòd ambo ſuis è penetralibus, ille cæli, cæleſtis hæc domus, ineunte vere egrediuntur? Vernare

nimi-

nimirum annus debuit, dum prodiret in publicum ſiue ſol Diuinitatis, ſiue flos Virginitatis. Quid quòd vterque ſine vectore feſtinat? Erraui. Vtrique vector amanti Amor eſt. At vos auiæ rupes peruiam detumeſcite in planitiem: quando, rerum faſtigium humanarum, Deo fœcũda Virgo ſeſe inclinat ad vos. Quanquam tumere vos decet, ac ſuperbire, ſublimi quę vertice ſublimius aliquid, quàm ſidera, hoc eſt, ſiderũ tangitis Imperatricem. Vos quoque nudæ cautes florem induite, floridum incedenti ver Virgini ſubſternite. Quanquam vulgari flore non indigetis, quæ pulchriùs lectiſſima Virgine floreſcitis. Emolleſcite ſitienti in liquidas fontium perennitates arida ſaxa. Sed aruiſtis, opinor: quòd pudet ſcatere vos, dum puriorem defeſſæ iam puellæ marmorea frõs fontem exudat.

 dat.

BIBLIOTECA RE RON VITTORIO EM

dat. Plaudite prætereunti aurarum ſibilo, auium cantu mutæ ſolitudines. Sed, niſi fallor, obmutuiſtis: quòd obſtrepere dedecet vos ſuauiſſimo virginalium concentui ſuſpiriorum. O montes, quos diuina hoſpes calcauerit, excelſiſſimos! Theſſalii vobis Olympum ego longè poſthabeo: quamuis immixto ille ſideribus capite ſuum cælo nomen impreſſerit. Excelſius enim eſt à terrenis diuina; quàm cæleſtia contingi. Vnum tibi, montana Virginis via, calcatum Deo Caluariæ montem habeo comparare: quòd vterque non aſtra cælo infixa, ſed affixum vel arboris trunco, vel Virginis vtero diuinum ſolem attingere potuiſtis. Iam verò agite leues auræ, gemino quà cæli, quà vteri ſole æſtuantem Reginam refrigerate. Satis iam laborioſi calore itineris materni vultus candor irrubuit:

ſatis proludens filio Mater decantatam illam ſunebrem aliquando collem aſcenſuri candidam, & rubicundam imaginem repræſentauit. At bene eſt. Feſtinante cum Virgine ſui curſus metas tenet oratio. Virginalis beneficia feſtinationis melior perorat orator infans è matris vtero Ioannes, in illo ſilentij ergaſtulo, dum totus lætitia geſtit, toto corpore eloquentiſſimus. Huius autem lætiſſimæ ſumma perorationis ea eſt, teneram hominum ætatem Dei Filio, diuinæque Matri eſſe cariſſimam, quam ſibi primùm viuendam alter, ſibi altera properè viſendam, certatim vterque protegendam, ornandamque itinere ſimillimo ſuſceperunt.

NATALITIA SOLIS AETERNI NOX.

V Agientis inter homines Dei nocturna miracula, balbutientem oratorem ad dicendum excitarunt. Neque enim dedecet balbutire me, dum vagit Deus. Si quid ego inconditum, aut aſperum ſonabo; tenerrimus ille diuini infantis vagitus, pacifera cæli næniola terris blandita mitigabit. Vos interim naſcentis Dei recentia ſpectacula, tenebras inter adultæ noctis ad Amoris facem, & lucem edita mecum demiramini. Placidiſſima pax terras iam vniuerſas tranquillarat. Decuit enim ſeruilia terrarum odia ſilere, dum noua Amoris bella elegit

git Dominus, quibus efferatos hominum animos humanam ipſe naturam indutus humaniſſimè expugnaret. Illa etiam maxima gentium Imperatrix Roma, feliciorem imperio ſubitura ſeruitutem; dum generis humani capita ſingula recenſet ad ſuperbam imperij gloriã; ſecum vincendos, qui tum viuerent, homines victori Chriſto numerat ad illuſtrem diuinæ victoriæ prædicationem. Enimuero glorioſior Roma futura erat, ſi, vana omnium hominum recenſione omiſſa, numerare vnum didiciſſet inter homines Deum. Mirandum iam non eſt, quòd locus ei non fuerit in diuerſorio, qui neque in hominum animis haberet hoſpitium. Igitur hyemauit in campis Amor; verna mundo bella moturus in Cruce. Cæleſtem hoſpitem excepit malè materiatum tugurium. Quid enim præter tugu-

ria

Digitized by Google

ria inueniret, qui cælum reliquiſſet? Secedit in ſuburbanum antrum paritura Virgo cū ſanctiſſimo coniuge Ioſepho. Nondum enim vrbes Virginitas, & Sanctitas incolebant. Hic effuſo in preces vtrique per illius parietinæ patentes rimas qualia è cælo gaudia, feliciſſimi partus omina, impluebant! Hyems erat ſumma, tempeſtas perfrigida, intempeſta nox hyberna frigora geminabat: ſui cum Amoris calida ſolſtitia properauit natus repentè ſol: vt brumali nocte contracta vitalis æſtatis longiſſimam diem repræſentaret. Iam verò quis tibi liquidiſſimæ voluptatis fuit ſenſus, o virgo, cum fœcunda virginitas ſingulari miraculo peperit Deum? Par erat nimirum, dum felicitas pareretur, non aliam præſtò eſſe puerperæ obſtetricem, niſi voluptatem. At heu vagit nata felicitas! frigore tremit nudu-

nudulus Amor ! Ah parcite mala frigora, parcite mollicellum adurere puellum, quem ſatis diuinus calor aduſſit. Parcite gelidi ventorum turbines niueum perflare corpuſculum. Non ſunt veſtri iuris candiduli corporis hæ niues, quas non hybernum ſidus, ſed Amoris æſtus læto prodigio coëgit. Parcite boreales animæ arcanas amantiſſimi corculi flammulas euentilare. Heu nimis euentilatæ viuas oris pulcherrimi niues eliquant in lacrymulas. O lacrymulæ ſalutarium dolorum gemmea tyrocinia ! Hyems nulla fœcundiori irrigua imbre permaduit: nulla nox puriori baccata rore gemmauit. At vos agreſtes paleæ Regis attactu mei regia purpura nobiliores, ne veſtra aſperitate læſo corpuſculo crudeliter purpuraſcite. Vos quoque tenero ſubſtrata capiti horridula gramina, dum libe-

rato-

ratorem meum obſidionali veluti corona cingitis, ne pungite. Heu quàm vereor, ne quis aculeus, ne qua occulta ſpina teneræ ante diem fronti ſeſe ambitiosè inſinuans ſanguineis punctiunculis ſe coloret in roſam. Tu verò quid agis Mater? Quid aſperis tenerum pannis Amorem inuoluis? Purpureæ regium puerum faſciolæ decent: purpureus color decet Amorem. Sed naſcens ruſticatur Amor: hinc ruſtico more, opinor, mauult eſſe pannoſus. Erit illa dies, erit, cum in vrbe regna doloris initurus è prætoria ſeſe arce in purpura ſpectabilem dabit ciuitati. Sed præſto iam ſunt leuamenta frigoris. Reciprocantis ſpiritus calidæ vices è brutarum pectore animantium olentem animam reflantes frigora temperant. Adeo placet Amori calor, qui afflatur è corde. Atqui alium inhalari

ari ſibi calorem malit frigidulus in-
ans. Tuis, Virgo, amplexibus,
tuis oſculis cupit incaleſcere. Vi-
den, vt hiante labello blandiſſimè
ridens brachiola exporrigit? Quid-
ni te ſuſpiret è præſepi, qui de cælo
properauit ad te? Bene eſt, abundè
eſt. Maternis hæret amplexibus tre-
mulus pupulus. In tam beati ample-
xus vinculũ ſpõte captiuus accurrit.
Incaluit ſanè puer, incaluit viciſſim
Mater. Sed calor puero ſitim fecit.
Quo iã nectare diuina ſitis tẽpere-
tur in terris? Ipſa dignũ Deo nectar
inuenit. Virgineo pendet ex vbere
lactens Deus. Virginis tandem in
ſinu media hyeme lilia inuenta ſunt,
inter quæ cæleſtis apicula paſcere-
tur. Lacteum hic rorem de ibans
ſalutaria mihi ſui mella ſanguinis
elaborat. Illo, illo lacte ſagina-
tus Amor lacteum mihi ſe colliget
in orbem, caſtiſſimum mihi lacte-
ſcet

ſcet in epulum. Inter hæc, effuſo in terras cælo, pacem hominibus Cælites concinunt. Debuit cælum paciferam terris næniam; dum vagiret in terris pacis Deus. Sed ille diuini vagitus infantis claro Cælitum cantu ſuauiùs mihi pacem ſonat. Neque tamen ingratiſſimo ſomno ſepultus orbis vel cæleſti carmine, vel diuino vagitu excitatus eſt. Quid autem veriſſimo infantis Dei miraculo non indormiret cæca mortalitas, quæ multiplicis Deorũ metamorphoſis vaniſſimis diu ſomnijs inuigilaſſet? Cæterùm in tam miſera quiete pauci Paſtorum peruigiles inuenti ſunt, qui cæleſti voce ad noua miracula exciti eam eſſe Bethlehemici agri fertilitatẽ viderunt, vt in illo naſceretur Deus. O vos felices, qui mortalium diligentiſſimi ad tam ſalutare beneficium noctu vigilaſtis! O illos miſeros,

qui

qui natam ad ſalutem conniuentes vel interdiu dormiunt!

R A C H E L

PLORANS FILIOS SVOS.

AT o regalium arbiter conſiliorum, maxime Regum Deus, quid iſte fert in omnium pace terrarum armatæ Regiæ tumultus? O quicquid in cælo fulminum lentum, atque otioſum es, propera, prohibe hoc humano maius, vno dignum Herode ſcelus. Adeone, humanitatis domicilium, vrbana te Regia efferauit, Rex amentiſſime: vt neque trepidãtium ſqualore matrum, neque lactentium innocentia moueare liberorum? Vos etiam nimis audiſtis deteſtabile imperium

ſatel-

ſatellites: cæde tam impia deſiſtite. Quòd ſi crudelibus certum eſt occidere, ſaltem vulnere abſtinete. Sola comminatio, ac triſtis fulgor armorum facilè ante vulnus timidos exanimabit infantes. Heu me! ſcopulis cano. Non exaudior. Precibus altiùs meis furor aulicus obſtrepit. Ecce in theatrum frequentiſſimum teneris infantibus, non ad beſtias, ſed (quod peius eſt) ad inhumanos homines dãnatis, efferati carnifices ferarum loco velut caueis emiſſi vndique impetum faciunt. Malè ſcilicet ad ſtragem hanc immitterentur feræ, quæ lactea ætatula delinitæ feritatem dediſcerent. Benè tuos laniſtas ad omnem pietatem ferreos in arenam producis Herodes; quando te digno Ædile ludus datur crudelitati. Paſce iam oculos, animumque ad iſta ſpectacula oculatiſſimum, ad omnem

huma-

humanitatis laudem cæcutiens Tyranne: ad ſingula etiam, hoc eſt, ad innumerabilia vulnera theatrali plauſu (ſi par furori vox eſt) Hoc habet, exclama: diligenter obſerua, atque in infinito cædentium, & cadentium numero numera (ſi potes) qui nam certiùs ad minimos corpuſculorum ſcopos colliment: quinam altiùs molliſſimis iugulis mucronem imprimant: vt ſtrenuæ præmia immanitatis ſanguinarijs armis promeritos armillis dones mirmillones tuos. O ſpectaculum humanis oculis luctuoſum, Herodi iucundum, quia luctuoſum eſt! Vulnerantur ipſo propemodum vulnere minores. Tantula corpora maximæ plagæ ſpatioſa ſunt. Qui vix è mãmis, & materni ſinus portu ſoluerunt, ſuo in cruore naufragium faciunt. Nimirum hic etiam mare rubrum more ſuo naufragum eſt.

Quo viuebant igitur, naufragi moriuntur in ſanguine: imò ante penè moriuntur, quàm vixerint. Vitali enim ſpiritu priùs mortiferos enſes tranſmittere coguntur ad cor. Hic hiante labello appetit vbera, & miſera vice pro papilla gladium excipit, vnde mortem exugat, animam exhalet. Ille, qui modò auidulo mammam ore guttatim exhauriebat, præciſo repentè capite matrem vbertim cruentus humectat, ingratoque fœnore pro lacte ſanguinem refundit. Tu verò gemellos imminente ferro pallidulos, tuum ad ſinum, tanquam ad arcem perfugas quì defendas in tuos luctus fœcunda parens? Heu malè pretium pro filijs lacrymas offers, vbi cladem furor anhelat. Malè precibus pugnas contra barbaros: malè querelis prouocas ſuperbos. Ecce vterque vtrinque diſtrahitur:

Vterque pijs parentis, impijs hoſtiũ manibus in diuerſa rapitur, ac tantùm non diſcerpitur. Vt neſciam, vtrum furor, an pietas diuexet, ac diſcruciet magis. Quid fruſtra matris nomen, opemque trepidi balbutitis infantes? Impendit illa, quas poteſt, ſingulas ſingulis inermes manus: geminas geminis vltimo in diſcrimine non poteſt: vobis illas ipſi, dum tenetis, impeditis. Vnum hoc vna poteſt, duplicem in cæde veſtra mortem experiri. Scilicet iuſtus eſt vterque carnifex: ne plus liberorum ſibi, quàm parenti obtingat; æquo vtrunque vulnere medium diſſecat. Pius etiam ſcilicet eſt: vt neſciat mater quam prius in partem dolorem effundat, parem vtrinque doloris materiam, dimidiatos filios maternis in manibus relinquit. Quid hic aget infelix? Quid conſilij capiet ambiguus do-

 lor?

Quo viuebant igitur, naufragi moriuntur in ſanguine : imò ante penè moriuntur, quàm vixerint. Vitali enim ſpiritu priùs mortiferos enſes tranſmittere coguntur ad cor. Hic hiante labello appetit vbera, & miſera vice pro papilla gladium excipit, vnde mortem exugat, animam exhalet. Ille, qui modò auidulo mammam ore guttatim exhauriebat, præciſo repentè capite matrem vbertim cruentus humectat, ingratoque fœnore pro lacte ſanguinem refundit. Tu verò gemellos imminente ferro pallidulos, tuum ad ſinum, tanquam ad arcem perfugas quì defendas in tuos luctus fœcunda parens? Heu malè pretium pro filijs lacrymas offers, vbi cladem furor anhelat. Malè precibus pugnas contra barbaros: malè querelis prouocas ſuperbos. Ecce vterque vtrinque diſtrahitur;

vter-

vterque pijs parentis, impijs hoſtiū manibus in diuerſa rapitur, ac tantùm non diſcerpitur. Vt neſciam, vtrum furor, an pietas diuexet, ac diſcruciet magis. Quid fruſtra matris nomen, opemque trepidi balbutitis infantes? Impendit illa, quas poteſt, ſingulas ſingulis inermes manus: geminas geminis vltimo in diſcrimine non poteſt: vobis illas ipſi, dum tenetis, impeditis. Vnum hoc vna poteſt, duplicem in cæde veſtra mortem experiri. Scilicet iuſtus eſt vterque carnifex: ne plus liberorum ſibi, quàm parenti obtingat; æquo vtrunque vulnere medium diſſecat. Pius etiam ſcilicet eſt: vt neſciat mater quam priùs in partem dolorem effundat, parem vtrinque doloris materiam, dimidiatos filios maternis in manibus relinquit. Quid hic aget infelix? Quid conſilij capiet ambiguus do-

 lor?

lor? Miſerum ſanè. Intercluſo ſpiritu ſemianimis cadit mater: vt exanimem vtrumque filium pari officio per iter mortis, quantùm fas eſt, viua proſequatur. At tu puer miſerabilis quid è collo matris auulſus tremula ſupplex brachiola tuũ tendis ad carnificem? Ah potiùs diſtrictum, incitatumque in te gladium amplectere. Hic enim faciliùs ſenſu pietatis emolleſcet. Quis iam in furoris licentia funera numeret? Velocior ferè trucidantis manus, quàm oculus intuentis: cum præſertim pijs hic lacrymis hebetetur ad viſum, perfuſa illa ſanguine acuatur ad ſcelus. Vt igitur multa numerem, atque immania facinora: plura, atque immaniora ingerit crudelitas liberalis. Quis enim eos enumeret, qui miſerè confoſſi primulam vitam per ſuprema oſcula matrum in ora exhalantes ijs, à qui-

bus

bus accepere, ante vſuram reſtituunt? Quis eos, quibus ex hoſtili manu delapſis adeo parata mors eſt, vt obuijs pedibus proterantur? Quis alios, qui dum cautè maternis veſtibus occuluntur, ſimplici vagitu ſe retegunt, innocentes ſui ipſorum proditores? Iam funeſtiſſimum natat ſanguine theatrum. Vt poſt gladiatoriam ſæuitiam cruentam naumachiam furor Herodi ludere videatur. Iam cauea omnis morientium gemitu, lamentantium vlulatu circumſonat. Gratum hunc ſibi plauſum victrix feritas excitauit. Iam perditæ mœrore, ac luctu matres miſera orbitatis ſolatia, lacera filiorum membra dum conquirunt, non dignoſcunt ad tumulum, quos peperere nuper ad vitam. Adeo degeneres vultus fecit inuſitata calamitas. Si quæ tamen filios agnoſcitis, ne tumulate. Ve-

ſtrum pius hoſtis officium occupauit. An non videtis, vt excitatis ingentibus cæſorum cumulis mutua omnes ruina tumulauit? Non enim habuit molliora, & candidiora marmora, quæ cæderet, atque imponeret. Neq; neceſſe habetis lugubres in marmore notas, vt mos eſt, incidere, quas artifex crudelitas vulneribus ſatis inſcripſit. Sed quis ille puer, qui tenera inter cadauera lacero etiam vultu regiam indolem ſpirat? Habet: parta victoria eſt. Triumpha fortis in pueros Rex, triumpha. Imperia ſcilicet fundaſti tua. Vaſtiſſima ſtrage iſta tuis illum regnis formidatum deprehendiſti ſcilicet, atque oppreſſiſti recèns natum Imperatorem. O ſtolidiſſimum caput, & ſerio Cæſarum ioco Romana ex arce exibilandũ. Vt regnũ propages, regiam generis tui propaginem demetis: vt maximum

Ma. crob. l. 2. c. 4.

Re-

Regem Deum intercipias, Regulũ homuncionem interficis: nec intelligis dementiſſime, te more gigantum cum Deo bella ſuſcipere. Sed iniuria Herodi illudimus. Facit ille, quod Herodem decet. Par enim eſt contaminatiſſimi Tyranni immanitatem lutulentæ belluę ob turpiſſimæ vitæ affinitatem parcere, innocentis verò filij regia victima ſibi litare: cum nihil æquè, atque innocentiam deteſtetur. Nulla tamen Erinnys tua, nulla vnquam placabitur hoſtia, niſi te. Iſta, iſta viſcera impuriſſima, viſcerumque nocentiſſimum cor vltricis facis lentis ignibus exedet, tuis diu pœnis fruitura, & prodigiosè inexplebili te fame abſumet. Tu lautis, atque opiparis epulis rabidum, latrantemque ſtomachum nequicquam ingurgita. Non tam delicatè eſurit dira fames. Viuum iſtud cadauer *Ioſeph. antiq. lib. 17. c. 8.*

 auet

auet helluari. Pace tua cadauero-ſum te dixerim, o Rex. Non me patitur adulari meritò ſcatens vermium fœditas, erumpens odoris grauitas: nam quid exiſteret pulchrius, aut ſuauius è ſceleribus tuis? Te manet præterea iuſta neruorum contractio, quos in ætatulæ innocentis exitium per ſummum nefas intendiſti: manet inſanabilis te ſpiritus difficultas, qui tam facilè ſpiritum innocentibus ademiſti. Quæres tu quidem inter medicatæ Callirrhoës balneas deſperato morbo medicinam: ſed igneam peſtem iſtam, quæ tot modis miſerè te diſcruciat, modicis aquis obrui poſſe fruſtra ſperes; cum tota fuſi ſanguinis eluuione reſtincta non ſit. Ea tandē ſuprema remedia ſuadebit impatiens dolor, vt cruentam tibi manum coneris inferre. Sapiet ſanè ſeuerus hic monitor tuus, quòd

nul-

nullam tibi, qui tot immerentes vulneraſti, deberi iuſtiùs medicinã oſtendet, quàm vulnera: nullaq. te manu implacabiliùs confici poſſe, quàm tua. Non tamen indiget vulnere flagitij conſcius animus. Suis iſta meritis leuia dedignatus, ad grauiſſima ſupplicia ſponte ſua erumpet, ipſe ſibi tortor, & carnifex ſempiternus. At qua veſtram ego cladem, laceri pupuli, qua patriæ orbitatem digna comploratione lamentabor? Cecidiſtis nouelli floſculi vitalis ad Solis exortum! Defloruiſtis lacteola lilia, vt mucronum inter aculeo ſanguineas imitaremini roſas! Occidiſtis vix natæ, quæ acteam ſignatis viam, ſtellulæ, heu ſqualidam, atque atratam patriæ veſtræ noctem relicturæ! Fugiſtis inſontes animæ crudeles terras: at nunc veſtris exutæ corpuſculis tenebricoſa per loca exu-

latis

lâtis! Qui nuper inter crepundia cum matre luſitabatis infantes, tandem inter arma cum ipſa morte luſiſtis! At iſte ludus ſanguine vobis, & vita ſtetit. Qui nondum fari per ætatem poteratis, vt pro Regum Rege in Tyrannum interfectorem veſtrum teſtimonium diceretis argutuli Martyres: clauſiſtis ora, aperuiſtis vulnera, vulnere, quàm ore eloquentiores, qui vitam pro voce fudiſtis. Imò verò quot vulnera, totidem ora panditis, etiam à funere vocales famæ: vt Regum Imperatorem IESVM, Tyrannorum anteſignanum Herodem conſequentium poſteritati ſæculorũ conteſtemini. Hæc in Rama vox lamen- *Ierem. 31.* tabilis audita eſt: tũ ploratus, & vlu- *Matth. 2.* latus multus. ita luctuoſo Bethlehemis tumultu è veteri ſepulchro ad crudele ſpectaculum excitata Rachel filios ſuos lugubri nænia deplorauit.

rauit. Parabam ego dolorem, & lacrymas oratione abſtergere. Sed noluit conſolari, quia non ſunt.

MORIENTIS DEI PRODIGIVM.

ORATIO.

Ad Gregorium XV. Pont. Max.

In Sacello Pontificum Vaticano.

ERumpe tandem, erumpe, qua licet, ex ore, ex oculis, ſine rethorum fuco incomptus, ſine partitionis ordine incompoſitus, Deo moriente, parentalis dolor. Leuiter dolet, B. P. dolorem quicunque ſuum

ſuum poteſt ordinare. Hæc vna
triſtiſſimam orbitatem decet elo-
quentia, confuſa cum rerum vniuer-
ſitate flebiliter tumultuari. Quan-
quam vtinam confundi omnia,
perturbarique tum primùm cæpiſ-
ſent, cum nocte meridiana decolor
dies expalluit, cum trepido tumultu
dehiſcens terra nutauit. Tum ſanè,
tum potiùs peſſundatus rerum ordo
eſt, cum viliſſima ſubijt ſupplicia
reus apud homines Deus. Hoc igi-
tur lugubre argumentum exlex in-
dicit dolor perorandum ad clepſy-
dram lacrymarum. Ecce autem
hodierna rerum confuſio noctur-
no prodigio prænuntiatur: ecce
verno ſub ſidere, florido anni
tempore in horto Gethſemani ſan-
guine pluit. O pluuium in dolo-
rum vbertatem ver, quantùm ab
amœnitate tua degeneras! Hanc
ergo infelicem laudem refers, vt
mœ-

mœſtiſſimo prodigio triſtiſſimas hyemes, atque omnium vincas portenta ſæculorum. Quid enim tam prodigioſum portendi poteſt, quàm moriturum Deum? Tu verò cæli terrarumque præpotens Imperator, qui portas omnia verbo virtutis tuæ, quid vnius recens hortuli cultor ad ſudorem vſque ſanguineũ præpoſtera nouitate defatigaris? Si ſubigendo, molliendoque in horto breuis labor ſanguinem exprimit: laborioſiſſima duriſſimi montis Caluariæ cultura quantum diuini cruoris exhauriet? Et hactenus quidem inter hortos: inter hoſtes iam impenſiùs exangui deſudandum eſt: iamque illi proxima in arena circumſiſtunt cum facibus, & armis. Faces equidem iſtas tenebricoſo Inferorum igne crediderim eſſe ſuccenſas, quæ clandeſtinum ad ſcelus ita præluxere vobis, nocturnæ furiæ, ad Heb. 1.

vt

vt obuium noctu ſolem non agnoueritis. At bene eſt: pœnituit crudelitatis: clementer cum illo agitur: non vulnere, ſed oſculo excipitur. O facinus ab ipſa humanitate barbarum! O crudeliſſimo dignam proditore clementiam! Vt altiſſimè vulneratum facilè tradas in manus hoſtium Deum: diuinum ad cor perfido penetras oſculo. Nimis enim noſti ex Amoris caſtris barbare transfuga, nullis Amorem armis grauiùs vulnerari poſſe, quàm ſuis. Exclamare libet; Vbi mors nō eſt, ſi in oſculis eſt. Iam verò inuictus ille, quique omnia vincit, Amor per Hieroſolymæ vias, perq. fora nocturni furoris mancipiū rapitur per triumphum. Ac, ne ſummum ſcelus non rite fiat, è lictorum fæce audaciſſimus neſcio quis, tanquam ſcurra triumphalis Deo captiuo inſultans ad riſum Pontifici, ad plauſum

ſibi captandum probroſam alapam infringit. Alapis (miſerum me!) in terris plauditur ad ſalutem lapſo terrarum Deo. Pudet impudentiſſima cætera ludibria referre, quæ nox illa ſuis inuita vidit in tenebris, quæq. altiſſimo ſilentio inuoluit. Vna ſupererat, quam deinde vidit luctuoſa dies, crudeliſſima ignominia: vt, quem Regis amentia inter ſtultitiæ candidatos adſcripſerat, amentiſſimi vulgi optio, abſoluto latrone, liberatorem optimum ad necem repoſceret, ac Barabbæ poſthaberet Deum. Nimirum, vbi Reges delirant, facilè vulgus inſanit. Verùm hæc per ludibria luſit furor: ſeriò tandem ſcelus aggreditur. Ne ſæuiſſimi virgatores, ne Regum, Regi auguſtiſſimo veſtem detrahite, quam illi vnam in rerum omnium inopia ad nuditatis integumentum profuſa in alios charitas reliquit.

Ne

Ne ſpecioſum forma præ filijs hominum frequentiſſimo in theatro denudate, cuius formoſiſſimus pudor oculorum coniectu grauiùs quàm verberum ictu vapulabit. Vates infelix ego ſum. Ecce delicatiſſimi ſenſus verecundia ſubito rubore ſuffuſa cruentatur. Heu ſatis, ſuperque publico dedecore modeſtiam vulneraſtis. Quid expeditis præterea virgis robuſtiſſimi tenerrimum in corpus carnifices innocentiam excarnificatis? Vtinã liceret & tibi, Domine IESV, ad ſeruilis lanienæ declinationem, vocem illam ingenuam, & compluribus ſalutarem vſurpare: Ciuis Romanus ſum. Sed ſuperſtitionum id temporis omnium commune aſylũ Roma, falſis addicta numinibus, verum oblita Deum erat ciuitate donare. Extabeſcite iam in lacrymas oculi, quando diuini corporis niues pro-

prodigioſi furoris æſtu ſoluuntur in ſanguinem. Ne, quæſo vos, ne vltra lictores. Ad terminales dolorum columnas per Oceanum ſanguinis ventum eſt. Neque enim vna, ſed geminæ videntur in illo verberum turbine, in illa ſanguinis alluuie fixæ columnæ: quarum altera è duro marmore miſericordia mollita non diſſilit, quia ſenſu doloris obriguit: altera in vulnus molliſſima, in tolerantiam planè marmorea, quãuis acciſis viribus, inuictæ tamen fortitudinis mole ſua ſtat. Age immẽſa ſpatia fortiter emenſe Ductor fortiſſime perge iam ad coronæ præmia, quæ militaris tibi plauſus adornauit. Sed quid coronamenti hoc eſt? Hoc deerat hodiernæ portentis immanitatis, vt diuina non ſtellis, ſed ſpinis tempora radiarent. Quanquam mirandum non eſt; quoniam roſas, antequam *Sapien. 2.*

 mar-

marceſcerent, in ſuam coronam luxus præcerpſit; ſolas coronandæ ſpinas innocentiæ ſuperfuiſſe. Regnandum coronato eſt. Regnum igitur in terris cape, ſed coronæ ſimile, ſiderum Imperator. Quid autem coronariæ ſpinæ aliud, quàm cruentum, funeſtumq. tibi Regnum proferant, Rex dolorum? I, ſequere præeuntium ductum, ſtudiumque populorum. Suo te Roma ſatellitio, ſuo Hieroſolyma ſenatu deducit, atque etiam trahit ad Imperium. Ac, ne quis hominum ordo deſit officio, ipſi etiam latrones lateri coniunctiſſimè hærent, nec ipſa nece ſe-
Io.6. parandi. Non regios iam, vt olim, honores per montium latibula liber effugies. En inter lictores, ac vincula captiuus enixè raperis ad mõtem, vbi gentibus regnes conſpicuus vniuerſis. Proh quàm graue etiam Deo regnum Crux eſt! ille,

qui

qui tribus terræ molem digitis ap- *Iſai.40*
pendit, humero non ſuſtinet Crucẽ:
ac trabali ſub ſceptro caducus miſerabiliter laborat. Verùm enimuero ſuum labori præmium eſt. Aprico iam in colle ſublimis, ac ſpectabilis regnas: iam diſpergis cum ſole manus. Hoc tamen à ſole diſcrepas, quòd vtrinque occidis. Vtrinque enim occidentis vitæ fines duriſſimis clauis acutus præfigit dolor. Neque verò ſupremis laboribus confectus Rex noſter otioſus eſt. Quid ergo rerũ agit Caluariæ in regno ſuburbano? Arborẽ ſerit alteri ſæculo profuturam, regalemque Cyri laudem iure vſurpat: Hæc mea manu eſt ſata. Et miramur, ſi aridus ille, funeſtusque truncus inſcriptus nomina Regis repentè floret, ac vernat? Quidni enim colono Rege conſitus, Regali ſanguine irrigatus Regio nomine effloreſceret? Con-

cepta inter laborem ſiti propinatū præliba liquorem diuine Rex. Quid hoc eſt? Liuida fellis ſanies vinum inter expumat. Nulla videlicet in terris ſuauitas ſine felle ad purum fluit. Tu tamen liba mi Rex. Quod-
Cant.4 libet fel ſubitò fiet mel, & lac ſub lingua tua. At o tragicas Regis vices! In ipſa, quam feris, arbore vitæ moreris. Tu verò, ſempiterne Rex, iſtud indigniſſimæ mortis facinus conqueſtus expiras. Audiuit rerum vniuerſitas Regis ſui moribundi cō-queſtionem: atque, vt mortuo Deo pro viribus iuſta perſoluat, rerum ordine conuulſo funditus tremefacta, & meridianis tenebris flebiliter atrata parentali nænia vlulauit. Et communis rerum omnium ſtrepitus, & incluſus animo viam præcludit orationi dolor. Quare priuatum & mutuum dolorem hunc meum publicus naturæ gemitus perorabit.

PON-

PONTIFEX DOLORVM.

SPectaculum hodie habeo proponere, flebile id quidem omnibus, nemini tamen flebilius, quàm tibi, P.B. Dicam planiùs. Ille Pontificum verè optimus, verè maximus, Chriſtus IESVS, pontificalem in ſpeciem non alio cultu, ornatuque, quàm ſui ſordibus, & ſqualore ſupplicij miſerabiliter ſpectabilis Pontificiã in primis commiſerationem iuſtiſſimè repoſcit. Neque verò timendum eſt, ne ſalutaris vſuram ſpectaculi vel offuſa meridie nox, vel effuſa oculis lacrymarum pluuia intercludat: Satis enim funebres per tenebras Amoris beneficium fulget:

neque ſpectari Amor poteſt melio-re luce, quàm ſua: atque ipſæ ex oculis ortæ lacrymæ in luctu oculi ſunt. Prima igitur oculos in ſe vertit, quæ noſtrum integit prima Pontificem, byſſina tunica. O quàm candida byſſus es, quam virginalis fœcunditas produxit, lucis æternæ candor afflauit, amantis, & morientis Dei pallor infecit! Iure te ſtrictam alij dixere tunicam, quæ tam arctè Deum circumplexa es; vt mortalem feceris. Iure te ocellatam alij, quam in horto Gethſemani ſanguineis totam lacrymis oculatam prodigioſus effecit dolor. In illo autem ſtolæ ſacerdotalis lineo candore quàm candidè diuini Sacerdotis præluxit integritas! Vt enim linum iniuria fit melius: ita inter liuorem verberum, inter ruborem vulnerum contuſa fulſit innocentia candidior. Iam verò aliã,

& qui.

& quidem regalem ſolemni die byſ-
ſum, regium ſcilicet Herodis mu-
nus, indue diuine Pontifex. At quid
hoc monſtri eſt? Candida veſtis
fœdiſſimam fatuitatis notam impo-
nit: contumelioſiſſimum aulæ ſibi-
lum excitat. Rem teneo. Inge-
nuus candor, inter aulicos decolor,
& fatuus color eſt, quia fucum non
habet. Sapientia ipſa in ſcelerum
regno ſtultitia eſt. Quanti ergo mu-
nus hoc Herodianũ Sapientiæ ſte-
tit, quod inſaniæ opinione cõſtitit?
O qualem ſapit amorem iſta mihi
inſania, qua pro ſuorum ſalute ho-
ſtium ad ludibrium vſque Deus am-
bit candidatus! Ecce autem candi-
dæ tunicæ hyacinthina, ſacerdota-
li nempe ritu, ſuperimponitur. Ec-
ce (miſerum me!) cæleſtis hyacin-
thi color in corpore flagellis cæſo
liuor eſt. Quanquam, dum verbe-
ratur Deus, diuinus ille ſanguis edu-

ctus quid aliud, quàm cælũ coloraret in terris? Id vnum cæleſte vt in meo cælo deſiderem, effeciſtis crudeliſſimi virgatores, lacteam nimirum aliquam priſtini candoris viam, & veſtigium. Adeo cælum ipſum ſæuitia, ſi tangit, decolorat. Ex iſto naſcitur tactu hyacinthinæ veſtis appendicula veterẽ fimbriam imitata. Exaudio verbera tintinnabulis aureis magis ſonora: & hæc aurea ſunt, quia Deum contingunt. Video coronatis malis punicis vulnera patentiora: & hæc digna corona ſunt, quia Regio ſanguine purpurant. Subi iam graue Crucis Superhumerale Sacerdos ſemiuiue. Hoc enimuero vt pondere, ſic prætio veteris Ephod ſplendidum, auguſtumque decus longè antecellit. Hoc enim non acu barbara, ſed Amoris aculeo: non phrygio, ſed diuino opere diſtinguit, atque illu-

ſtrat

ſtrat tuus, bone IESV, pretioſior auro pallor, floridior hyacintho liuor, cruor oſtro auguſtior, ipſa candidior byſſo integritas. Neque hìc vtrique olim additas humero gemmas onychinas deſideramus: quando tuis in humeris Crucis pretioſum pondus in ſalutis onychen facilè gemmaſcit. Iam verò ſacerdotalem balteum nemo non videat, qui ſacerdotem maximum arctiſſimo vinculo præcinctum, atque raptatum ad victimam videt. Nemo non eundem fateatur antiquo magis diſcolorem, quem Odium, atque Amor texuerunt. At quis iſte laceri, perfoſsique pectoris nouus fulgor? O ſpectaculum ſalutare! Vulneratum pectus gemmatum Rationale eſt. Quodque nobis omnibus fauſtum, & fortunatum: nos læſæ diuinitatis rei, nos homunciones diuinis gemmis per vulnera tri-
butim

butim inſcribimur. Nimirum nos animæ viles tuo, Amor, in pectore gemmei ſumus. Venio nunc ad apicem dedecorum ac dolorum, ad ſpineam tiaram. Ita ne verò? Pontifici maximo de more coronando byſſus adeo nuſquam eſt, vt molliſſimæ è byſſo cidari ſpinoſiſſimam è rhamno coronam ſufficere neceſſe ſit? Nimirum non byſſum, ſed ſpinas nouit intexere artifex crudelitas. Heu quàm facilis, & expedita textura hæc illi fuit aculeato in opere, quæ tot acubus abundaret! Vos tamen coronarij rhamni pallidi vepres ſenſiſtis hoc ſcelus, ac Deũ vulneraturi magis expalluiſtis. At cur diuina ad tempora non veniſtis natiuo cum flore molliores? Facilè veſtri piam cauſam rigoris interpretor. Cæterorum omnem florum ornatum, ac pompam dedignati eſtis, quibus vno ſatis erat efflore-
ſcen-

ſcendum Deo. Vna ſupereſt pontificiæ præferenda fronti aurea lamina ſacroſancto Numinis nomine inſcripta. O factum bene! Ecce non vnis, vt olim Iudæa natio gentilibus notis: at omnium literis gentium ſalutare nomen Hebraicè, Grecè, & Latinè legit liberata mortalitas. Atqui præpoſterè, nec more maiorum ligno, non auro diuinũ nomen inſculpitur. Sed ſatis aureũ eſt, quod aureo nomine præfulget. Quid vos, delira capita, in auguſtum nomen refigendum coniuratis? Infeliciter cum Deo bella ſuſcipitis, qui regium Deo nomen extorquere conamini. Quis quæſo decentiùs diuinum nomen ſacerdos præferat, quàm ſacerdos Deus? Veſtro igitur conſtãtior præſide præpotens Imperator quod ſcripſit, ſcripſit. Iam ſacra noſter in veſte Pontifex refulget. Huc agite Victimarij victimam

ſtimam. Imò deſiſtite. Meliorem ipſe parauit ſibi, quàm facturo eodem hoc in monte Abrahamo antiquitus obtulerit. Vbi nimirum ad Amoris ignem ſacrificatur: idem eſt ſacerdos, ac victima. Et quanam alia & ſacerdos, & amans Deus digna, pariq. litaret ſibi hoſtia, niſi ſe? Cecidiſti tu quidem ad mortalitatis aram Amoris victima, diuine Pontifex. Sed immortalis viues in Amoris animato cælo, in animis noſtris. Vaticanus ipſe Pontificiæ ſplendor maieſtatis ex illuſtribus natus ludibrijs Pontificatus tui, te extincto, atrato cum ſole ſqualet hebetatus. Et quoniam toto tibi ſanguine ſtetere noſtra gaudia: ipſa, quæ ſemper interpres gaudij fuit, nunc tuo funere mœſtiſſima in Pontifice poſt vnum te maximo tuo concolor ſanguini purpura funebris eſt, ac parentalis.

PAR-

PARRICIDIVM.

HÆc illa eſt dies, quæ vitæ parente occiſo veriùs, quàm Idus Martiæ, cæſo Tyranno Cæſare funeſtæ, publici decreto doloris debet Parricidium nominari. Tam atrox, tam inſolens in Deum Parricidij ſcelus non communibus lacrymis, ſed præſudato ſanguine deplorandum fuit. Oſculo filiorum aliquis vulneri proluſit: vt ex facili oris aditu omnium grauiſſimè cor paternum vulneraret. Vulnerum iam ego reliquorum licentiam non admiror; dum tantum licuit oſculo in cor. Subi iam vincula prodite Pater: Decet enim poſt oſculum proditoris amplexus vinculorum. Neque tui te filij alia ratione mitiùs ample-

plecti norunt, quàm vinculis. Leuiter etiam perfer grauiſſimum alapæ ludibriū. Alapis enim patri blandiri par eſt filios parricidas. Sed imbellis eſt manus alapam impingere. Valētiores hic pater liberos habet, qui deligatum ad ſaxeam columnā, illa ſanè duriores, alterno fuſtium impetu patrem recudant in mancipium. Equidem nunc primùm didici ſaxeos homines poſſe moueri. Quanquam huiuſmodi ſaxa nimium animæ habent ad motum, quæ crudelitate animantur. Sæuitum ſatis eſt. Libet iam cum patre filijs tantiſper luſitare. Sed iſte ludus inter ſpinas aculeum habet. O ingenioſam Amoris philoſophiam! Quæ non philoſophum modò Socratem, ſed ipſum quoque ſapientiſſimum parentem Deum ſuis cum filijs doces in arundine repueraſcere. Iam verò filiorum odio leuis arundo eſt.

Valer. Max. lib. 8. cap. 8.

Crux,

Crux, Crux (inquam) par habens furori pondus inauditum Dei parricidium peragit, quæ non minùs dedecore, quàm dolore cruciat, & mactat. Vbi iam mactatus à filijs, & pro filijs pater tumuletur? Nuſquam certè decentiùs, quàm emollitis in animis filiorum.

PRO SANGVINE LACRYMAE.

DIuinus hodie ſanguis inhumaniter effuſus humanas lacrymas carè mercatur, Auditores. Quiſquis autem poteſt à lacrymis temperare, næ is merum nihil eſt. Quicquid enim vſpiam eſt, triſtiorem quouis dolore cædem complorauit. Ecce hortus ipſe ad voluptatem conſitus

vndi-

vndique compungit, & cruentat. Adeo vna, quam deperimus, caducæ voluptatis roſa ſpinis innumerabilibus armatur in Deum:vt cruentis punctionibus totum miſerè roſeum efficiat. Eluite lacrymæ ſpecioſum forma, præſudati ſanguinis flore deformatum. At o prodigium inhumaniſſimæ humanitatis! Amor oſculo trahitur ad ſupplicium. Superuacaneas catenas iam captiuo inijcitis lictores. Prudentiùs lictorem agit anteſignanus Iudas. Sola enim Amoris vincula oſcula ſunt. O oſcula, funiculi Adam,& vincula charitatis, ad quas præterea delicias Deum deducitis? Puderet dicere, niſi deduci ſibi decorum ille exiſtimaſſet. Ad alapas deuenitur. Nunc ſacrilegis manibus magiſtris infeliciter diſco non aliud eſſe palmare ſcelus, quàm quo depalmatur Deus. Reuocate veſtrum impetum obor-

obortæ lacrymæ : blanditiæ alapæ ſunt : ad cruentam crudelitatem ex conſtituto vos reſeruate . Imò hilareſcite oculi ad pulcherrimum ſpectaculum . Siquidem in forenſi theatro exuta veſtium nube Diuinitatis vmbra, palàm renidet nuda formoſitas . Ne quære Iudex, quid a iudicijs exul veritas ſit . Nudam habes ante oculos Veritatem, nudam Innocentiam. Miſerum me ! Non ferunt ſceleſtiſſimi Iudicis oculi illuſtrem Veritatis, atq; Innocentiæ candorem . Cruentum colorem amat crudelitas artifice laniena inducendum . Erumpite ex oculis crudeli ſpectaculo vulneratis, erumpite, ſanguis oculorum , lacrymæ : erumpere vos decet è gemino vulnere in eius commiſerationem, qui vobis totus vnum vulnus eſt . Sed vbi terrarum ſumus ? in vrbe , an in ſilua ? Inter ſiluas equidem reor

nos exulare: quoniam a virgis in ſpinas incidimus. O forum ferum, & nimis crudeliter fertile, quod ſan. guine diuino irriguum ſtatim Deo ſpineta progignis! Niſi Chriſti, capitis noſtri, ſpinæ proximos quoque oculos noſtros compungunt, niſi debitas prodigo cruori lacrymas eliciũt: planè oculos non habemus. Iamuero è montano patibulo conſpicuus ardentiſſimæ charitatis æſtu mille vulnerũ ora pandit, & mortaliũ lacrymas omnium ſitit emoriẽs Deus. En patentiſſimis vulneribus, quàm ſupremis precibus vehementiùs vociferans miſerandæ ſiti ſolatium rogat. Quis enecto ſiti Deo pias in guttas oculos non eliquabit? Quidni lux oculorum extinguatur in lacrymis, quando Sol noſter occidit in ſanguine? Quid vltra velimus intueri ſine ſole? Sed finis ſit: nihil enim lacryma citiùs

are-

areſcit. Vos tamen ſic areſcite doloris lacrymæ, vt in amoris flammas tranſeatis.

SVPRA STELLAS EVECTA NVBES

ORATIO Ad Vrbanum VIII. Pont. Max.

In Sacello Pontificum Vaticano.

TRiumphalis illa nubes, quæ patefactum aſcēdenti Domino cælum mortalium oculis intercludit, lætiſſimæ ſerenitatis vſuram non eripit, B.P. Quin etiam, quoniam proſpectus noſter ad remotiſſimum

penetralis cæli ſpectaculum non protenditur; euectæ diuinum ad conſeſſum Humanitatis imaginem eadem refert: vt abeuntem nubem in proxima contemplemur. Nubes humido, humiliq. loco natæ, ac terræ filiæ in ſublime tendunt: vt è ſuperiore loco, qui facilè conſpici, animaduertiq. poſſit, omnes moneant, puriſſimi corporis, Diuinitatem obnubentis, nubem è terrarum humilitate altè aſcenſuram non ſiné humore, ſed planè diuino, extitiſſe: cum pluuiæ inſtar vellus irrorantis deſcendente Deo Nazareni ſoli virginalis fœcunditas ſilentio irrigata eſt. Neque verò poſt liberalem imbrem ſolis æſtus deſideratus eſt, quo nubium leuiſſima ſupra ſtellas ipſas extolleretur. Imò (quod nemo neget) idem pluuia, & ſol eſt Deus, liberalitate pluuius, æſtuans charitate. Æſtus hic præpotens,

potens, qui ſalutarem in pluuiam Deum ſoluit, ac demiſit, quidni diuini corporis agilem nubem ad excelſitatem ipſi debitam efferret? Atque id cauſæ fuiſſe non temere interpretor, quòd corporatum Numen in ſolitarios montes frequentiſſimè ſecederet. Debuit nimirum nubes aſcendere. Te hic ego, ſole incluſo lucida nube ſplendidè obumbrate, illuſtriſſimum teſtem, Thabor, appello: qui nunquam æquè, atque ita nubilus effulſiſti. Te præterea teſtor, eiuſdem nubis diſſimili vmbra illuſtris Golgotha: non enim eam candidam euexiſti, ſed cruentam: quæ, cum ſolem immenſum obtexerit, facilè potuit minoris ſolis meridiano lumini ſubitam obiectu ſuo noctem offundere. Nox tamen illa te, collis beatiſſime, quauis die præclarius illuſtrauit: ſiquidem per tot ſecu-

lorum dies Ignotus Deus in tuis meridianis tenebris agnitus eſt. Tunc enimuero ſanguineæ nubis verſicolor liuor, Amoris luce repercuſſus æternæ pacis iridem colorauit. Tunc immortalis vita inter mortales regerminauit, cum ſempiterni ſolis in occaſu vitali ſanguine pluit. Sed iam cæterorum montium minora faſtigia præcelſo mõti concedite, qui ad victoriæ ſignificationem oliuarum viuaci viriditate, ac nomine coronatus, toto gloriæ vertice ſupra eſt. Vos dignam, quæ ſidera tranſcenderet, nubem infra nubes tantùm extuliſtis: eò ille, vbi Sol diuinus altiſſimus eminet, eandem intulit. Vos turbinibus agitandam reſeruaſtis: iiſdem ille exemit, auxitq; immiſſa nube ſplendidiſſimi cæli ſerenitatem. Iam verò quàm læta, quàm mirabilis ipſo æternitatis meridie dies cælitibus

illuxit, cum ſolem è terris in cælum nubes reuexit? cum ſuam ad Regiam ſol nubem extulit; vt alterum in ſolem accenſa luculentam diem geminaret? cum clarior, quàm hic duodecim per aſtra peregrinus, ſol immutabilis vna in nube præfulſit. Quid iam ſupereſt, niſi vt ex cæleſtium prognoſticorum diſciplina proſperum præſagium è pulcherrima nube capiamus. Si nubilet montis vertex, ventus expectetur. O fauſtam Olìueti montanam nubem, expectatiſſimi venti prænuntiam! Aſpirabit poſt decem dies, aſpirabit è cælo terris aura illa diuina, cuius ab illapſu vitali recreata mortalitas in regione mortis vitam ducet immortalem, atque à diuturnis tandem ærumnis reſpirabit. Veni trepidis in rebus tempeſtiuum auxilium, veni è patria felicitatis feliciſſime Spiritus;

hominum animos, tuà regna, perfla: prope graſſantium morborum peſtes longiſſimè diffla: pacifero afflatu vicina bellorum incendia extingue. Tu verò ſerenitate qualibet nobis iucundior nubes, ne prorſus a patrijs terris abſis; dum ſalubriter nubilus diuinæ Charitatis Auſter ad nos delapſus vehementi ſonitu te deuocat; in eam, quæ te deceat, hoc eſt in auream beneficiorum pluuiam optatiſſima deſcende.

IN IGNE AC SPIRITV DOMINVS

ORATIO Ad Paulum Quintum Pont. Max.

In Baſilica S. Petri.

DIcturum apud te, P. B. verecũda me veneratio elinguem faceret: niſi diuinus è cælo ignis efficaces in linguas liberaliter pluuius inflammaret ad loquendum. Neque enim inerudito cuiquam deeſſe patitur orationem erudita cæleſtium affluentia linguarum. Equidem ex illo penè

penè innumerabili numero no centum mihi linguas (quod in gr uiſſimis argumentis canorum e votum Poëtarum) ſed vnam eiuſm di optauerim, quæ ſpirabilis Nu minis ad nos properantis infinitu beneficium, flammei turbinis illu ſtri miraculo breuiter incluſum, gratæ laudationis breuitate com plectatur, & recolat. Appoſitè aut recoli à me poſſe exiſtimo: ſi veterem inter, atque hodiernum ſpiritum, ignemque diſcrimen oſtendam. Non enim ſine ſpiritu, & calore viuebat antiquitas. Audiebatur igitur olim, qui petrarum dura
Reg. 3. contereret, qui montium profunda ſubuerteret, ſonoras expirans minas, ruinasque ſpiritus. ſed non in ſpiritu Dominus. Etenim tunc ſui parcus, & mortalium paucis intellectus ſuas caſtis auribus, animiſque blanditias tenuis auræ ſibilo inſiu

ſur-

ſurrabat Deus. Reliquæ verò mortalitatis ſenſus ad obſtrepentium Catadupa libidinum hebetatus cæleſtis ad murmuris illecebram miſerabiliter obſurduerat. Quid, cum diuinus ille ventulus ſalutarem imbrem expreſſit? vnus mundi angulus, Iudæa, fœcundæ Virginis in vterum, tanquam rore in vellus, *Pſal. 71* illabente Deo, ſilentio irrorata eſt. Interim orbis terrarum ferè vniuerſus pluuias inter opes inops calamitoſa ſiccitate laborabat. Quanquam etiam ad ſterilitatem ſcelerum, ad pœnarum fœcunditatem diluuio irrigabatur. At ecce factus *Gen. 7.* eſt repentè de cælo ſonus. Ne me- *Act. 2.* tue veteris eluuionis procellas tonanti fragore tremefacta tellus. Bene ominari iam licet. Feliciſſimo profuſa nimbo ſuis cum opibus Diuinitas impluet. Nimirum Amor tonat. Non hic vltricia fulmina di-

ſplo.

ſploſurus ſonitus Cælitum iras, terrarum clades immurmurat: ſed ignes ſine vulnere prænuntiat innocentes. Erraui. Innocenter volui dicere vitali amoris plaga vulneraturos ignes. Iam verò flammas præit vehemens vnà cum ſono ſpiritus. O temporum noſtrorum felicitatem! Hoc ſanè, hoc in ſpiritu
Cant. 4 Dominus. Veni, qui fertiles afflas calores, cæleſtis Auſter: perfla hortum tuum. Quidni tuus terra dicatur hortus, cuius vel tribulos, ac ſpinas coronarias diuinum caput ſideribus prætulit? Quidni terræ tuos afflatus indulgeas, cui diuinus ſanguis inſudauit? Auguror. Deo colente mollita, aſpirante Deo tepefacta terræ duritie, læto veris prodigio cæleſtia fluent aromata. Sed iam, quod antiquo cum
Reg. 3. Vate licet & mihi dicere: Poſt ſpiritum ignis. Quid enim aliud Amo-

ris

ris ventilatio, præter flammas excitaret? Iam, quod antiquo mecum Vati prædicare non licet, In igne Dominus. Cum enim victimam ſeſe noſtram fecerit Deus; *ad Eph. 5.* diuinæ dignitas victimæ quo debuit *ad Heb. 7.* alio ardere igne, quàm Deo? Monet hìc me rei nouitas, vt exquiram cur hodiernus nõ cadat è cælo ignis de more aculeatus in fulmina: ſed illabatur inſolitas obtuſus in linguas? Dicam equidem, timidè tamen in re grauiſſima, quod ſentio. An quia odit Amor fulminare, ac lædere: amat verò lambere, & blandiri? Vt quot ille igneis in linguis apparuit, totidem amantiſſima hominibus pacis oſcula libaſſe videatur. An quia ipſe ſibi fama eſt Amor, qui tot linguis abundat? Vt mirandum non ſit, hodierni beneficij ſonum amabilem ad vltimos vſque *Pſal. 18* terrarum fines breui pertinuiſſe.

Te-

Teſtis eſt immenſo abſciſſa inte[r]uallo, extrema rerum India, a[d] quam vehemens hic ſonitus ade[o] celeriter penetrauit, vt ſonorum aſſulgentis Numinis illapſum tam verè ſenſerit, quàm olim falsò ma[-]tutini ſolis vicinos ortus, ſtrepi[-]tumque luciferi currus exaudir[i] diceretur. Teſtis eſt torridus Afri[-]cæ tractus, quæ diuinarum afflat[u] flammarum geminatis caloribu[s] iucundiùs æſtuauit. Teſtis eſt geli[-]da Scythiæ regio, quæ, auerſo, atque auio ſole, meliùs incaluit Deo. Te[-]ſtis eſt Ægyptus, quæ ſacro cæleſti[i] delinita concentu linguarum, ſuper[-]ſtitionem, & flagitium ſonãtia ſiſtra damnauit. Teſtes etiam (vt oras taceam infinitas) Græcorum Aca[-]demiæ, ac Lycea; cum igneis linguis magiſtris Deum tandem didicerint, cæcutientem dedocta ſapientiam, quæ, quantùm peruideret, oſtendit,

lum aras inſcriberet Ignoto Deo . *Act.17.*
Quamuis autem vbique terrarum
auditæ : nuſquam tamen clariori
repercuſſu diuinæ linguæ, quàm Ro-
manis in arcibus perſonuerunt .
Nuſquam diuinæ flammæ religio-
ſiùs , quàm Romanorum in animis
coluntur, quorum erga ignes reli- *Plut.in*
gio cum ipſa Roma nata eſt . Ergo *Romulo*
diuinis coronata flammis Roma
diuinum habuit omen, ſuum ſe Im-
perium toto iam terrarum orbe
maius noua ligandi , atque ſoluendi *Matth.*
poteſtate ad cælum vſque prolatu- *16.*
ram . Nam flammis coronari ad
fortunatum poteſtatis, imperijque
augurium (hiſtoriæ ſi credimus)
Romanum eſt . Te nunc appello
(voto enim finienda eſt oratio) te
publica voce precor, atq; obteſtor,
diuini pectoris diuine Spiritus, Deus
Amor , qui hanc Romani Imperij
molem in ampliſſimũ terrarum or,
bis

bis faſtigium elatam tuarum luce flammarum illuſtras, nationibuſqu vniuerſis ſuſpiciendam facis : cuſto di, ſerua, protege hunc ſtatum, han pacem : ſalutaria illius, & pia con ſilia felici aſpiratione ad exitum promoue, quem proſpero afflatu ad commune tecum imperium eue xiſti : eorum exardeſce in animis, quorum fulges in purpuris : bellorum, ſi quæ circumtonant, procellas pacifera diſſlatas aura diſſipa: quos olim terris inſpiraſti ardentiſſimos amores tui, vt ſuauiſſimè nos vrerent; euentila ſemper, vt viuant.

DIVINI AMORIS AESTAS

ORATIO

Ad Gregorium XV. Pont. Max.

In Sacello Pontificum Quirinali.

QVem hodie terris infundit æſtum æſtiuo calore longè maiorem ſuis pluuius in flammis amantiſſimus hominum Deus, quidni beatam Amoris æſtatem dicam, B. P.? Dicere quidem in tam auguſto con-

bis faſtigium elatam tuarum luce flammarum illuſtras, nationibuſque vniuerſis ſuſpiciendam facis: cuſtodi, ſerua, protege hunc ſtatum, hanc pacem: ſalutaria illius, & pia conſilia felici aſpiratione ad exitum promoue, quem proſpero afflatu ad commune tecum imperium euexiſti: eorum exardeſce in animis, quorum fulges in purpuris: bellorum, ſi quæ circumtonant, procellas pacifera difflatas aura diſſipa: quos olim terris inſpiraſti ardentiſſimos amores tui, vt ſuauiſſimè nos vrerent; euentila ſemper, vt viuant.

DIVI.

DIVINI AMORIS AESTAS

ORATIO

Ad Gregorium XV. Pont. Max.

In Sacello Pontificum Quirinali.

QVem hodie terris infundit æſtum æſtiuo calore longè maiorem ſuis pluuius in flammis amantiſſimus hominum Deus, quidni beatam Amoris æſtatem dicam, B. P.? Dicere quidem in tam auguſto con-

ſpectu tacere cupientē cogit ignea
rum diuina vis, & copia linguarum.
Si potuit igitur ſuburbana quōdam
in ſpelunca, tanquam in frigoris
diuerſorio, naſcens frigidulus Amor
natalitiam Decembris hyemem
adeo inflammare; vt noua ſide-
ra, & regia pectora procul accen-
deret: cur inter patrios cæli ardo-
res ardentiſſimus ignem feruido
menſe non perpluat? Amoris enim
pluuia ignis eſt. Enimuero non erat,
cur priſca poëtarum ſuperſtitio fa-
bularetur parco Promethei furto
cæleſtis ignis particulam ſubdu-
ctam ad hominis lutum animandū:
cum ſeſe totum infinitum Numen
in lutea pectora vitalis incendij
ſplendido, aureoq. diluuio libera-
liter effundat. Sed quare tempe-
ſtas hæc ignea miſſilium linguarum
innocenti prodigio placidè fulmi-
nat? An quia, Amoris fulmen, lin-
gua

gua amabiles flammas ad cor facilè iaculatur? An quia prodigus Amor ſuum erga nos profuſum calorem non poterat niſi ardentibus linguis explicare? An tandem quia diuini Verbi munus aptiſſimum cæleſtes linguæ ſunt? At nemini mirandum eſt, factum eſſe repentè de cælo ſonum; linguis enim pluit. Iam verò ſe ſe per flammeas linguas inſinuans in animos iucundiſſimus hic æſtus, hoc eſt, Amoris æſtas, vehementi ſpiritu commodùm ventilatur; vt vitam efficacibus flammis par ventus inſpiret: quandoquidem vnus poteſt diuinus Amor ardorem ipſe ſuum euentilare. Quanquam eam quoque cauſam argutus hic cæli ſtrepitus mihi ſignificat, quare ſimul in ignem, atque in auram mutetur Amor: vt nimirum in Amoris æſtu Amorem pro aura reſpiremus. Etenim ſuauiter æſtuant, quibus

Amor aſpirat. O aſpirantem ex Amoris pectore, vitalem perfrigidæ mortalitati calorem! O benefici ſpiritus, aureis flammis aureum ſæculum afflantis, impetum ſalutarem! Surrexiſti nunc tandem Aquilo, qui, difflatis erroribus, diuinæ ſerenitatem veritatis aperires. Veniſti Auſter, qui hominum animos, hoc eſt frigidum, ac ſterilem ſine te hortum tuum fœcundo calore perflares: quique felicem Amoris ignem vni hodie Hieroſolymæ pluuium toto terrarum orbe diffunderes. Arſit gelida Septentrionis ora, nec remotiſſimum ſolem deſiderauit proximo illuſtris Deo. Arſit meliore flãma torridus mundi tractus, & ſolis imminentis æſtus præ Amoris æſtate frigere vtili experimento intellexit. Sed nulla magis regio, quàm, quæ Dei Regia in terris eſt, Roma diuinis ignibus æſtuauit: Roma

Amor

diuini Amoris omnium plau-
onum prædicetur, cuius ille,
nori ardeat in pectore, ama-
get in nomine.

EATVM NCENDIVM ORATIO

Vrbanum VIII. Pont. Max.

In Sacello Pontificum Vaticano.

Dſum incendij nuntius, B. P. quo incendio cum vniuerſus terrarum orbis, tum præcipuè regina hæc a vrbs ampliſſima conflagra-

 uit.

uit. Neque tamen opem imploraturus adſum, ſed ardorem gratulaturus. Non enim Nero aliquis, trabeatus vſtor, feralem ſubdidit facem: at ipſe ſuos iniecit ignes, amor hominum, Deus. Deo autem ardere, beatum eſt. Idem me quoque ardor vibrantibus linguis eloquenter fulgurans accendit, vt hodierni breuiter eloquar incendij felicitatem. Ergo ſplendidè illapſura per flammas felicitas ſonoro ſpiritu non minaciter, ſed amabiliter tonat. Vt ex amabili tonitru vitalis ignis fulmina amare; & cupere condiſcamus. Silete cæleſtes orbes (ſi qua tamen fides ſuperſtitioſæ veterum philoſophiæ haberi poteſt) incitatiſſima conuerſione ſuauiter ſonori. Repentinus hic cæli ſonus verè, iucundèq; implet aures noſtras; dum terrarum amantiſſimum cælum non auarè in ſeſe conuolui,

ſed

ſed amoris ignea ſignificatione libe-raliter in terras effundi prænuntiat. Neque verò cæleſtis ignis aurea liberalitas vnum terrarum punctum, Hieroſolymam, ſed omnium oras populorum beat. Comes enim flammæ validus ventus longè, latèq. ſpargit incendium. Quin etiam id eſſe cauſæ interpretor, cur vehemens ignem ſpiritus comitetur; quòd amoris calor non ſine ſuſpirio eſt. O cæli ſuſpirantis ab amore ſpiritum vitalem! O animam ſuauiſſimam mortalitati recreandæ afflatam! O auram odoratiſſimam ex immortalis horto voluptatis floreutiſſimæ odores virtutis expirantem! O feruidum diuina charitate torridæ regionis Auſtrum beatis caloribus noſtra frigora diſſoluentem! At ecce hic Auſter non aqua, ſed flamma pluuius eſt. Quam enim aliam præferuidus; præter flam-

meam pluuiam? quam nobiliſſimus inuehat ventus, præter illuſtrem? Mirandum præterea eſt, quòd vlla ſine nube pluit: niſi quis decoram imbri ſplendido nubem appellet ipſam ſerenitatem. Imò verò præclara diem hanc pluuia ſerenauit, cuius guttæ flammæ ſunt. Communi ſole non eget hæc dies, omniũ ideo illuſtriſſima, quòd ſol ipſe infinitus lucido profuſus imbre delabitur. Et quiſquam in tam prodiga ſui luce non videat, feliciſſimè terras illius ſolis ardore torreri, qui cæli felicitas eſt? Quanquam ego non facilè à cælo terras diſtinxerim, ſiquidem vtrobique ſol habitat. Habitare tum cœpit inter mortales; cum ortum occaſumque ſubijt ſempiternus. Nunc autem inter Cælites altiſſimus, quamuis igneis radijs meridianum calorem terris immittat; non tamen abeſt.

Præ-

Præſentiſſimus enim calor Deus eſt. O calorem amabilē, quo ex ærumnis omnibus concreta, & congloba. ta terra tam feliciter exarſit: vt iſto, quod illuſtre ſideribus miramur, cælo pulchrior effulſerit. Teſtor hanc ipſam indicem veri, non tam oculis, quàm animis præfulgentem hodie flammam, quæ tum cæleſtes Hieroſolymis homines facili traiectione inflammauit in ſidera, tum cæli ſideribus eos præcellere, fauſto regni prodigio capitibus inſidens, non indicauit ſolùm, ſed multiplici etiam linguarum imagine facundiſſimè prædicauit. Quod autem aliud beneficus diuini ſolis ardor excitaret incendium, quàm quod homines in ſtellas accenderet, non eas, quæ noctem, ac tenebras non vincerent; ſed, quæ beatiſſimam lucem, diemque non occidentem aperirent? Dies igitur

è ſi-

Digitized by Google

è ſideribus nata eſt, quam diurnæ lucis author, quem intuemur, ſol ipſe afferre non potuit. Etiam nunc meridiano in ſole altiſſima nox animos cæcaret: niſi veſtro, bona ſide-ra, beneficio diuina terris dies illuxiſſet. Vos (o ſtellæ noſtrates) validiori, quàm cæleſtes, impulſu incitatæ orbem terrarum velociſſimo curſu illuſtraſtis, ad quas circumuehendas non beatarum aliqua mentium, ſed ipſe præpotens Deus omni ardore, ac ſpiritu adniſus eſt. Vos (o flammæ ſalutares) vel ipſos frigidæ mortalitatis animos facilè inflammaſtis, quia vos Amor immiſit. Vrbem Romam deformi ædificiorum ſqualore seneſcentem incendit Nero, vt nitidiorem in ſpeciem recoqueret, ac reformaret. Sed funeſtiſſima illa patriæ fax nil aliud potuit, quàm incendere, ac demoliri. Vobis ea gloria reſerua-

Suet. in Neron. c. 38.

batur

batur, amantiſſimi Numinis optatiſſimæ faces, vt efficaci veſtro incẽdio non vna tantùm vrbs, verùm etiam orbis terrarum vniuerſus, poſito vitiorum ſenio, ad primigeniæ virtutis decus iuueneſceret. Quare non eſt cur illa nos diuturna expectatio torqueat, vt è rogo ignis extremi cælum nouum, ac terra noua *2. Petr. 3.* naſcatur: quoniam id nobis ignes hodierni beneficium beatiùs repræſentarunt; cum ſine naturæ clade, ac vulnere terram verterint in cælum. Sed vrbium nulla feliciùs arſit, quàm Roma, quæ Troianis olim è flammis ad regnum nata terrarum, è diuinis deinde ignibus ad commune cum Deo imperium renaſcitur, bis felix inter vrbes Phœnix, quam cum terrenum, tum cæleſte incendium ſplendori parit, ac regno.

CÆLO

CAELO DONATA TERRÆ SIDERA

ORATIO

Ad Gregorium XV. Pont. Max.

In Sacello Pontificum Quirinali.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CÆlum illud altiſſimum, quod emeritæ lucem virtutis cælat, anniuerſaria pōpa hodie recluditur, B. P. Quid autē in recluſo ſpectabilius cælo ſuſpiciamus; quàm ſidera? Tā enim verè beatiſſimæ regiones illæ, quam falsò neſcio qui Elyſij campi ſo-

ſolemq. ſuum, & ſua ſidera norũt: *Virg. Aenei. 6.* quæ contuenti mihi affulgent adeo, vt ſubditorum volubilis fulgor aſtrorum rudis quædam horum adumbratio, atque ipſa eſſe vmbra videatur. Quod vbi paucis attigero, quidni veteri prouerbio cælum digito dicar attigiſſe? Prin- *Gen. 1.* cipiò igitur è primigenijs aquis formoſiſſimi ſtellarum ignes degeneri partu extitere. At vos, æternitatis feliciſſimæ ſanctiſſima lumina, è fertiliori piarum humore lacrymarum educta ſublimiùs enataſtis, formoſiùs enituiſtis. Facilè nimirum lacryma igneſcit in ſidus; quia liquor Amoris eſt. Illo præterea è liquore ſolidæ felicitatis exorta eſt nunquã occaſura diuturnitas. Neque enim occaſum habeat ea felicitas, cui vel ærumnoſa lacrymæ cadentis vnda lætiſſimus oriens fuit. Cogor hic vetus caſtigare prouerbium; non

enim eſt quædam, ſed omnis flere voluptas: cogor diuino cum oraculo exclamare, *Beati qui lugent.* Iam verò Platoni ſi licuit natura magis, quàm interuallo à nobis diſſitos cæleſtes orbes è noſtrorum delicijs elemētorum ſplendido mendacio conglobare: cur non ego vos, cognata nobis altiſſima ſidera, delibatas è terris cæli delicias veriſſimo præconio appellem? Scitum illud eſt ſanctiſſimorum hominum integritatem, etiam inter natale terrarum cœnum cæleſti ſæpe luce ſtellatam, oculos animoſque traxiſſe intuentium in admirationem ſui. Nimirum admirabiliora cælum ſidera non habet, quàm quæ ipſi ſanctitate præfulgentia naſcuntur è terris. Animaduertit ætatis noſtræ nimia perſpicacitas recentium partu ſtellarum ſoboleſcere cōfine hoc terris cælum, atque aſſerit id eſſe

Matth. 5.

ter-

:errenæ concretioni ex illo clariſ-
ſimo ſplendidæ genituræ indicio
interpretata eſt. Cur ergo ſummam
Cælites inter, atque homines affi-
nitatem intercedere nobis non gra-
tulemur: cum ſuos illi reparent im-
mortales è noſtra mortalitate Luci-
feros? Neque verò innata cælo cum
noſtratibus aſtra, cæteris longè lau-
dibus minora, contendant. Illa,
quanquam multitudine immania,
coguntur tamen in breuiſſimæ re-
cenſionis anguſtias: hæc ipſo nu-
meroſiora numero ijs tacita vo-
cibus humanam ludere curioſita-
tem videntur, *Numera ſtellas ſi* Gen. 15
potes. Sua illa magnitudine viſenda
citerioribus ex orbibus vix impe-
trant, nobis vt ſaltem minima videã-
tur: hæc in breuitate corporis mo-
le virtutis maxima extrema illa ex
ora, & determinatione mundi adeo
terris conſpicua ſunt; vt ipſo, quo

ca-

capiuntur, maiora cælo, vno minora Deo eſſe fateamur. Alternus illorum fulgor ad ſolem obſcurus, ac tanquam lucifugus nocte ac tenebris indiget, vt fulgeat: horum autem ſplendor conſtantiſſimus in ipſa diuini ſolis infinita luce ſpectabilis meridianam illam illuſtrat æternitatem. Quid, quòd illorum & formoſa claritas maculis infuſcatur, & præclara formoſitas næuum habet: horum verò ſincerè nitidam pulchritudinē nulla decolorat labecula, quòd illam abſolutiſſimæ candor innocētiæ colorauit? Quid, quòd in eorū nō paucis flos ipſe lucis graui terrarum vmbræ obnoxius non raro languescit, ac deficit: in hiſce autem lucida floreſcit æternitas, quòd à terrenis remotiſſima tenebris ſuo ſemper apricantur in ſole? In illo quidem ſplendidiſſimo cælo
1. Cor. 15. *ſtella differt a ſtella in claritate*: nō
ta-

tamen velut iſtarum aſpectabilium aliqua in lucis patria caligat, ac degenerat in tenebras: imò verò earum vel minimam (ſi minima eſſe poſſit, quæ Deo grandeſcit) ſtellam eſſe omnino perneges, niſi diuino ipſo cum ſole conferas. Quam longè igitur pulchriora eſſe arcana hæc lumina exiſtimamus, quæ patrium pulchritudinis cælum pulcherrimum faciunt? Quàm longè eadem ſplendidiora, quæ ſolis infiniti ſidera ſunt? Non hæc ſplendidè mendacibus fabulis, at debitis cælo virtutibus lucent. Non in varias ferarum facies efferata crudeliter rubent: ſed ipſo Deo, quo feliciſſimè ardent, benigniſſimè affulgent. Neque enim beneficijs affulgere non poſſunt, quorum ardor, & fulgor Amor eſt. O noſtra igitur verè aurea ſæcula multò vetuſtis beatiora, quæ terreſtrium lumine ſiderum il-

luſtriùs aureſcunt! O verè amica ſidera, quæ veſtro nobis occaſu, quàm ſolis exortu clariores dies diſtinguitis: veſtrarum magis fulgore virtutum, quàm cæleſtium luce flammarum ſtellatum annum circumuoluitis: quodq. minora incitatorum orbium aſtra nequeunt; vniuerſam hac vna anniuerſaria die ſplendoris pompam explicatis: vt expeditam ad ſempiternæ felicitatis domicilium viam quàm clariſſimè præmonſtretis! Vnum iam illum addite illuſtri cumulum beneficio: diuinam, qua ſuauiſſimè ardetis, flammam hodie nobis impertimini: vt addita vobis aliquando ſidera feliciter fulgeamus.

PVER MAGNVS CORAM DOMINO.

ADmirabili diuinitatis conſilio. A. diuini Præcurſoris Ioannis natalis dies natalitiam infantis Dei noctem breui temporis interuallo præcurrit: vt, qui vel in puerili corpuſculo magnus coram Domino cæleſti oraculo præmonſtratus eſt, cum Domini mox orituri maieſtate (quantùm ſeruo fas eſt) magnitudinem ipſe ſuam indicet eſſe propiùs comparandam. Vtrunque idem inter Cælites nobiliſſimus interpres Gabriel prænuntiat. Neque enim de Ioanne præfari poterat alius, niſi qui Deum diuinè prædiceret. Virginalis quidem mater

Digitized by Google

conceptæ Sapientiæ tacitam infantiam æmulata, quod caſtiſſimo vtero clauſit, infinitum contracti Numinis miraculum moderatiſſimo ſilentio inuoluit. At inter deſerta terrarum clamaturæ cæleſtis vocis præmonitum Patrem Zachariam niſi dubitationis pœna mutum feciſſet, eiuſdem generandæ vocis admirabilitas facere potuit elinguem. Nec tamen admiror ab infante filio, muto parenti redditam deinde vocem. Cur enim vocis pater conticeſceret? Quanta verò illa tuæ, Ioannes, excellentiæ teſtificatio, quando, vt te necdum natum Dominus coram ſe magnum cominus oſtenderet, ſuæ magis impetu charitatis, quàm officioſæ feſtinatione Matris ad montana prouectus aſpreta honorificè inuiſurus acceſſit? Tum verò benefico tui ſolis acceſſu te ipſo maior

clau-

clauſis oculis perſpicax ſolem ante vidiſti, quàm diem cerneres: ante adoleuiſti ad ſanctitatem, quàm naſcereris ad vitam: totius corporis Numen adorantis loquaci motu totum te vocem eſſe perſuaſiſti, qui fari nondum poteras: prematuro gaudio geſtiens, & maternorum viſcerum intra compedes liber adultorum more tripudiaſti. Sed iam ſterilitas anilis parit: vt poſt virginalem fœcunditatem maius admiremur nihil. Enimvero decuit anum puerperam eius eſſe parentem, qui ætate quidem puer eſſet, at conſilio ſenex. Quare etiam à puerperio iure pronuntio ſterilem Eliſabetham, ſed ad vulgares partus, quæ diu cunctata eſt parere: vt laudabiliter actæ totius vitæ nixu coram maximo Domino magnum, ipſaq. matre maiorem fœtum ederet, vtque in vno filio decorum om-

nium fœcundiſſima prædicaretur Iam verò vix natus puerulus tantus eſt; vt eius robuſtiſſimæ Virginis brachijs excipi, geſtarique debuerit, quæ Deum ſinu ſuſtineret. Nulla videlicet aptiora nobiliſſimo infanti cunabula inuenta ſunt, quàm diuinæ Matris amplexus. Virginalibus vlnis, Numinis immenſitatem complexuris, metienda fuit Ioannis magnitudo: cui ſingularis illa fuit conceſſa diuinitus prærogatiua, vt maximæ Virginis brachia ipſo Numine prior impleret. Vultiſne inſignis huius pueri magnitudinem mortali æſtimatione maiorem ſuo nominis pondere, ac pretio æſtimare? Aureum Gratiæ nomen, quo illuſtratur, penditote. Nullus autem ſapientũ ei nomen aptũ impoſuerit. Vna id poterat, quæ Ioannis decora metiretur, ipſa Numinis infinita ſapientia: vt meritò nomen hoc cum augu-

auguſtiſſimo diuini Liberatoris nomine in cælo natum, ac cæleſti amplitudini par non hominum, ſed Cælitum voce primùm potuerit enunciari. Hæc habui, quæ (ſicut decet) de puero modicè, de magno timidè dicerem. Vos è puerili magnitudine longè maiora virtutis, quàm ætatis reliquæ incrementa conijcite. Quare non dico gigantæa virtute puerum ab incunabulis ad ſiluas demigraſſe, quòd anguſtijs cum domeſticis, tum vrbanis capi non poſſet: hiſpidas cameli exuuias induiſſe, vt ſine Alcibiadis Sileno ſub corporis ruſtica ſpecie auguſtam animi pulchritudinem tutò latere oſtenderet: parcè ſolitum veſci ſilueſtri melle, quod in dulciorem abundè refunderet orationem: ipſius præterea teſtificatione Veritatis inter natos mulierum maximum altiſſimè tum ſurrexiſſe, cum fortiſſi-

mè cecidit. Vna me ad extremũ ingenua tenet ambitio, vt me cognominem tuum coram Domino magnum, atque in laudes te dignas, qui totus diuina vox es, moribus, quàm vocibus eſſe velis eloquentiorem.

INFANTIS DEI CORONA

ORATIO

Ad Gregorium XV. Pont. Max.

In Sacello Pontificum Vaticano.

Infantis Dei regium caput coronari decet, B.P. Quæ poſſit autem corona Stephano aptior inueniri, cuius

cuius vel ipſum nomen corona eſt? Quidni etiam perlibenter homine coronetur Deus, humana qui membra peramanter induerit? Igitur; ſi ſanctiſſimi iuuenis virtutem coronariam magis fuiſſe, quàm nomen oſtendero; mea quoque oratione coronatum infantem Deum exiſtimabo. Aurum reges coronare, atque ambire ſolet: ſiue quòd metallorum princeps plebeia capita faſtidiens principis verticis iure ſuo ambitioſum eſt: ſiue quòd regios mores, vt illuſtriſſimi, atque chariſſimi ſint, aureos eſſe oportere ſignificat: ſiue tandem quòd ipſa quoque Regum opulenta libertas vinculis eſt obnoxia, ſed aureis. Atqui aurum nullum coronando nobilius, nullum exprimẽdo diuinius, nullum denique deuinciendo Deo potentius inuentum eſt, quàm Stephani Herois clariſſimi aurea virtus,

quæ inuicti capitis pulchra per vulnera liberaliter emicans diuinam in coronam prima reſplenduit. An non auream eam virtutem iure dixerim, quam diuini ſanguinis pretioſa vis inaurauit? quam ſempiternus ille ſol ſibi ſemper apricam, ſibi quoque ſimillimam colorauit? Auream certè prædicant honeſtiſſimæ illæ viduæ, quas in clientelam ſibi commendatas ſuæ ſalubriùs modeſtiæ, quàm alienæ ſtipis auro aureus iuuenis recreabat. Eadem hæc virtus aureo torrente affluenter erumpebat ex ore: cum pertinaciter ferreos Hebræorum animos eloquenter obruebat. Vt mirandum non ſit, quòd cælo delapſus, tanquam Cælitum aliquis, hoſtibus videbatur ex vultu, cuius diuina vox non terrenum, ſed cæleſte aurum ſonabat. Eadem tandem affluentiùs aurea plurimo exundauit ex vulnere, vt

bea-

beato ſanguine ferreum ſæculum aureſceret. Quare tã diues ad ſpectaculum cæli theatrum ille meritò vidit aperiri, qui virtutis non minùs, quàm ſanguinis aureas venas aperuit. Et ſanè medium diſcedere cælum, ac penitus laxari debuit; dum auro plueret. Neque enim aëria nubes impuriſſimis aquis atra, & ſordida; ſed cæleſte ſidus nitidis cæli opibus fœtum aureæ pluuiæ diuitias effundere poterat. Cælum autem non habuit magis aureum ſidus, quàm Stephanum, quo aurum ipſum minùs aureum eſt. Mineruæ, hoc eſt, fictæ Sapientiæ, natalem diem pluuio auro in inſula Rhodo fulſiſſe, aureum quidem fuit mendacium poëtarum, quod tamen aureo cruoris huius illuſtriſſimi diluuio pulchrè proluſerit: ſiquidem illo Stephani fortiter cadentis cruore penetralis cæli ſerenitate patefacta

nata-

natalitia corporatæ Sapientiæ lux viſa eſt illuxiſſe ſerenior. Impluentis enim auri nubilum ſerenitas eſt. At ò inter fauſta ſpectacula funeſtū prodigium! Ecce vnà cum innocētiæ auro crudelitatis lapidibus pluit. Quin imò (quod felix, & fauſtum ſit) inter auream pluuiam pluuij lapides gemmei ſunt. Nimirum decet auro proxima ſaxa gemmaſcere. Iam verò aureum te, iuuenis integerrime, declarat vox illa morientis extrema verè aurea, quæ tuis veniam interfectoribus à diuino Numine precatur. Cur enim aurum ea non ſonaret, quam artifex Amor expreſſit? Sed bene habet. Suum orbem aurea corona perfecit: ſiue præclaræ vitæ curſus pulcherrima morte concluſus eſt. Ergo naſcenti Deo ſplendidè te morientem eleganter adiunctum, tanquam diuino decorum Regi coronario nomine

in-

inſcriptum, coronarium aurum gratulamur.

SOL ALTER

QVoniam hæc dies Reipublicæ Chriſtianæ vniuerſæ illuſtris (Cardinales ampliſſimi, religioſiſſimi Patres) læto prodigio ſuum habet, quo præſulgeat, ſolem, hoc citimo terris, communique clariorem, non ſapientia minùs, quàm ſanctitate, ſplendidum Thomam Aquinatem: niſi videam hodiernæ debitum laudationi argumentum; ſolem ip ſum non videam. Illud verò vel maximè lætandum mihi eſt, quòd facilè iuxta fuerit, ac præclarum alterum hunc hodie ſolem oſtendere. Neque enim eloquentiæ luminibus indiget, vt conſpiciatur, qui ſua ſatis lu-

ce

ce conſpicuus eſt. Quanquam ad noſtri ſolis aſpectum alienæ etiam acceſſione lucis mirificè recreamur, quam honorariæ coronæ purpura geminauit. Verùm, vt lumen inſolitum acriter contueri poſſimus, primo ipſius crepuſculo aſſueſcamus: atque (vt planè loquar) futuræ virtutis fulgorem ex oraculo proſpiciamus. In oraculo enim ſanctiſſimi viri, tanquam in crepuſculo, diuinæ prælucet indoles claritatis. Ergo vir ſanctimonia inſignis, qui ſuburbana in ſolitudine ad cæleſtium rerum contemplationē conſederat, dum libero ſub cælo apricatur, præuios appetentis iam ſolis radios prior animaduertit, ac præuidet: matrem deinde Theodoram, quantum vtero gereret felicitatis, ignaram præmonet eum breui parituram, qui vitiorum tenebris meridiana in luce caligantem terra-

rum

-um orbem illuminaret. Etenim duo cum ſint ex ipſa Diuinitatis infinita luce noſtrorum animorũ decora delibata, quæ cæcutienti ad virtutem mortalitati ſalubriter affulgent, ſanctitas, & ſapientia: quòd omnia inter homines præclara rara ſunt; alterutra quidem plurimi, vtraque vnus è pauciſſimis Thomas feliciſſimo miraculo claruit. Vt eum meritò ſolem appellem, qui penè ſolus inter plurimos, ac princeps inter paucos gemina laude fulgere videatur. Sed ecce iam ſol exoritur. Proh quantum præpropera virtus in ipſo exortu ſplendoris effudit! dum iacentem humi ſalutis nuntiam, Angelicam ſalutationem complicatæ inſcriptam ſchedæ, non alio, quàm ſua luce, monſtrante, cognouit: dum puerili niſu, virili ſenſu illa ne dicam diuina crepundia, an futuræ obſidem ſapientiæ, cæleſte

chi-

nium fœcundiſſima prædicaretur. Iam verò vix natus puerulus tantus eſt; vt eius robuſtiſſimæ Virginis brachijs excipi, geſtarique debuerit, quæ Deum ſinu ſuſtineret. Nulla videlicet aptiora nobiliſſimo infanti cunabula inuenta ſunt, quàm diuinæ Matris amplexus. Virginalibus vlnis, Numinis immenſitatem complexuris, metienda fuit Ioannis magnitudo: cui ſingularis illa fuit conceſſa diuinitus prærogatiua, vt maximæ Virginis brachia ipſo Numine prior impleret. Vultiſne inſignis huius pueri magnitudinem mortali æſtimatione maiorem ſuo nominis pondere, ac pretio æſtimare? Aureum Gratiæ nomen, quo illuſtratur, penditote. Nullus autem ſapientũ ei nomen aptũ impoſuerit. Vna id poterat, quæ Ioannis decora metiretur, ipſa Numinis infinita ſapientia: vt meritò nomen hoc cum augu-

anguſtiſſimo diuini Liberatoris nomine in cælo natum, ac cæleſti amplitudini par non hominum, ſed Cælitum voce primùm potuerit enunciari. Hæc habui, quæ (ſicut decet) de puero modicè, de magno timidè dicerem. Vos è puerili magnitudine longè maiora virtutis, quàm ætatis reliquæ incrementa conijcite. Quare non dico gigantæa virtute puerum ab incunabulis ad ſiluas demigraſſe, quòd anguſtijs cum domeſticis, tum vrbanis capi non poſſet: hiſpidas cameli exuuias induiſſe, vt ſine Alcibiadis Sileno ſub corporis ruſtica ſpecie auguſtam animi pulchritudinem tutò latere oſtenderet: parcè ſolitum veſci ſilueſtri melle, quod in dulciorem abundè refunderet orationem: ipſius præterea teſtificatione Veritatis inter natos mulierum maximum altiſſimè tum ſurrexiſſe, cum fortiſſi-

mè cecidit. Vna me ad extremũ ingenua tenet ambitio, vt me cognominem tuum coram Domino magnum, atque in laudes te dignas, qui totus diuina vox es, moribus, quàm vocibus eſſe velis eloquentiorem.

INFANTIS DEI CORONA

ORATIO

Ad Gregorium XV. Pont. Max.

In Sacello Pontificum Vaticano.

INfantis Dei regium caput coronari decet, B.P. Quæ poſſit autem corona Stephano aptior inueniri, cuius

cuius vel ipſum nomen corona eſt? Quidni etiam perlibenter homine coronetur Deus, humana qui membra peramanter induerit? Igitur; ſi ſanctiſſimi iuuenis virtutem coronariam magis fuiſſe, quàm nomen oſtendero; mea quoque oratione coronatum infantem Deum exiſtimabo. Aurum reges coronare, atque ambire ſolet: ſiue quòd metallorum princeps plebeia capita faſtidiens principis verticis iure ſuo ambitioſum eſt: ſiue quòd regios mores, vt illuſtriſſimi, atque chariſſimi ſint, aureos eſſe oportere ſignificat: ſiue tandem quòd ipſa quoque Regum opulenta libertas vinculis eſt obnoxia, ſed aureis. Atqui aurum nullum coronando nobilius, nullum exprimẽdo diuinius, nullum denique deuinciendo Deo potentius inuentum eſt, quàm Stephani Herois clariſſimi aurea virtus,

quæ

quæ inuicti capitis pulchra per vul nera liberaliter emicans diuinam in coronam prima reſplenduit. An non auream eam virtutem iure dixerim, quam diuini ſanguinis pretioſa vis inaurauit? quam ſempiternus ille ſol ſibi ſemper apricam, ſibi quoque ſimillimam colorauit? Auream certè prædicant honeſtiſſimæ illæ viduæ, quas in clientelam ſibi commendatas ſuæ ſalubriùs modeſtiæ, quàm alienæ ſtipis auro aureus iuuenis recreabat. Eadem hæc virtus aureo torrente affluenter erumpebat ex ore: cum pertinaciter ferreos Hebræorum animos eloquenter obruebat. Vt mirandum non ſit, quòd cælo delapſus, tanquam Cælitum aliquis, hoſtibus videbatur ex vultu, cuius diuina vox non terrenum, ſed cæleſte aurum ſonabat. Eadem tandem affluentiùs aurea plurimo exundauit ex vulnere, vt bea-

beato ſanguine ferreum ſæculum aureſceret. Quare tã diues ad ſpectaculum cæli theatrum ille meritò vidit aperiri, qui virtutis non minùs, quàm ſanguinis aureas venas aperuit. Et ſanè medium diſcedere cælum, ac penitus laxari debuit; dum auro plueret. Neque enim aëria nubes impuriſſimis aquis atra, & ſordida; ſed cæleſte ſidus nitidis cæli opibus fœtum aureæ pluuiæ diuitias effundere poterat. Cælum autem non habuit magis aureum ſidus, quàm Stephanum, quo aurum ipſum minùs aureum eſt. Mineruæ, hoc eſt, fictæ Sapientiæ, natalem diem pluuio auro in inſula Rhodo fulſiſſe, aureum quidem fuit mendacium poëtarum, quod tamen aureo cruoris huius illuſtriſſimi diluuio pulchrè proluſerit: ſiquidem illo Stephani fortiter cadentis cruore penetralis cæli ſerenitate patefacta nata-

natalitia corporatæ Sapientiæ lux viſa eſt illuxiſſe ſerenior. Impluentis enim auri nubilum ſerenitas eſt. At ò inter fauſta ſpectacula funeſtū prodigium! Ecce vnà cum innocētiæ auro crudelitatis lapidibus pluit. Quin imò (quod felix, & fauſtum ſit) inter auream pluuiam pluuij lapides gemmei ſunt. Nimirum decet auro proxima ſaxa gemmaſcere. Iam verò aureum te, iuuenis integerrime, declarat vox illa morientis extrema verè aurea, quæ tuis veniam interfectoribus à diuino Numine precatur. Cur enim aurum ea non ſonaret, quam artifex Amor expreſſit? Sed bene habet. Suum orbem aurea corona perfecit: ſiue præclaræ vitæ curſus pulcherrima morte concluſus eſt. Ergo naſcenti Deo ſplendidè te morientem eleganter adiunctum, tanquam diuino decorum Regi coronario nomine in-

inſcriptum, coronarium aurum gratulamur.

SOL ALTER

QVoniam hæc dies Reipublicæ Chriſtianæ vniuerſæ illuſtris (Cardinales ampliſſimi, religioſiſſimi Patres) læto prodigio ſuum habet, quo præfulgeat, ſolem, hoc citimo terris, communique clariorem, non ſapientia minùs, quàm ſanctitate ſplendidum Thomam Aquinatem: niſi videam hodiernæ debitum laudationi argumentum; ſolem ip ſum non videam. Illud verò vel maximè lætandum mihi eſt, quòd facilè iuxta fuerit, ac præclarum alterum hunc hodie ſolem oſtendere. Neque enim eloquentiæ luminibus indiget, vt conſpiciatur, qui ſua ſatis lu-

rum orbem illuminaret. Etenim duo cum ſint ex ipſa Diuinitatis infinita luce noſtrorum animorũ decora delibata, quæ cæcutienti ad virtutem mortalitati ſalubriter affulgent, ſanctitas, & ſapientia: quòd omnia inter homines præclara rara ſunt; alterutra quidem plurimi, vtraque vnus è pauciſſimis Thomas feliciſſimo miraculo claruit. Vt eum meritò ſolem appellem, qui penè ſolus inter plurimos, ac princeps inter paucos gemina laude fulgere videatur. Sed ecce iam ſol exoritur. Proh quantum præpropera virtus in ipſo exortu ſplendoris effudit! dum iacentem humi ſalutis nuntiam, Angelicam ſalutationem complicatæ inſcriptam ſchedæ, non alio, quàm ſua luce, monſtrante, cognouit: dum puerili niſu, virili ſenſu illa ne dicam diuina crepundia, an futuræ obſidem ſapientiæ, cæleſte

chi-

chirographum? auidè arripuit: dum, eodem ſibi per vim extorto, pijs lacrymis perfuſus eſt: dum recuperatum, bonam vt indolem aleret, deglutiuit. Vt mirandum non ſit, ſi ſapientia citiùs, quàm ætas adoleuerit: hanc enim guttatim cum lacte ſuxit, vnico illam hauſtu exorbuit. Et quiſquam mihi prædicet Platonis adhuc infantis in labellis mellificaſſe apes, in ore Steſichori ceciniſſe luſciniam? cum apibus, auibuſque ingenioſior; melle cantuq. ſuauior non ore tenus, primoribuſq. in labris, ſed in imo Thomæ pectore cæleſtis hoſpes ſapientia reſederit. Hinc amor ille mirabilis pro puerili crepitaculi delicio litteratam aliquam papyrum, pro pomis libellos habendi præ manibus: vt iam tum è nutricis vbere pendulus litteris operam dare videretur. Iam verò illæ in omne vitium

lubri-

lubricæ ætatis pari conatu ad ſanctimoniæ, ac ſapientiæ faſtigium celerrimæ progreſſiones ſupra teneros annos, ſupra æqualium æmulationem, ſupra expectationem parentum, ſupra maiorum exempla, denique ſupra omnium admirationem, quale ſpecimen iam adultæ in adoleſcentia lucis reliquerunt? Illud ſanè, vt aliquando transfuſo in vultum animi nitore ex eiuſdem ordinis hominibus perſpicacior aliquis Thomam, tanquam aſpectabilem ſolem, ſuſpexerit. Mihi verò nunquam Thomæ iuuentus illuſtrior viſa eſt, quàm cum ad effœminandam in ſuſcepto religioſæ vitæ conſilio virilem conſtantiam ex impudicis tenebris, velut ex Inferis, impuriſſimam furiam dolo malo immiſſam, torre illo non tam vulgari flamma, quàm ſua luce ſuccenſo perſtrinxit, ac longiſſimè fugauit.

Illo, illo torre Thomas Herculeſ fortior nocentiorem hydra fœminam perdomuit: illo inſcriptam parieti crucem nigrum rrophæum appoſitè ſtatuit victricis rigido candori caſtitatis: illo denique virginale cingulum, militare defenſæ Virginitatis præmium, emeritus miles è cælo conſecutus eſt, quo tam ſplendidè dimicauit. Itaque Thomas iam victor victos fratres, cæteroſque domeſticos docuit nullis mortalium fraudibus, viribuſque ab inſtituto curſu ſolem reprehendi poſſe, ac retardari. Sed iam Meridies eſt, Auditores. Quid, cum de ſole ſermo eſt, poſt orientem lucem meridiano ſplendore magis conſequens, & cohærens afferatur? Igitur & ſuæ virtutis, & communis plauſus ſuffragio ad ſummum docendi munus euectus Thomas; dum ſingulari quadam eruditione, ac probita-

bitate oculis, animiſque præſulget omnium; adeo præclarè altiſſimi partes ſolis impleuit: vt, qui hoc mecum non videat, meridiano in ſole cæcutiat. Nam quis hoc homine clarior vnquam fuit, qui nihil vnquam contemplaretur acutiſſimis ingenijs tam reconditum, quod ſingulari mentis acumine non peruideret: nihil imitaretur integerrimis viris tam difficile, quod cereis in virtutem moribus non exprimeret: qui ſuæ quaſi radios eruditionis libros edidit plures, quàm alij legerunt: efficaciùs errorum nubes diſſipauit, quàm cæterorum hominũ vel imperitia, vel nequitia innexit: plus attulit felicitatis & lætitiæ, quàm calamitoſis perculſa tẽporibus mortalitas concupiſcere audebat? Teſtis eſt Catholica Religio, quæ multis in locis gelido ſcelerum turbine afflicta, & penè extincta eru-

dito vnius Thomæ calore quàm celerrimè refloruit. Teſtis veritas ipſa, quæ clariſſimis in Lyceis nũquã clarius, quàm ad ſolis noſtri lumẽ perſpecta eſt. Teſtes è Chriſtianæ religionis acerrimis hoſtibus primarij, atq. in primis eruditi Iudæi duo, qui ſub Decẽbris finem natũ in tenebris infantem Deum Thomæ luce nouerunt, ac datis manibus adorarunt, tribus illis Orientis Regibus beatiores, quibus non ſidus aliquod è minoribus, ſed nouus hic ſol ad incunabula diuina facem prætulit. Teſtes etiam Cælites omnes, quorum frequenti lumine, vt ijs proximus, ad ima terrarum illuſtranda vberrimè impertiebatur. Teſtis omnium locupletiſſimus teſtium Deus, cuius illud honorificentiſſimum oraculum eſt, *Bene ſcripſiſti de me, Thoma: quod ergo dignum à me præmium referas?* Is autem ſua commodùm

vſus

vſus luce peruidit, quid optimum poſceret, cum, *Non aliud, niſi te, Domine, præmium opto*, reſpondit. Teſtes ad extremum vel ipſæ ſunt Hæreſum profligatæ peſtes, quas ille doctrinæ aculeis, tanquam lucidis telis, ad internicionem vſque tranſuerberauit. Apollini ob confoſſum Pythonem ludos, laudeſq. ab antiquis dicatas accepimus: à quibus ea præſertim laude laudabilem ſolem docemur, quòd putri concretione conflatum ſuis radijs, velut illuſtribus ſagittis, monſtrum illud nocentiſſimum extinxerit. At quanto æquiùs tibi, noſtrorum ſol animorum, Thoma, hodierno cultu, & laudatione tuis impares meritis proludimus, qui ſplendidæ ſapientiæ viribus nocentiora Pythone monſtra ſuperaſti? Iam verò qui ſolis Ortum, & Meridiem maioris tamen incremento ſplendoris expreſ-

ſum à te lætamur, vnum dolemus occaſum tibi fuiſſe cum ſole communem. Occidiſti tu quidem, vir ſanctiſſime, ac ſapientiſſime, tibi ſimilis, hoc eſt, vultu ſerenus, animo illuſtris: ſed illa, quæ tibi Neapoli decumbenti ſupra caput aſtitit, ſtella, præmaturi occaſus tui Heſperus, atratam terris, ac triſtiſſimam noctem denuntiabat: ille, qui te in cœnobio Foſſæ nouæ animam agente Cometes apparuit, miſeræ luctum orbitatis ominabatur. Præſtitiſti te quidem vel in occaſu ſolem; qui noua ſidera ſuccenderis: ſed nulla ſiderum lux triſte poſſit deſiderium tui mitigare. Vnus tu potes dolorem temperare, quem facis. Quantùm enim iacturæ noſtræ, quòd nobis occideris, ingemiſcimus: tãtumdem felicitati tuæ, quòd ibi fulgeas, vbi nunquam occides, gratulamur. Quantùm aureo tor-

que

que, ac pyropo ardentiſſimo exornatus, tuarum illuſtris opifex gemmarum, ſol inter Cælites à nobis diſtas: tantumdem nos à terris ſolem addi cælo potuiſſe gloriamur.

CATHARINA VVLNERATA CHARITATE.

QVid hoc ſpectaculi eſt, incerto ſagittario, ignota ſagitta, ex inſidijs, Virginem innocentiſſimam, noſtrumque ſimul aſpectum vulnerantis? Ecce caſtiſſima mollities deſtinata quaſi candidus vulneri ſcopus repẽtino prodigio defixa riget. Quis vel ferreus miſericordia non emolliatur? Ecce molliſſima integritas quinque telis tranſuerberatur. Quis vel pumiceus ex ocu-

lorum gemino vulnere laçrymis non affluat? Ecce integerrima imbecillitas ſub inſoliti doloris pondere exanimis ad terram ruit. Quis vel ſaxeus grauiſſima ruina non inflectatur? At at deprehenſus eſt ſagittarius. Quis enim virginale cor amantis vulnerarit, niſi Amor? Itane verò? Amori aditus non patet, niſi per dolorem, & vulnera? Hoccine amantium ſuauiter militantium ſtipendium eſt, ipſa ſui Ducis manu, teloq. configi? At ò me excordem, qui non ſentiam, cordis vulnus eſſe Amorem, neque vulnerati Amoris aſſeclas eſſe decere inuulneratos! Suas ille ad beneficium aureas manus, ad ſanguinarij furoris turbinem miſerabiliter tornatiles, atque immanium vulnerum pretioſè liuentibus hyacinthis plenas eſſe voluit: vt ad ſui lectiſſimos populi hæc hyacinthina miſſilia facilè ſpargeret.

geret. Cor obtulit hoſtili lanceæ traijciendum: vt amica ipſius vulnera verè amantibus cordi eſſent. Inter acutiſſimos clauos ſuffixis pedibus immortalis properauit ad mortem: vt nos in eius veſtigijs per vitales dolorum aculeos conſtantem gradum figeremus. O te igitur beatiſſimam, Catharina! ſiquidem, dum tibi Amoris vulnera dant amabilem formam, Amoris tui Amor es. Candidus ille in gremio matris, rubicundus in ſinu crucis lilium, & roſa eſt. Tu quoque diuinæ formoſitatis ſedula imitatrix virginali candore lilium es, ſed inter ſpinas Amoris, quæ ſuis te punctionibus cruentarunt in roſam. Tunc ſanè viſa es lilium inter ſpinas, cum ſpineam coronam aureæ præferens, in capite ſeuiſti ſpinas; vt vulnerum roſæ reliquo corpori naſcerentur. O roſas mirabiliter purpureas, quas
non

non in turpibus fabulis natas impudicus cruor infecit: ſed in virgineis niuibus vernantes pudicus ſanguis ornauit! O manus ad labantem Chriſtianam rempublicam ſubleuandam ab ipſis vulneribus robuſtiſſimas! Per vulnera enim charitatis diuinum ſe robur infudit. O pedes ad ſalutaria itinera obeunda, dum perforamini, alatos! Suas enim foraminibus Amor addidit alas. O pectus frigidiſſimæ mortalitati ad virtutem inflammandæ in tempore patefactum! E ſaucio enim amantis pectore plus ardoris, quàm cruoris erupit. Tu verò diuino ſtellata ſtigmate Catharina è cæleſti patria felicitatis, vbi vulnera occalleſcunt in ſidera, natalibus terris ſic affulge; vt Senæ tuæ ſub te refloreſcant, natiuo tanquam ſidere charitatis.

PIA NOBILITAS.

QVi Romæ pridem, nunc cæli matronam Franciſcam laudaturus Romanam dixerit, vno ille verbo decora complexus omnia laudarit ſatis. Etenim cum nobilitate ſanctitatem difficili raroq. fœdere geminare Romanum eſt. Habeo igitur, vnde ſanctiſſimam hanc fœminam verè Romanam eſſe veſtræ, Cardinales illuſtriſſimi, purpuræ bono in lumine ſole clariùs oſtendam. Generoſis vix dum orta natalibus illud adultæ ſpecimen ſanctitatis dedit, vt in parentis, aut nutricis complexu nunquam effœminatum aliquid, aut ioculare puellari mollitie, ac leuitate balbutiuerit. Diceres matris illam in gremio generis

neris admonitam parem nobilitati, morum maturitatem meditari. Diceres maturo diuinam ſilentio infantem dicere, Romana ſum. Imò non ſiluit moderatiſſima eius infantia, ſi quando vel virorum obtutibus, vel ipſis paternis oculis à faſciolis nudula exponeretur. Et quoniam per ætatulam ex ore in voces exire non poterat, affluentiùs ex oculis liquata in lacrymas eloquentia pro pudore miſerabiliter perorabat. Mirari iam deſino, quare paternæ manus attactu blanditias (vt mos eſt) pudibundæ faciei fieri paſſa nunquam ſit, cuius virginale corpuſculum nec oculorum coniectu contingi ſe ſine vltricibus lacrymis pateretur. I nunc, & vulnerato priùs pudore, quàm pectore Romanæ ſerò vindicem pudicitiæ heroinam demirare Lucretiam Roma vetus: robuſtiorem ſanè inermis

Vir-

Virgunculæ virginitatem vnis alie-
ios oculos, manuſque lacrymulis
abſterrentem iuſtiùs Romanam
prædicat Roma recentior. Hæc te-
iera naſcentis indoles virtutis fuit.
Ex illa vos prouectæ decora inte-
gritatis interpretamini. Breuiſſima
iæc certè oratio adultam ad cælum
ſque ſanctitatem complecti non
iudet, quæ in ipſis cunabulis maxi-
næ par eſſe non poſſit. Nam quæ
licendi vis è penetralibus illis cau-
iſſimæ cuſtodiæ latebris in hanc
ublicam lucē educat publico ab-
iorrentem cœtu luciſugam virgini-
atem? Quis eloquentiæ ſonus ex-
rimat illum Cælitibus eloquentiſ-
imum innocentis puellæ ſtrepitum
nam in ſe pro ſceleribus innocen-
iam diuerberantis? Quis oratio-
iis color illum non viola tinctum,
ed ipſo cæleſti coloratum amore
liuinæ amantis pallorem expingat?
Quæ

Quæ tandem efficax exæquet facũdia illas Numinis expugnatrices, ac nunquam non exorantes penè aſſiduas ſolitariæ preces? Vt quæ magiſter Virginum Hieronymus cuſtodiendæ præcepta Virginitatis è cæleſti Palæſtinæ ſolitudinis Academia Romanæ nobilitati præſcripſerat: hæc omnia vna ſibi ſeueræ virtutis tenera magiſtra candidiſſimis moribus, animo corporique Franciſca Romanè, ac prope diuinè inſcripſiſſe videatur. Sed nubendum Virgini eſt: vt integritas ſoboleſcat. Quæ iam caſtitas verborum nuptæ pudicitiam exequatur? Liberos ſuſcipit pudica fœcunditas. Quæ facundia virtuti, quàm vitæ; cælo, quàm terris fœcundiorem innocentiſſimæ parentem prolis extollat? Vt Romana Cornelia Campanæ matronæ ornamentis Gracchos ſuos præferente felicior hæc

ma,

nater liberos Romanis moribus ornatiſſimos, cæloq. iam à pueris maturos præferre poſſit. Etenim, filiolum, Euangeliſtam nomine, ſanctimonia morum futura præuidentem, vt diuino propior ſoli perui- deret omnia, nouenniem præmiſit in cælum: quem breui ſororcula penè è cunis Agnes conſecuta, inuitante priùs ad fugam cæleſti columba, roſtroque facem præferente ad ſidera, matre viuacior puella, quòd citiùs immortalitatem inchoaret, ſeptennis ad Cælites præuolauit. Matrem cælo digniſſimam in terris orbam relinqui non tulit Cælitum aliquis humaniſſimus: atque orbitatem cum fœnore compenſaturus puerili ſpecie veluti mortalitatis adoptiuus integerrimæ fœminæ contubernio poſthabuit cælum. Iam verò; ſi Franciſca rem domeſticam curet; quis laudator pruden-

tiùs

tiùs dicat, quàm illa fecerit? Si Deo vacet, ac ſibi; quis diuinius orator prædicet, quàm illa vixerit? Si virum hoſtile vulnus lecto affigat; ſi tenerum filium Tyrannus extorqueat; quis generoſiùs narrator exponat, quàm illa pertulerit? Quòd ſi ad heroica hæc balbutit oratio: ad extrema illa iam appellentis ad cælum Franciſcæ diuiniora facinora penitus obmuteſcat neceſſe eſt. Quare omitto, quòd ab humanis nuptijs ipſi nubilis Deo diuinos amplexus abalienato ſæpe à ſenſibus animo prælibarit: quòd in præſentiſſimo ſempiternæ Sapiētiæ complexu futuros calamitoſorum eorum temporum exitus præſenſerit, & prænuntiarit: quòd irati Romæ Amoris, in vltricia fulmina iam procudentis ſuos ignes ſupplici lacrymarum artificio emollitos in auream beneficiorum pluuiam impetra-

ɔetrarit. Nihil præterea dico de religioſiſſima illa, quam Romana ndole, diuinoq. conſilio inſtituit, ıoneſtiſſimarum familia fœmina. um, quæ Veſtalibus longè Virgini ɔus illuſtriores, non prælucentem uperſtitioni flammam in templis; ed ſpecularem pietatis ignem in ınimis inextinctum cuſtodirent. /erùm qui viuam vno laudare ſilen. io potui non poſſum tacitus præte. ire morientem. Tua mors, matro. ıa ſanctiſſima, tuas in laudes animat orationem meam. Tuus ille ſpiritus extremus, virtutis inuſitatæ ſuauitatem expirans, illud impellit vt exclamem, O fœminam, quòd Romanè vixeris, cælo digniſſimam! Non enim te, tanquam Auguſtam neſcio quam huic proximam templo Fauſtinā impuriſſimis nobilem flagitijs, ſuperſtitioſa adulatio ex Senatus conſulto Diuam appella-

 uit:

uit: ſed patritia virtute, quàm ſtirpe nobiliorem Vaticana religio cæli ſuffragio, terrarum plauſu Cæleſtes inter aſſeruit. Tu nunc ſacroſanctum patriæ imperium tuæ ſartum tectum ab omni periculo propitia conſerua: vtque mortalis olim ſanctitate, ita nunc immortalis patrocinio tuæ te Romæ oſtende Romanam.

FRANCISCA ROMANA

IDEOQ. CAELESTIS.

DAbit hanc orationi meæ veniam pietas in Franciſcam veſtra, Principes illuſtriſſimi, vt non tam eam

appellet natalis Romæ nobilitate
Romanam, quàm familiaris Cæli
felicitate Cæleſtem. Illud enim ſan-
guinis, at hoc decus virtutis fuit.
Vultis hoc ipſum cæli teſtificatio-
ne clariſſimum cæleſti luce clariùs
intueri? Agite oculatos pro oculis
animos tantiſper intendite. Ecce
autem vix egreſſa cunabulis Franci-
ſca in media domus celeberrimæ
frequentia cõclauis intimi penetra-
lem ſolitudinem frequentat. Hic à
parentum ſinu frequenter exulat;
vt Cælitum ſeſe iucundiores in am-
plexus inſinuet. Quare nunquam
minùs ſola videri poteſt, quàm cum
ſola eſt, ad quam frequentiſſimos
cæli ciues allicit ſolitudo terrena.
Hic ſua cum cælo amoris fœdera
pias inter preces puella balbutit
eloquenter. Supplex enim pietas,
quamuis balbutiat, eloquens eſt.
Hic puellarium contemptrix ludo-

rum cum Cælitibus Virguncula col. ludit; cui vitæ ſanctitas, vel adultis ac robuſtis laborioſa, primæ imbecillæque ludus ætatis eſt. Hìc iam nubilis ſummopere cælo placet; quòd hominũ oculos pudicè latet. Deuolate iam Romam cæleſtes hoſpites, vbi caſtiſſimi, chariſſimiq. ius habetis hoſpitij: nec vos pudeat; quando cæleſtis in vrbe fœmina reperitur; cælo relicto, ciuitate donari. Bene eſt. Audierunt longinqua Cælitum concilia ingenti minorem voto iuſtiſſimam vocem meam. Eorum aliquis omnium nomine icti fœderis mutuæq. beneuolentiæ internuntius, formoſiſſimus cæli puer, ad ſanctiſſimam hoſpitam diuertit, diuiniſq. moribus moram ipſi ſuauiter facientibus hoſpitium amauit pro patria; quòd cælum inuenerit in terris. Terrenum certè non videbatur domicilium

lium illud, in quo Romanæ ſidus vir-
tutis habitaret. Vt mirandum ne-
mini ſit, ſi gemina illius proles re-
cens nata præuolarit in cælum. Quò
enim aliò congruentiùs ſideris lux
abiret? Iam verò quàm ſuauem
amoris diuini flammam alebat ille
tuo, Franciſca, non tam lateri, quàm
cordi ſemper hærens, tua fax, tua
lux pulcherrima, cæleſtis comes?
quàm celeri felicitate immortalis
vſuræ lucis mortalibus oculis aſſue-
ſcebas? quàm bono in lumine inoſ-
fenſo pede graſſabaris ad gloriam
virtutis via? quàm beati ſine nube,
ſine nocte dies tibi affulgebant, quæ
nunquam occidentem ſolem habe-
bas contubernalem? Sed quid ego
familiare Franciſcæ cum Cælitibus
contubernium admiror: cum fa-
miliariſſimè Deo illa blandiente
vteretur? Nam & amabili pueri
ſpecie infuſum collo amantiſſimum

rum cum Cælitibus Virguncula col. ludit; cui vitæ ſanctitas, vel adultis ac robuſtis laborioſa, primæ imbecillæque ludus ætatis eſt. Hìc iam nubilis ſummopere cælo placet; quòd hominū oculos pudicè latet. Deuolate iam Romam cæleſtes hoſpites, vbi caſtiſſimi, chariſſimiq. ius habetis hoſpitij: nec vos pudeat; quando cæleſtis in vrbe fœmina reperitur; cælo relicto, ciuitate donari. Bene eſt. Audierunt longinqua Cælitum concilia ingenti minorem voto iuſtiſſimam vocem meam. Eorum aliquis omnium nomine icti fœderis mutuæq. beneuolentiæ internuntius, formoſiſſimus cæli puer, ad ſanctiſſimam hoſpitam diuertit, diuiniſq. moribus moram ipſi ſuauiter facientibus hoſpitium amauit pro patria; quòd cælum inuenerit in terris. Terrenum certè non videbatur domicilium

lium illud, in quo Romanæ ſidus virtutis habitaret. Vt mirandum nemini ſit, ſi gemina illius proles recens nata præuolarit in cælum. Quò enim aliò congruentiùs ſideris lux abiret? Iam verò quàm ſuauem amoris diuini flammam alebat ille tuo, Franciſca, non tam lateri, quàm cordi ſemper hærens, tua fax, tua lux pulcherrima, cæleſtis comes? quàm celeri felicitate immortalis vſuræ lucis mortalibus oculis aſſueſcebas? quàm bono in lumine inoffenſo pede graſſabaris ad gloriam virtutis via? quàm beati ſine nube, ſine nocte dies tibi affulgebant, quæ nunquam occidentem ſolem habebas contubernalem? Sed quid ego familiare Franciſcæ cum Cælitibus contubernium admiror: cum familiariſſimè Deo illa blandiente vteretur? Nam & amabili pueri ſpecie infuſum collo amantiſſimum

Numen arctiſſimo familiaritatis nexu, hoc eſt, mutuo amplexu obligabat: & diuino è pectore non minùs charitate, quàm crudelitate vulnerato plus caloris, quàm cruoris exugebat, ipſumq. (ſi dicere fas eſt) bibebat amorem. Iure igitur abalienata ſæpe à ſenſibus rapiebatur in Deum, quæ cælo eſſet, quàm terris coniunctior. Iure etiam obſcuros incertosq. rerum exitus præuidebat, ac prædiuinabat, quæ diuina magis, quàm communi luce frueretur. Illud iam reliquum eſt, vt conciliatam tibi, fœmina integerrima, cæli familiaritate cæleſtem appellationem gratulemur. Sed fortaſſis erraui, qui celeſte nomen à Romano diſcreui. Quamobrem, quòd cælo chariſſima vixeris, verè te Romanam pronuntio. Cælum enim amicum habere Romanum eſt.

EX

EX MILITE IMPERATOR.

QVicunque fuit, qui Salmoneo confidentior non imitabile fulmen æneo tormento imitatus verè tonare, ac fulminare cœpit; næ ille in publica damna conſultiſſimus felicitati noſtræ neſcius conſuluit, Patres. Fulmineus enim, eius inuentum, globus niſi muralis machinæ bellico fulmine non expugnabilem militem Ignatium ita ex arce Pompelonenſi deturbauit, vt ad militiæ melioris faſtigiū extulerit. Artificioſus ille ignis felici vulnere ex Milite cōflauit Imperatorē. Profuit infringi tibiam, atque eum

claudicare: vt virtutis via ſublime ad Imperium quàm celerrimè graſſaretur. Ergo illo præcipiti caſu, qui caducæ gloriæ milite dignum ſtipendium fuit, tantùm reſilijt animus ad altiſſimam laudem: vt ſeruilibus ambitionis caſtris relictis ingenuus transfuga iuxtà nobile, ac difficile ſui ipſius regnũ occuparit. Affulſit è cælo diuina Mater cum puero Deo regiam ſui victoriam meditanti. Tacuit illa quidem: ſed ipſa taciturnitas vocem illam Imperatoribus fauſtiſſimam ſonabat, *In hoc ſigno vinces*. Vitioſa enim conſuetudo facilè vincitur Duce Virgine, quæ, quàm vtero clauſit, manibus præfert, atque offert Sanctitatem. Quare, cum primam voluptatum fugam vix dum cogitanti tam liberaliter obuia ſumma Sanctitas ſit, iniuria miretur quiſpiam, quòd propemodum ante de ſe triũphare

otuerit, quàm ſuperare ſe cœpe-
it: antequam militare virtuti, ſibi
x virtute nouerit imperare. Mili-
isne vulgare, an ſingulare Impera-
oris id robur fuit voluptariæ Sire-
is inſidias Vlyſſe cautiùs, dome-
ticæ querelæ impreſſionem Partho
elociùs, quamuis debilitato crure,
ugiendo vincere? paternæ ditionis,
tque opulentiæ ſplendido contem-
tu, tanquam aureo tormento, citra
Gigantum commentitiam auda-
iam, ſupra eorundem felicitatem,
cælum expugnare? ſuſpenſis ad
Montis Serrati Virginem armis ex
armata licentia trophæum inermi
ſtatuere caſtitati? pretioſam veſtem
cum lacera cõmutare, hoc eſt, Co-
dro nobiliorem non vrbis vnius, ſed
orbis terrarum vniuerſi, & commu-
nis patriæ defenſorem induere? te-
terrimorum trium hoſtium quaſi
triumuiralem in homines tyranni-
dem

dem ſui corporis excruciatione Bruto ſeueriùs in ſe ipſo iugulare? ſalutaribus pœnis proſtrato, ac ſe. miuiuo corpore ad cælum vſque, ſiue ad virtutis capitolium victore animo euectum per ſeptem ſolidos dies ſempiterni gaudia triumphi iam præcipere? Et miramur, quòd etiam affecto pede in Palæſtinam ad illa diuinæ charitatis æſtiua tam expeditè excurreret, qui tam facilè præuolaret in cælum? Nimirum in curriculo pietatis ſine ſcelerum ſarcina nemo claudicat. Et ſanè quònam vel infirmum corpus properaret, niſi vbi animus habitabat? Ibi ſui victor, ideoque fortiſſimus diuini Liberatoris pœnis altiùs, quàm pedibus impreſſa ſalutaris victoriæ cruenta veſtigia vt ſemper in oculis ferret ad imitationem, pias in lacrymas ſolutos oculos cum iiſdem commiſcuit. Hìc enimuero non

po-

)otes, Ignati, tuam illam planè cæ-
eſtem vocem vſurpare, *quàm terra
ſordet, dum cælum aſpicio!* Quan-
loquidem regiam ad Cælites viam
liuini ſanguinis luce ſtellatam,
itqué illuſtrem auidiſſimè, iucun-
liſſimèq. contemplaris in terris.
/iam dixi? imò metam laboris, ac
)ugnæ, cælum videlicet ipſum tibi
:erra repræſentabat, in qua Cæli-
um frequenti præſentia, & collo-
quio fruebaris. Vt in illo vincendi
:yrocinio quantum victoriarum re-
)ortaris, intelligamus, qui victores
nter, ac triumphales cæli Duces
:anquam victor emeritus honorifi-
:è excipereris. Tanta vis eſt vin-
centis omnia virtutis, vt, dum pu-
gnat in terris, cælum expugnet, ac
patefaciat. Patefacta penetralis cæ-
li Regia ſolem vidit inconniuens,
ſed triplicem illum ſolem, qui vno
lumine, ac numine vnam ortus, oc-
ca-

caſusq. neſciam immutabilis æternitatis meridie diem conficit beatiſſimam. Idcirco autem vidit, quòd ad mortalis præſtigias lucis oculos clauſit. Neque verò vnam à ſempiterno ſole conſtãtem lucem hauſit, ſed vitalem quoque ignem ſine fabuloſo Promethei furto contraxit: vt re, quàm nomine ardentior eſſet Ignatius. Teſtis eſto inſtar omnium vnus ille ob impudicas flammas ad pudicitiam frigidiſſimus iuuenis, quem ad flagitij fugam vel in ipſis gelidiſſimis aquis exæſtuans ardor inflammauit Ignatij. At tu priùs exemplo, quàm voce eloquens inſcribe in chartis, quas pridem moribus expreſſiſti, vitiorum victrices in virtutis palæſtra exercitationes. Rudis adhuc litterarum docere ne metue: ad animos enim diuinitus illuſtrandos, inflammandosq. ſatis eruditus eſt, & cui Deus affulget, &

qui

qui Deo calet. Scribe: nam ſcriben-
do pinges, atque inter ſapientiſſimè
à te ſcripta documenta ſuſpiciet
poſteritas animi picturam tui. Scri-
be diuinæ ſtudia militiæ: nam ſimul
in ijs Cæſarianis elegantiores in-
ſcriptos legemus victoriarum com-
mentarios tuarum. Non tamen de-
cuit victricem iſtam fortitudinem,
diu exarmatam eſſe doctrina. Pallas
ipſa, ſuperſtitioſi ſæculi Dea fortiſ-
ſima, eruditione magis, quàm caſſi-
de armabatur. Ergò, qui maiora li-
bidinum monſtra ſuperauit, per lu-
dum inter pueros puerilis litteratu-
ræ vicit inſcitiam. Quin etiam pu-
gile Cleanthe robuſtior ab ſumma
inopia rebus omnibus planè ſpolia-
tus, ac nudus, vt pugilem decet, eru-
dito in puluere cum ſexcentis diffi-
cultatibus tādiu depugnauit, donec
melioris eruditionis lauream retu-
lerit: atque ex altiſſimo virtutis
puteo

puteo plus veræ, ſinceræq. ſapientiæ hauſit ad animos beandos, quàm mercenarius idem Cleanthes lutulentæ aquæ extraxerit ad hortos irrigandos. Iam verò toti par orbi terrarum iuuando imperatoria Ignatij virtus non capitur anguſto pectoris vnius Imperio. Iam milites legit, & quidem paucos, nimirum ſui ſimiles. Præclara enim rara ſunt. I, tua caſtra, quamuis parua, omnium nate ſaluti gentium fortiſſime Ductor, promoue. Principem generis humani arcem, Romam aggredere tuendam: vt in illa genus humanum omne tuearis. Aſpice, vt feliciùs, quàm Romano Imperatori, tibi militat æther. Non enim Æolus, ventoſa fabula, leuis armaturæ milites, inanes videlicet ventos in tuam opem armatos fundit ab antris fabularum: verùm è cæleſti conclaui Diuinitatis Imperato-

rum

rum verè Maximus præpotentem, operam ſuam Romana iam munimenta ingreſſuro propitiam pollicetur. Hic prima cõgreſſione viciſti, quæ vinci poſtrema vix poteſt, proſperos ſanctimoniæ ſucceſſus procaciter allatrantem inuidiam hominum perditorum. Neque voces habuit alias, quibus ipſa ſe grauiſſimè vulneratam, profligatamq. fateretur, atque ingemiſceret inuidia, præter calumnias. Tu tamen hoc vocale monſtrum etiam ſilere, ac ſilentio victrici plaudere innocentiæ, eliſis veritate faucibus, coëgiſti. Ab iſta honeſtiſſima victoria quàm gloriosè triumphaſti, cum piam, religioſamq. militiam, vnis virtutibus pugnantem, vincentemque Vaticani oraculi diuina planè authoritate ſanxiſti: cum ſanctiſſimis legibus contra omnium corruptelam temporũ armaſti: cum denique à Numine

ne nomen, omenq. ſanctitatis imponens Societatem IESV meritò appellaſti, cui ſeſe ille naſcenti è cælo propitius adiunxiſſet? Atqui triumphale gaudium (pace tua dixerim) nimis religioſus tibi dolor infuſcat, quòd tuus te exercitus imperio digniſſimum ſibi præficit Imperatorem. Repugnes licet, aliàs inuictus, nunc tamen expugnaberis. Iſta nam que ſemper victrix præſtantiſſima virtus in hoc vinci meretur, vt iubeatur imperare. Quis iam enarret, quàm multi, quàm inſignes viri diuinæ huic militiæ nomen dederint, quam ſuo nomine donaſſet ſui prodigus in homines, cum ſe humaniſſimè fecerit hominem, Deus: in qua etiam ad animorum diuina incendia Dux ardentiſſimus facem præferret Ignatius? Quis præterea breuiſſima oratione complectatur vbique locorum quàm citiſſimè collocata

cæle-

æleſti Ducis optimi ardore belli-
oſæ plurima ſtatiua Societatis ?
eddìtus templis nitor, additus pie-
ati calor, diſcordis coniugij dome-
icum incendium pio diuortio re-
inctum, vile ſpolium caſtitatis libi-
inum flammis proſtitutæ diuinis
gnibus conſecratum, expiatumq.
udendis laſciuæ impudentiæ tædis
bnoxius Virginitatis pudor diuina-
um protectus flammeo nuptiarum,
uerilis ad virtutem indolis ignicu-
us ad ciuilem ſplendorem bonis
rtibus excitatus, Hydra qualibet
apitalior peſtis, Hæreſis eruditis
iſputationum facibus ambuſta, in-
eterata Deorum ſuperſtitio ſui
amnata ſupplicio ludibrioq. Vul-
cani, ſuas non ſemel in tenebras fu-
gatæ nocturnæ Inferorum Furiæ, ex
pſo propè occaſu ad vitalem diem
ſæpe reuocata mortalium vita; non-
ne Ignatiani ardoris, publicæ vtilita-

K ti

Digitized by Google

ti militantis triũphalia decora ſu-
& quidem tam oculis commiſſ-
omnium, vt per aures in animum
ea demittere ſuperuacaneum eſſe
videatur? Non poſſum igitur, q-
exclamem, quàm facilè, quàm p-
clarè vincitur, quando igne pug-
tur, eoq. diuino! Viciſti tu q-
dem Deo, & quotidie tuos per m-
lites vincis Ductor præferuide, ſi-
ue in boreales Vaticanæ poteſta-
hoſtes, ad veræ cultum religionis p-
trio gelu duriores, erudité ac ſa-
briter fulminas, eoſq. clemen-
de cælo tangis: ſiue ſubditam orie-
ti, occidentique volubilis luci ſo-
Indiam Soli ſubijcis ſempitern-
Tibi enimuero acceptum refer-
debemus, quòd Indicam barbari-
ad Cælitum venerationem, quàm
ad hominum commercium effe-
tiorem nauali certamine laborio-
nauigationis inter vndas effuſi ma-
ris,

ris, an profuſi ſanguinis ? hoc eſt, in mari ſanè rubro tua face ardentes fortiſſimi ſocij, & commilitones noſtri humanitati, religionique manciparunt. Quid iam ſupereſt, niſi vt, qui terras inflammauit, cælum quoque illuſtret? Et hoc poteſt Ignatius vel extinctus, dum parentalia ſidera ſuccendit ad tumulum. Ignis ille diuinus, qui penetrali conclusus in pectore ſui ſæpe ſolis, antequam is occideret, in vultu radians perſpectus eſt, quidni poſt eiuſdem occaſum ad funebris noctis ſolatium vicarijs in ſideribus ſcintillaret? Illo, illo igne, quo per inuia iam ſilueſcentis ad virtutem humanitatis aſpreta viam ſibi, ſocijsq. ſtrauit ad ſcelerum victoriam, in cælum iter laxauit ad triumphum, ſtellis delapſis ad coronam. Quanquam appoſitè, argutèq. conijcere non nemo poſſit, ambitioſè ſtellas è cæ-

ſo deuolaſſe, ſiue vt ſolito illuſtriùs Ignatij luce lucerent, ſiue vt lactea pulchriorem igneam ab Ignatio viam deſcriberent. Hac tu ſtellata via, tuarum ſol ſtellarum, quò, niſi ad Cælites, properares? Quodnam ex ardentiſſimo milite ardentior Imperator, cæleſtes per ignes victor, quod (inquam) triumphale Capitolium inires, præter cælum? In iſto iã felicitatis & gloriæ faſtigio, quòd flammis viceris, ſplendidè triumphas inter æternos Cælitum plauſus, coram ſenatu Diuinitatis. Roma quoque, Põtificiæ Maieſtatis terrenum cælum, beneficam ſanctitatem tuam grata veneratione proſecuta in Vaticano Capitolio cum Xauerio tuo triumphare te voluit; vt, quòd ille noui ſol orbis terrarum fuerit, tuis deberi flammis intelligamus. Tu nunc, Imperator illuſtriſſime, ex iſta beatiſſimi ardoris

Re-

Regia tuis tantum ſocijs feruidæ alacritatis impertire, vt, mortali re bene geſta, tecum aliquando immortaliter triumphemus.

XAVERIANAE CHARITATIS

INDICA EXPEDITIO.

I CELER ex igneo Ignatij cœtu, i, perfer ad Indicas vndas vitalem, quo feliciter ardes, Ieſu ignem, ad ſalutaria facinora præferuide Xaueri. Nullæ merces iſto igne opportuniores inuehantur. Nauta nullus te glorioſiùs nauigarit. Nos interim te vaſtiſſimo in mari præuolantem per laudum tuarum ampliorem oceanum curſim, ac properè

perſequemur. Sed quæ laudationis vis, & contentio incitatiſſimum virtutis tuæ curſum perſequatur, quæ, noſtro nondum è portu ſolutis anchoris, remige vecta ſomnio ad Indorum ſalutem enauigauit? cum, ſublato in humeros nigerrimæ fœditatis Indo iuuene, è fœdiſſimæ ſuperſtitionis cœno ad ſanctiſſimæ religionis cælum erigendæ totius Indiæ grauiſſimis laboribus laſſitudine, ac ſudore quies nocturna proluſit. Hoc nimirum eſt illud, tunc minùs otioſum eſſe, quàm cum otioſus ſis: ſiquidem publicæ ſalutis negotio præſudabat otium ſoporis. O verum noui terrarum orbis Atlantem, longè commentitio mirabiliorem! cuius vel ſomno proſtrati erectis viribus immenſa tot gentium inſtituendarum prouincia tanquam homuncionis vnius pondus eſt. Quid non perficies vigil, qui potes iſta

ſo-

ſopitus? Ad vigilem ergo redeamus, qui cum ſomniante digreſſi ſumus. Iam recuſato viatico mendicus expeditior longiſſimam ſeſe dat inuij maris in viam. In maritimis enim periculis leuiſſima ſupernatat vno ſatis onuſta Deo mendicitas. Obſtupeſcite longinqua maria mendiciſſimi vectoris virtutem auream: veſtras eidem gemmiferas vndas venerabunda ſubſternite, quas illa ſulco ſplendidæ nauigationis inaurat. Subſidite tranquillam in planitiem prærupti aquarū mōtes, vt excelſiſſimæ authoritati ad omnium commoda vectorum humili ſeſe obſequio demittenti parem gratiam aliquam referatis. Diſcite ventorum ſpiritus à flexamina illa eloquentia proſperam aſpirationem: vt ſic vela vos optatum prouehatis ad portum, quemadmodum animos illa è nauticæ licentiæ nau-

fragio portuoſum ad cælũ appellit. Alludite marina monſtra humaniſſimæ ſanctitati: vt eidem monſtroſam Indorum hominum feritatem ſalubriter manſuefacturæ præſago, ſerioque luſu gratulemini. Decedite de via ſyrtes, & ſcopuli ad ſyrtes alias, & ſcopulos duriores properanti charitati, quos in animis emolliet barbarorum. Parcite morborum peſtes peregrinantis innocentiæ vires lecto affligere, cuius præſentiſſima ope à peſtifera ſcelerum contagione citò India conualeſcet. Euenere. Incolumi cum Xauerio in Goanum portum proſperè inuehitur oratio. O te beatiſſimam Goam, quæ diuinis opibus, quàm Indicis mercibus portuoſior es! has enim littore, illas pectore excepiſti. At quàm præclarè breuiſſimo quinque menſium ſpatio mutata nituit facies ciuitatis! Enim-

uero

uero Xauerium ſine fabula, & men.
dacio mirabilem ego Midam appellem, qui, quam attigerit vrbem, ſtatim auream effecerit, & quidem non muris, ſed moribus auream. Vt hic pulchriùs fecerit, quàm Cæſarum auguſtiſſimus Octauius dixerit, cum gloriatus eſt, Vrbem Romam, quam lateritiam inueniſſet, à ſe relinqui marmoream. Xauerius autem Indicarum vrbium vrbaniſſimam Goam, inueteratoiam ſcelere ſaxeam, inuectæ virtutis pretio aureſcere feliciter coëgit. Satis iam aurea fuere Xauerij beneficia: illa certè non minùs pretioſa, quæ margaritis baccata Parauarum littora nobiliore margaritarum genere decorarunt. Illi, illi Xaueriani ſudores, in ardentiſſima regione charitatis æſtu expreſſi, in vberrimas fluxere, & fulſere guttas barbaris vnionibus pulchriores, propterea

Suet. in Oct. Aug. c. 28.

quòd

quòd horum candor natiuam inco. larum nigritiem magis notat, arguitq; illarum verò decor tam efficax eſt, vt in ipſum ſeſe animum inſinuet, moresq. fœdiores corporibus virtuti concolores efficiat. Tu verò Franciſce in margaritarum patria margaritis alienis non indiges ad egregij laboris coronam, qui ſudoribus tuis illuſtriùs coronaris. Ipſæ (opinor) gemmiferæ conchæ iſtos præclaro capiti rores inuidebant, vt ſibi nobiliùs gẽmaſcere liceret. Sed gemmâ qualibet magis gemmeus eſt animus. Hinc factum eſt, vt in ora Piſcariæ candidis opibus piſculenta ſagacior indigenis aduena hic piſcator inter nigerrima corpora vnum animorum candórem expiſcaretur, qui cælum ipſum poſſet exornare. At ecce infidum mare, quod ſuas tibi opes obtulit, iam ſurripit tuas: ecce ex Amboi-

no in Varanulam tranſmittenti violenta procella prædabundum, tranquillitatis obſidem, Chriſti tuo magis animo, quàm Cruci affixi, hærentiſq. effigiem refigit, ac ſorbet. Tunc enimuero vterque naufragium feciſtis. Merſus eſt Amor tuus fluctibus maris, tu doloris. Condona tamen, condona Xaueri piam oceano rapinam. Suum ille Imperatorem vt officioſo complexu tantiſper veneretur, prædatricem in te procellam innocenter immiſit. Proſpice iam è littore, vt ad te tua gaudia enatent. Vide, vt breuiſſimæ venerationis officio perfunctus ille, ac læta malacia tibi arridens, agenſq. gratias, per tenacem portitorem cancrum tuos amores, ac delicias remittit. Decuit ſanè pretioſiſſimum, iucundiſſimumq. onus ijs referri brachijs, quæ denticulata forcipe arctè, ambitio-

bitioſèq. complecterentur. Quis te, marine cancer, ſideribus digniſſimum non affirmet, qui ſolem reuexeris? Iamuerò progreditur ad Malacenſis præſidium pietatis irrequieta, ipſoq. per quem certatim excurrit, effuſior, & proclinior oceano Xaueriana charitas. Hic opinione maiora pacatæ beneficia interpretemur ex ope mirabili bellicoſæ. Acenos, hominũ Cælitumq. hoſtes & barbaros, & innumerabiles in excidium æquè religionis, ac ciuitatis armatos hortatrix ipſa inermis (quanquam vel nuda Virtus armata Pallas eſt) profligauit. At quo numero militum? nempe tam exiguo, vt ad victimam, non ad victoriam delectus eſſe videretur. Numeroſus nimirum exercitus inter impedimenta numeratur, cum Deo duce decernitur. Proſperum belli exitum, licet procul abeſſet,

faci-

facilè proſpexit, ac ſollicitis etiam Malacenſibus prænuntiauit, qui rebus humanis excelſior ſemper erat in ſpeculis veritatis. Quis iam admiretur infinitam Indiæ barbariem humaniſſimo cæleſtis virtutis imperio fuiſſe adiunctam velociſſima vnius excurſione hominis, cui non magis hominum genus, quàm elementa omnia militabant? Dicite miſeri teſtes, Imperatoris Chriſti deſertores, Tolẽſes ciues, quàm terribili conquaſſata tremore terra ſcelus veſtrum cum gemitu exhorruerit: quàm ſalubri vos fame ſterilis ager monuerit, vt faſtiditas cæli delicias eſuriretis: quàm congruenter penetrabilis vltor aër peſtilenti aſpiratione ſceleſtiſſima viſcera infecerit, quæ diuinum præterea ſpiritum ducere noluerunt: quàm iuſto indignationis æſtu imminens mons ipſo vaſtiùs Aetna de-

liſcens

hiſcens conceptum in defectionem veſtram furorem vindices per flammas fremebundo cum tonitru expirarit, ac cæli vitale incendium recuſantes pluuio inferorum cinere tumularit: quàm denique prodigiosè prodiga ſcaturigine illacrymans proximus lacus exundarit; vt vberrimis lacrymis flagitium maximum vel mergeret, vel ablueret. Hactenus perluſtrauimus illuſtriorem aduena Xauerio, quàm natiuo ſole Indiam, hoc eſt, vltimum (vt poëtæ appellant) ſolis cubile. Sed non quieſcit Xauerius, vbi cubat ſol. Ad abſciſſam à terrarum cæliq. commercio Iaponiam, extra anni, ſoliſq. vias, per inuia auaritiæ, peruia charitati lõgiſſima ſpatia ſol nouus, & clarior accurrit. At quàm decenter piratico lembo prouehitur, qui more piratarum inſulas remotiſſimas inuadit ſalubriter prædaturus!

Fru.

Fruſtra Nauarchus, Sinenſis latro cum Inferorum latrone cōſpirauit, vt opimam prædam vel auferat, vel remoretur. Retardari non poteſt, qui Deo aſpirante velificat. Quòd ſi nulla in maritimo, quænam in terreſtri curſu obſiſtere potuit Remora properanti? Quare perniciſſimo equiti, viæ duci, famulum ſe peditem addit, & quidem perniciorem. Amantis enim pedes alæ ſunt. Vepres ipſi acutiſſimi, per quos nudis pedibus non ſine vulnere ſubinde incedebat, calcaria erant, ac ſtimuli ad victoriam prouolanti. Bene habet. Nunquam antea domiti Iaponici cum populo Reges ipſi Xauerij non vi, ſed voce victi Chriſto Regum maximo demum dedere nomen, & manus: quorum aliquis, vt regale victori trophæum ſtatueret, triumphale Franciſci nomen non marmori, ſed ſibi præclariùs

inſcri-

inſcripſit. Xauerianæ debet victoria Roma, quòd vidit extremæ Iaponiæ Romanis religionibus ſubacta Regios legatos, lōga triumphi pompa terras omnes, maria omnia emenſos ad Vaticani tandem Capitolij limina tributaria veneratione procumbere. Debet eidem victoriæ, quòd audiuit, è luſtralibus aquis tantum cæleſtis ignis hauſiſſe Iapones, vt tyrannici ſupplicij flammas non timeant, quippe qui per ignem renixerint. Omittenda hìc ſunt infinita, & benefica miracula: vt vnum, & maximum miraculorum, Xauerium; qui plura mirabiliter fecerit, quàm nos vel curſim enarrare poſſimus; conſequamur, extremam iam peregrinationem quam longiſſimè feſtinantem. Aperite nunc exterorum hominum commercio clauſa, penitusque diſcluſa veſtra littora vobis vnis, & ditati ſuo vellere contem-

ti Sinæ: aperite, inquam, Xauerio diuturni, laborioſiq. curſus optatiſſimum portũ,vbi vos ille ſe ipſo, ſi non viuo,at ſaltem mortuo elegantiùs, quàm veſtra decorent vellera, exornabit. Virtutis enim vel attritæ, abiectæq. exuuiæ ſericã ſunt veſte nitidiores. Debuit autem peregrinus Xauerius veſtras quoq. oras attingere; vt, vniuerſo terrarum orbe peragrato,vnum ſupereſſet cælum, quò tandem enauigaret. Enauigauit ille quidem in rerum omnium inopia expeditus, ſed non totus. Integerrimi enim ſpolium corporis, ideſt propenſi è cælo animi pignus Indiæ ſuæ reliquit. Nequicquam Luſitana pietas, vt nuda cadaueris oſſa transferas,viua calce carnem abſumere moliris. Nec absumi,nec tabeſcere cadauer poteſt, quod perpetua vitæ condiuit integritas. O cadauer quàm priſtino

ſucco viuidum, tam præſentiſſimo auxilio vitale! te quidem anima cælo digniſſima deſtitutum deplorabamus; ſed immortali erga nos beneficentia lætamur animatum. Tibi exanime, reliquæ mortalitati viuis, cui ſæpe à calamitate, atque ab interitu vindicatæ felicitatem, ac vitam impertiris. Tuam apud Indiam difficillima peregrinatione luſtratã, illuſtratamq. in peramplo, ac ſplendido ſepulchro iure, ſed anguſtè conquieſcis; quòd in omnium animis hominum rerum præclarè geſtarum magnitudine occupatis & ſepulchrum habes, & vitam. Vno videlicet in loco non poteras extinctus iacere, Xaueri, qui totius par orbis terrarum opportunitatibus regiones omnes beneficiorum tuorum gloria viuus impleueras. Quamobrem dexteram illam, Indiæ vniuerſæ ſalutarem domitricem,

cem, rerumq. ferè incredibilium, effectricem ex orientis patria ſolis ad ſubditam occidenti Romanam, Vrbem diuino conſilio aſportatam interpretor : vt etiam à funere diſpergeres cum ſole manus, quarum complexu ſicut olim ad Numinis diuini cultum, ita nunc ad iuſtiſſimam venerationem tui gemino faceres commercia mundo. Et Roma quidem poteſtate diuina cælo finitima, vt in illuſtri te Cælitum, numero collocatum cumulatè veneretur, è tuo, qui te nobis in, Oriente ſuſtulit, occaſu lucem naſci, ſolemq. gratulatur.

VIR LINGVARVM OMNIVM.

AD nos etiã regnatricis Vrbis incolas ab vltima vſq; India toto terrarũ orbe diuiſa tua vox illa flexanima, Xaueri, ſacram inter cõcionem diuerſis, ac diſſonis vno tempore intellecta nationibus, miraculo magis, quàm ſtrepitu ſonora penetrauit. Cur enim remotiſſimas quoque aures noſtras non impleret, quæ diuinũ omnia implens Verbũ ſonaret? Cur non Romanis collibus, quàm Indicis cautibus clariùs Echo Romanæ Religionis reſultaret? Aut cur pluribus gentium plurimarum linguis inſigniter, ac

mira-

mirabiliter vocalem Xauerium, quamuis longè diſſiti, non audiamus? Quidni eum ego potiſſimum cum barbaris illis auditoribus intelligam, qui latinos inter barbarè loquar? Equidem animatam Deo Xauerij vocem Hebræis ex adytis diuinæ linguæ interpres facilè intellexi: verùm (vt in diuinis par eſt) diuinæ huius eloquentiæ cauſas timidè, verecundèq. bona veſtra venia, Aud. interpretabor. An igitur Xauerio noui terrarum orbis magiſtro, inſtaurato veteri prodigio, flammeæ de cælo linguæ impluebant? Etenim ſi tepida Hieroſolymæ plaga eruditis olim ignibus æſtuauit: nonne præferuida Indiæ regio eloquentibus potuit flammis abundare? Licuit quondam Pericli vnica, eaq. humana lingua tonare, fulminare, Græciam permiſcere vniuerſam. Xauerius ergo & plu-
 rimis,

rimis, & cæleſtibus micans linguis quo tonitru, quo fulgure, quo fulmine fœcundam ſcelerum omnium vaſtiſſimo in Oriente ſuperſtitionem abſterruiſſe, perſtrinxiſſe, profligaſſe dicatur? Hic enimvero non poſſum, quin inter ſeria rideam Salmonei Regis ridendam inſaniam, tonitrua, & fulmina æneo ſuper ponte quadrigarum ſtrepitu, & flammarum iactu nimis laborioſè imitantis: cum perleui labore vna Xauerij vox ita barbarorum auribus tonet, animis fulminet: vt non fictè, ſed verè; non nocenter, ſed ſalubriter eos de cælo tactos fuiſſe fateamur. I nunc, & Gallicum neſcio quem Herculem, eloquenti ex ore naſcentibus aureis catenis populorum aures nexas trahentem, poſteris prædica fabularum artifex vetuſtas. Veriſſimè vidit ſera poſteritas totius Indiæ non aures modò,

ſed

ſed animos etiam illigari efficacioris eloquentiæ auro, diuinus quod ignis excoxit. An verò aurea Xauerij vox eadem quidem varias ad aures accidit; ſed patrium ſonuit cuique ſermonem? Auro enim ſonante, gens omnis aurita eſt. An potiùs, quoniam ab Aquilone in Auſtrum linguæ figura longiſſimè India porrigitur, ingenioſo Xauerij labore, ac ſudore culta natiuarum cultori ſuo linguarum copiam erudito cũ fœnore protulit, ac repẽdit: vt ſimul diſſimiles populi admirabili compendio erudirentur? Nam quid illa facilius, quid vberius afferret, quàm quod ſimile ſibi, quodq. natiuum eſſet? An quia ipſam complexa Numinis immenſitatem, hominum facilè nationes complectebatur ampliſſima Xauerij charitas, eorundem quoque linguas nullo negotio continebat? quæ quamuis agreſtes,

ac barbaræ tam pio in ore non poterant ad pietatem exprimendam non manſueſcere. Vt noſter hic vltimi mundi hoſpes, & peregrinus ſedentario illo Socrate veriùs quærenti, cuias ſit, reſpondere poſſit, Mundanus ſum; qui peregrini communione ſermonis exterorum popularis, ac ciuis populorum eſſe videatur. Illud ſanè hoc didici rariſſimo exemplo, multas qui linguas calleat, non totidem tantùm viris (vt apud Turcas in prouerbio eſt) eum eſſe æquiparandum, ſed nationibus totidem præferendum: quòd illarum multitudinem, varietatemq. breuiſſimo ambitu vna eiuſdem lingua concludat. An non igitur ſapientiſſimo illo Ennio, tricordem ſeſe, quòd Græcè, Oſcè, Latinè loqueretur, prædicante, magis eſſe cordatum Xauerium affirmemus, qui numeroſam Indicæ vaſtitatis bar-

barbariem ; pietati diu excordem, diſſonantium concentu linguarum egregiè cordatam fecerit? An non ipſum Ponti Regem Mithridatem, duas & viginti ſubiectarum linguas prouinciarum diſertiſſimi oris erudita in ditione, habentem Xaueriana eloquentia, quàm Romana potentia glorioſiùs victum eſſe cenſeamus? quandoquidem ſingulis ille, omnibus hic linguis loquebatur. Quid autem tam glorioſum, quàm totis Romanorum armis vix expugnabilem Tyrannum vna fuiſſe inermis voce ſuperatum? Quare mirandum non eſſe dixerim in Xauerio illud in cæteris admirabile, ac ferè inauditum; vt multarum nodos interrogationum genere diſſimillimos, difficultate impeditiſſimos vnius reſponſi oraculum expediret. Cur enim pluribus ſimul non reſponderet vnus, qui linguis pluri-

mis eſſet inſtructus, quique ſapientium vnus inſtar eſſet plurimorum? Nefas hic fuerit tã fœcundæ facundiæ virum ijs auſtralis inſulæ populis non anteferre, qui, bifidam ab radice linguam cum habeant, & auicularum ſuauiſſimè cantus imitari, & (quod incredibile penè ſit) diuerſa cum duobus ſimul hominibus colloqnia biſulcæ linguæ diuortio partiri dicuntur. Atqui plus eſt indiuiſa lingua ſuauiorem quouis cantu ſermonẽ pluribus diuidere. An præterea diuini famam Verbi Xauerium appellemus, qui tot linguis perſonaret? An etiam fabuloſa poëtarum fama mirabiliorem eundem celebremus; quòd illi totidem eſſent ora, quot linguæ: vno linguas hic omnes ore facundo poſſideret? An multiplex illa linguarum ſupellex cæleſtem decuit oratorem; quòd vna cæleſti facundiæ lingua

Diod. Siculus lib. 2. c. vlt.

ſa-

ſatis eſſe non poſſet? Illud hic tandem habeo ſuſpicari, diuinam hanc ideo extitiſſe in terris eloquentiam; ne varijs eodem tempore linguis eloquentem vna laudari poſſe lingua ſperare præ illo elingues audeamus. Quicquid ergo laudum tuarum, humano maior præconio Xaueri, diximus, merum ſilentium eſt. Vnus tu poteras tua decora æquare dicendo, cuius in ore nouus Orbis terrarum reſonabat: niſi alienis eloquentiſſima opportunitatibus, ſuis obſtinatè laudibus Virtus obmuteſceret. Quanquam ipſa Virtutis taciturnitas arguta eſt, ac nouo miraculo ſine verborum ſtrepitu ſuam in animis præſtantiam exornat. Nunc enimuero, nunc barbaris Indiæ nationibus Roma non inuidet ſingularem iſtam ſuadelam tuam. Nunc è cælo Romanè peroraſti diuine orator; quando Roma-

no

no in ſenatu publicos, ſolemneſq; ſanctitatis plauſus excitaſti. Nunc tandem tua lingua omnium complexa linguarum eloquentiam iuſtiſſimum tibi præmium illud referet, vt omnes de te linguæ loquantur.

CORONATVS CORONÆ CONTEMPTOR.

ET habeo, & ago pictori gratias, Auditores, qui geminas, & principes Aloyſij Gonzagæ virtutes, ſub aſpectum non cadentes, tam ſcitè coloribus prior expreſſit: vt hodiernam laudationem ante oculis

lis ille, quàm ego auribus propoſuiſſe; mihi verò Rhetorum quoque pigmentis digniſſimam dicendi materiam expinxiſſe, ac præſcripſiſſe videatur. Quis enim in abiecta ad pedes aurea corona fluxarum rerum, hoc eſt, pretioſi vinculi ſplendidum contemptum, quis in candido lilio manibus prælato incontaminatæ vitæ floridum delectum non intelligit coloratum? Vtramq. igitur laudem ſicut apud eruditos oculos eloquens pictura ingenioſè perorauit: ſic apud ſapientiſſimas aures arguta imitatrix officioſè depinget oratio. Nemo, vt opinor, mirabitur domeſticæ opulentiæ aureum ſplendorem illibati animi raro candori poſthabitum ab adulto fuiſſe, qui diuturna obluctatione recuſauit ad vitæ, domuſq. lucem totus exire, niſi priùs luſtralibus aquis irrigatus in lilium

efflo-

effloreſceret ſanctitatis. Igitur quæ pleriſq; mortalium inter faces libidinum hallucinantibus ſplendida, & pretioſa ſunt, facilè viluerunt perſpicaciſſimo iuueni præmaturè affulgentis in bono lumine ſapientiæ. Quin etiam auri præſtigias; quas decepta mortalitas non videt, propterea quòd aurum in capite, atque adeo in oculis fert; callidè diſpexit Aloyſius, qui iuſto idem interuallo deſpexit abiectum, ac relegatum ad pedes. Verùm vt pedibus ad coronarium ſiderum aurum properantibus aureæ coronæ diuites pedicas, aculeatum offendiculum, atque animum fodicantes regios tribulos caueret, natu minoris eam capiti fratris impoſuit. Sapiente enimuero aurũ dedignabatur auro ipſo magis aureus. Puduit præterea modeſtiſſimum iuuenem ad frequentiſſimos coronati vepribus

Regis maximi amplexus admitti cum aurea corona, cuius prælongi aculei altiùs, quàm vepres ipſi diuinum caput cõpungerent. Nec verò illuſtriſſimo ſerto caruit aureus contemptor auri. Nemo æquiùs, atque illuſtriùs, coronatur quàm qui aurum aſpernatur, ac reſpuit. Præclarus ille domeſtici ſplendoris contemptus, dum nobiliſſimi capitis curas, & cupiditates in officio continebat, coërcebatq. integerrimam vitam coronabat. Iſto coronatus, ſuiq. Rex ipſius contemptu adeo citra arrogantiam ſibi placuit à ſui demiſſione excelſior adoleſcens: vt opulentam æqualium oſtentationem prouocarit in publici ludi theatrali luce, atque in oculis ampliſſimæ ciuitatis. Mediolani per bacchanales ferias nõ feriante, ſed otioſæ laſciuiæ, vt mos eſt, ſperante licentia, in theatro frequen.

quentiſſimo ornatiſſima iuuentus bellum equeſtre ludebat, interq. pugnæ ſimulacrum verus iuuenum victor luxus in iuuenili ferocia equitabat, vniuerſisq. ſpectaculi equis lautè inſtratis inuectus triumphabat: cum ecce tibi, vt de ſuperbo victore triumphet Aloyſius, nouo congrediendi more ſine decoro armorum onere, ſine numeroſis famulorum impedimentis, vetulo ſtrigoſoq. mulo expeditè inſidens per medium caueæ conſeſſum ſic prouehitur; vt iuueniliter exultantem faſtum non haſta quidē tranſuerberet, ſed congruentiùs ſuccuſſatore, calcitroſoq. iumento, magiſq. altiſſima ſui demiſſione proculcet. O equitem in lento vectore velociſſimum, qui aureæ gloriæ ſordidum pallorem prætergeſſus cæleſtis lilij pulcherrimum candorem rariſſimæ laudis exemplo præcepiſti! Præ-

cepi-

cepiſti laudabiliter, ac præcerpſiſti fortiter; ad immortalem coronam liliũ inter ſpinas: cum per domeſticarum ſpineta difficultatum ad optatiſſimi lilij, hoc eſt, ad Ieſu Societatem peruaſiſti. Sed cur Aloyſi ſpinoſis obicibus ſpinas adijcis de tuo? Cur inter acutiſſimas & admoti calcaris, & inflicti verberis punctiones educto cruore roſeus candidum florem expetis? pium enimuero conſiliũ odoror. Cruentos aculeos amas, vt nobiliſſimum lilium honorificè excipias in roſa. Sed parce candidi ſerti percupide in emaces roſas te cruentare. Hauſtus cum lacte nutricis pudoris candor lilijs concolor, imò candidior; quoniam parem terra florem non habet; Cælitum lilio coronandus eſt. Cæleſtem coronam iſtam præmaturè ſibi prouidus pudor Florentiæ contexuit: cum Virgini maxi-

mæ,majoriq; Filio dicatus, vnicèq; dilectus gemina inter lilia paſcebatur. Et meritò ſanè Florentiæ diuinis floribus abundauit, cuius vrbis ſuauiſſimum nomen ipſam redolet amœnitatem. Floret ea quidem vrbs quà pulcherrimo nomine, quà optimis ciuibus: beneficæ tamen gloriæ ſuæ parum id eſſe ducit: niſi natiuos flores etiam propaget in aduenas. Huc videlicet illa ſpectat luculenta vox Aloyſij Florentiam pietatis ſuæ, ideſt, diuini floris parentem appellantis. Ex ea iuuenilis modeſtiæ patria tantum ingenuæ verecundiæ hoſpes extulit, vt ne totos quidem è lecto nudos pedes cubicularij opera caligis induendos auderet efferre: ſiue quòd formoſior elucet pudor, quo magis tegitur: ſiue quòd pudentiſſimæ indolis delicatis pedibus oculi ſpinæ ſunt. Ex eadem vrbaniſſima vrbe,

ac-

atque vrbium flore tam ſuauem, tam innocentem vrbanitatem delibauit: vt neminem dicacitatis aculeo vulneraret. Ex ea demum, vna de more veteri Religionum Hetruſca magiſtra vnus clariſſimo genere natus adoleſcens plus didicit ſanctitatis, quàm olim plures Romanorum Principum filij è tota Hetruria perciperent ſuperſtitionis. *Cic. l. 1. de Diuinat.* Vt Florentinæ pietatis recenti fructu ſuperſtitioſæ quondam Hetruriæ diſſeminata diſciplina liberaliter expiata eſſe videatur. *Val. Max. l. 1. c. 1.* Iam verò integerrimi iuuenis candidiſſimam innocentiam ipſa etiam elementa teſtantur. Et aqua, & ignis periclitanti pepercerunt; quòd in ea eluendum, atque luſtrandum inuenerint nihil. Ex aqua, & igne facilis ad finitimi cæli delicias, nimirum ad Ieſu Societatem tranſitus fuit. Tunc enimuero ex illuſtriſſimi huius cæli

 ſere-

ſereno faſtigio tibi altiſſimè terras deſpicienti, pretioſa fæx, aurum expalluit: tunc ſempiternæ lucis candori feliciter aprici caſtiſſimi mores, ideſt, flores tui ſimillimum colorem è diuina luce traxerunt. Hinc denique mortalium coronarum egregie contemptor ad immortalis vitæ coronam præmatura morte præuolaſti, atque à proculcato terrarum auro ad aurea ſidera pedibus proculcanda gradum ſic promouiſti; tuum vt Ieſus lilium, quod ſemper in corde, manibuſq. diuini candoris amore, atque imitatione geſtaras, in præclari capitis feliciorem auro coronam verteretur.

EX FVGA VICTOR.

FVge Deo dilecte, ſuge crudeles terras, quæ te à patrio cælo diſtinent exulem, Staniſlae. Fuge fraterno curru inſequente pedes velocior quia curſor Amoris es. Enimuero, dum pedum curſu currus impetum præuertis, ex fuga victor, inſpectantibus, & plaudentibus Cælitibus, vera ludis Olympia. Noſtra quoque te celerrimum peditem imitata, breuiſſimo plauſu pedeſtris oratio proſequetur. Ante generoſam fugam infeſtiſſimam inferorum belluam canino rictu ter allatrantem, inuadentemq. ter ſalutaris crucis

obiecto ſigno æger, affixuſq. lectulo fugaſti: vt Romam deinde non victum profugiſſe ad Aſylũ, ſed victorem properaſſe ad triumphum intelligamus. An non adoleſcenti fortiſſimo triumphus debebatur, cui grauiſſimis febribus laboranti Cerberum importuniſſimum nutu manus efficaci ſæpius abijcere fuerit ludus: cum robuſtiſſimo Heroum Herculi mõſtrum idem ſemel vincere labor fuerit? Tam palmarem victoriam Cælites vno Verbo eloquentiſſimè gratulantur, quod quamuis immenſum, tamen in candidi orbis anguſta periodo incluſum proferunt. Et quidem non decuit beatiſſimos hoſpites è patria deliciarum vacuos aduenire? Pace medicorum profligatiſſimæ valetudini deſperantium bene ominabor. Prope dicam moribundus adoleſcens reuiuiſcet, quia vitam ipſam

pro

pro medicamento ſumpſit: aureos opum laqueos expeditior fugiet; quia non modò alas illi ſuas, ſed etiam totum Amor addidit ſe. Iam verò decentiùs, quàm Cælitum manu, cælo pulchrioris Matris virginali complexu inuectus ad ægrotantem amicum idem Amor puerili vultu reuertitur, ea nimirum forma, quæ maximè decet Amorem. Adeo pares cum paribus facilè congregantur: vt integerrimum puerum inuiſenti Deo iucundum fuerit in ſimilem ſpeciem quodammodo repueraſcere. O amantis morbum, Amore blanditijs medēte, inuidendum! O lectulum inter lethalia diſcrimina vitalibus delicijs beatum! O portum voluptatis in medijs æſtibus inquietæ quietis! Non eſt, cur Staniſlae ampliùs fuga Salutem quæras, quam tibi morbus ipſe decumbenti liberaliter cælo delapſam

 obtu-

obtulit. Atqui delapſa eſt Salus, non vt tecum iaceat, ſed vt iacentem ad ſui Societatem nominis, & virtutis extollat. Ille Sapientiæ infantis è cælo deſcenſus eloquenter docet etiam teneris viatoribus ſuperabilem eſſe ad cælum viam, atque terrarum fugam. Ipſa puerilis inuitamenti interpres diuina Mater diſertè vocat ad ſodalitatē Filij, capreæ
Cant. 8 inſtar, hinnuliq; ceruorum fugitiui. O miram Staniſlai fugientis celeritatem! Ecce ante fugit, quàm pedem moueat: ecce cum ruſticano veſtitu nobiliorem hominem indutus in ipſa fugæ meditatione à ſe ipſo, atque à priſtinis delicijs longiſſimè abeſt: ecce prudentiſſimus viator omnia bona ſua, vnum videlicet caducorum bonorum contemptum ſecum portat. Fruſtra cum peditis amantis fuga certamen init furentis fratris quadrigarius curſus:

ſus: velocior eſt enim pedes amor, quàm furor auriga. Ipſi in medio impetu repentè reſtitantes equi vrgentem moderatorem monuerunt, per aſperam virtutis ad cælum ſemitam pedibus properandum eſſe, non quadrigis. Eſt, qui affirmet, aſſecutos quidem fuiſſe domeſticos fugitiuum adoleſcentem, de facie tamen non agnouiſſe. O perfectam fugam, qua vel præſens à notitia procul aberat ſuorum! Sed iam, qui longiſſimæ viæ hippodromum vix ingreſſus victrici pedum pernicitate quadrigarum velocitatem anteuertit, quiq. fugaci Partho victor admirabilior quò longiùs recedit, eò relictos domeſticos grauiùs vulnerat; idem in reliqui longinquitate itineris vires acquirentem eundo laſſitudinem tum alacriùs anteit, cum tenero lateri ea magis adhæret. Et quiſquam neget alacrem

hunc

hũc victorem eſſe capreæ, hinnuloq. ceruorũ comparandũ, qui vel inter æquatiſſimos cãpos, arduorũ laborũ colles, mõteſq. tranſiliat? Dicite nũc mutæ ſolitudines ad memorabile ſpectaculũ vocales quàm laudabiliter de celeritatis palma incitatiſſimi adoleſcentis corpus, animuſq. certarint: quàm vehementi ſuſpiriorum aura prouectus hic leuiſſimè prævolare, quàm prodigo ſudoris fluuio diffluens illud liquidiſſimè præcurrere laborarint. Age iam plauſus detur, & palma victori. Iam laborioſo curſu digniſſimam metam, par honeſtiſſimæ fugæ Aſylum, Romam Staniſlaus attingit. At lapſus ſum verbo in Staniſlai curſu perſequendo. non enim meta currenti, ſed pars fuit Roma curriculi, quam paucis poſt menſibus occidens præteruolauit. Adeo fugientis impetus qui terris non potuit, cælo debui

ter-

terminari. Ardor hic ad optimam patriam properandi non modò feſtinationis diuturnitate non deferbuit: verùm etiam ſic exæſtuauit, vt linteis frigida madefactis fuerit ſæpe mitigandus. At fruſtra vulgatis humor diuinam flammam audeat frigerare. Nec aquæ multæ poſſunt extinguere, nec flumina obruere charitatem. Et poſſit modici liquoris extimum frigus penetrale cordis incendium ſuperare? Exitus ipſe probauit, non aquam, ſed oleum camino illi fuiſſe additum: ſiquidem Laurentij flammis, quàm Solis radijs magis æſtiuo die ſic Staniſlaus incaluit, vt febrem contraxerit, leuem eam quidem amanti, quia calor Amoris erat; ſed lethalem, quia fortis, vt mors, eſt Amor. Quamobrem diuino conſilio in tutelarium Cælitum menſtrua ſortitione ille amantium Phœnix,

Cant. 8

Ibid.

nix, quem, quòd ardentiſſimè amauerit, igne decuit mori, Laurentius ad cælum feſtinanti obtigit; vt ad capeſſenda ſidera fugaciſſimæ vitæ compendiaria fuga ſuis ignibus præluceret. Ergo non multò poſt ab optatiſſimo, & diu quæſito terrarum angulo in Cælitum ſedem igneus transfuga demigrauit. Ignis enim fuga in ſublime eſt. Diuinam Parentem, quæ nuper ad Filium ſequendum inuitarat, ad eiuſdem Filij ſempiternos amplexus aſſumptam ſecutus eſt. Non potuit ſanè alacrior parere vocanti, quàm cum poſt ducem eandem ad immortalem inter Cælites Ieſu Societatem immatura morte properauit. Viciſti fugiendo Staniſlae, viciſti, quem velociſſimè terras fugientem meta ſimul, & præmium excepit, Cælum. Age fugax hæc etiam laudatio tecum in cælo feliciſſimè conquieſcat.

SY-

SYNODVS TIBVRTINA.

QVam diem optatiſſimam, ac Tiburti populo ſalutarem ſol ipſe, publica mundi lux, per annos quinque triginta non indulſit; vt in commune bonum animorum conſilia gulorum conuenirent: hanc rpuratæ ſapientiæ tuæ (Præſul uſtriſſime) nobis tandem affulentis beneficio feliciſſimam illuſſe gratulamur. Quænam enim è ce ſapientiæ alia, quàm felicitatis es naſceretur? Hanc ego felicitam vbi breuiter oſtendero, felicir perorauero. Et ſane quid accire ciuili poterat ſalu:i felicius, quàm

quàm id ipſum, quo ciuitatum feli-
ciſſimæ floruerunt? Conſilijs illæ,
quàm mœnibus munitiores futuræ
conſulturos æquè homines, atque
conuicturos è ſolitudinum diuortio
ad ſocietatem vitæ conuocarunt.
Montana ipſa Citheronis ſaxa con-
centu veriùs animorum, quàm fi-
dium cantu in Thebani muri mem-
bra, in ampliſſimæ vrbis corpus
coaluerunt. Quid beatiſſima vrbium
Roma? Nonne ſenaculis, quàm do-
micilijs propè frequentior; quæ iu-
uenili manu fundata, paucos ambi-
tu colles complexa primùm eſt,
ſenatorijs tandem comitijs propa-
gata terras ditione vniuerſas occu-
pauit? Quanquam pudet ex anti-
quiſſimis ciuitatibus conſultationi
petere antiquitatem, quæ diuinæ ip-
ſi æternitati æqualis eſt. Deus ipſe
in auguſta illa Diuinitatis vnius ſoli-
tudine minimè ſolitarius an non
inſi-

infinitum trium perſonarum ſenatum habuit, cum conſultiſſimis ijs vocibus diuinè nobis conſuluit, *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*. Quòd ſi de homine faciendo deliberauit Deus; quidni nos de eiuſdem ad virtutem reficiendi opere diuiniſſimo conſulamus? Quid autem diuinius effici poſſit ab homine, quàm quod inter homines effecit factus homo Deus? Ille igitur magni conſilij Angelus, immortali poſthabito beatorum concilio, ex inacceſſæ maieſtatis Auguſtali ad mortalitatis noſtræ Curiam curis, ærumniſq. ſeptam ſeſe demiſit: vt de humana ſalute reſtituenda non ſine homine conſultaret. Atque ex eo tempore deligere cæpit è multis paucos, quorum in medio conſultantium eſſet, etiam vbi duo, vel tres in eius nomine congregarentur. Quid er-

Gen. 1.

Matth. 18.

go

quàm id ipſum, quo ciuitatum feli-
ciſſimæ floruerunt? Conſilijs illæ,
quàm mœnibus munitiores futuræ
conſulturos æquè homines, atque
conuictụros è ſolitudinum diuortio
ad ſocietatem vitæ conuocarunt.
Montana ipſa Citheronis ſaxa con.
centu veriùs animorum, quàm fi-
dium cantu in Thebani muri mem-
bra, in ampliſſimæ vrbis corpus
coaluerunt. Quid beatiſſima vrbium
Roma? Nonne ſenaculis, quàm do-
micilijs propè frequentior; quæ iu-
uenili manu fundata, paucos ambi-
tu colles complexa primùm eſt;
ſenatorijs tandem comitijs propa-
gata terras ditione vniuerſas occu-
pauit? Quanquam pudet ex anti-
quiſſimis ciuitatibus conſultationis
petere antiquitatem, quæ diuinæ ip-
ſi æternitati æqualis eſt. Deus ipſe
in auguſta illa Diuinitatis vnius ſoli-
tudine minimè ſolitarius an non
infi-

finitum trium perſonarum ſena-
im, habuit, cum conſultiſſimis ijs
ɔcibus diuinè nobis conſuluit, *Fa-* *Gen.* 1.
amus hominem ad imaginem, &
militudinem noſtram. Quòd ſi de
omine faciendo deliberauit Deus;
uidni nos de eiuſdem ad virtutem
ɜficiendi opere diuiniſſimo conſu-
:mus? Quid autem diuinius effici
oſſit ab homine, quàm quod inter
omines effecit factus homo Deus?
lle igitur magni conſilij Angelus,
mmortali poſthabito beatorum
oncilio, ex inacceſſæ maieſtatis
Auguſtali ad mortalitatis noſtræ
Curiam curis, ærumniſq. ſeptam
eſe demiſit: vt de humana ſalute
reſtituenda non ſine homine con-
ſultaret. Atque ex eo tempore
deligere cæpit è multis paucos,
quorum in medio conſultantium
eſſet, etiam vbi duo, vel tres in eius *Matth.*
nomine congregarentur. Quid er- 18.
go

go vel pauci feliciter non euincant, quorum conſilijs media intereſt ipſa felicitas? Teſtor hic ego aureum prodigium illud ignei turbinis, quo Chriſtianorum procerum ad principem conuentum conſultrices in linguas effuſus properauit Deus. Nimirum piè conſulentium lingua Deus eſt. Et miramur, ſi mortales huiuſmodi cœtibus, atque humana concilia in flagitiorum tyrannidem, in tyrannorum impunitatem ſæpe de terris tonare, ac fulminare facundo vehementiùs Pericle, ſuperbo laudabiliùs Salmoneo potuerunt? quando diuinus, qui ſuberat ſanctiſſimis ijs cœtibus, ignis in fœda ſcelerum tempeſtate non poterat in tonitrum, ac fulmen non erumpere. Equidem gratulari ſatis hic nobis non poſſum, Patres, ſynodi noſtræ felicitatem, quæ nata id temporis eſt, quo cæleſtibus

 flam-

ammmis ad rogale vitiorum incen-
dium, ad vitalem virtutis lucem
abundemus. Dies hæc flammarum
fertilis, & Laurentij, quàm ſolis
igne illuſtrior, quæ diuino Amori
fortiter militantem iuuenem igneo
tormento ſuauiſſimè torruit (ignis
enim amanti mera ſuauitas eſt)
quantum præſentiſſimi nobis calo-
ris inſinuabit, vt glorioſum ad opus
feliciter ardeamus? Hoc ipſum, in
quod conuenimus, templum tuo,
Laurenti, nomine laureatum, hi ti-
bi ſacri parietes tuo ex incendio
excitati quantum eius nobis ardo-
ris afflabunt, quo patriæ ſplendor
virtutis ad immortalitatem augea-
tur? Et verò par erat vetuſtiſſimi
templi maieſtatem, quod Hadriani
Cæſaris trabeata ſuperſtitio fabulo-
ſi Herculis inceſta magis flamma
deflagrãtis, quàm Oetææ pyræ glo-
ria effulgentis indigno cultu pro-
N fanaſ-

ſanaſſet, caſtiſſimi Herois, atque in vitiorum monſtra ipſo longè Herculе fortioris Laurentij luſtralibus flammis expiari. Vt ex iiſdem, quibus infuſcatum, obſoletumq. tot annorum ſitu pietatis priſtinæ nitorem extergere hodie aggrederis, Præſul optime, quantum nobis felicitatis illuxerit, perſpiciamus. Vnum iam illud ab ardentiſſimo inter ignes Oratore Laurentio extrema precatur oratio, tantum vt huic cœtui diuini caloris imploret, quanto eſſe opus intelligat, vt ad ſalutares huiuſmodi conuentus in poſterum vehementiùs inflammemur.

HE-

HEBRAICAE
LINGVÆ SVAVITAS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Abdita, & penetralia Hebraicæ adyta ſapientiæ veteri more nouus nouo cũ anno Myſtagogus Diuinitatis contemplatoribus monſtraturus, Patres, quòd opportunam plurimorum eruditionem pretium operæ me ſperarem habiturum, partibus non mediocriter meis gratulabar. Intelligebam enim Hebraicis vberiùs è fontibus, quàm Græcis ex Heliconibus hauriendam ſcatere ſapientiam. Verùm (vt præpoſterè ſapimus mortales, qui de rebus excelſiſſimis humiliter, demiſsèq. ſentimus) adeo delicato nobiliſſimarum faſtidio litterarum

plerique laborant; vt illæ iam ad cognitionem perdifficiles, ad ſermonem inſuaues, ad vſum penè inutiles exiſtimentur. Ita verò ijs obſtinatè, ac religiosè, modeſta ſcilicet hominum natio, abſtinent; vt vni ad illas tanquam ad Sancta ſanctorum ſacro interpreti, & magiſtro aditum, acceſſumq. patere putent ſatis, quas è veſtibulo ipſi, atque è limine tantùm, vt dicitur, veluti profanum Iudæorum vulgus ex atrio, ſalutant. Præcocem igitur ſperati fructus voluptatem ex iniuſto nata præiudicio iuſtiſſima corrupit admiratio. Atque illud equidem admiror in primis, quod aiunt, genus hoc ſermonis ex intimis enixè præcordijs totius contentione ſpiritus inhalandum, ſi loquamur: magicis verò quibuſdam, portentoſiſq. notis delineandum, ſi ſcribamus, ſic laborioſum eſſe, ac moleſtū;
vt

vt neque animo percipi, neque ore proferri, neque manu poſſit exarari. Ita ne verò? Ergo primigenius, ac natiuus ille ſermo, qui principe cum homine, & cum ipſa natus eſt humanitate, barbarus? quem teneri adhuc mundi aurea balbutiuit infantia, durus? qui voluptatis in paradiſo floruit, ſpinoſus? quo præpotens Imperator, ac Legiſlator Deus homini ſacroſancta iura præſcripſit, contemnendus? quem cæli terrarumq. amor, ac deliciæ, diuinus Magiſter Chriſtus, ſub cuius lingua mel, & lac, humano generi eloquenter eliquauit, inſuauis? quem denique in patrio illo ſempiternæ felicitatis domicilio beatiſſimorum ciuium labium ſonabit electum, horridus cuiquam eſſe poſſe videatur? Longiſſimè enimuero diſſonos inter Babylonicis linguis Gigantes à feliciſſima patria exulamus, qui vel *Cant. 4* *Soph. 3.*

patrium, auitumq. ſermonem ita dedidicimus, vt etiã abhorreamus. Vos autem bono eſtote animo, quicumque animum ad has litteras adieciſtis, Auditores. Non hìc robuſtam in vobis Alexandri calliditatem exigo, qui peregrinam linguam nodo illo inextricabili, cui priſca ſuperſtitio Aſiatici ſpem implicuit Imperij, nihilo putetis minùs nodoſam, impeditam, inobſeruabilem. Caret illa innumerabilibus ijs, quibus tum Græca, tum Latina Syntaxis inhorreſcit, quæſtionũ ſalebris, atque aſpretis: vt qui Hebraica nomina, & verba callidè, argutèq. inflectat, Hebraicè ſapientiſſimus ſit. Neque verò in proferẽdis vocibus, Demoſthenis duratam calculis, & lapillis patientiam, certãtemq. cum maris fremitu ſpiritum deſideramus. Equidem ridere ſatis non poſſum ridendam nonnullorum in ijs,

quæ

quæ ex ipſo gutture petitæ vegetiore ſono efferuntur, litteris contentionem: vt non aſpirare litteras; ſed animam penitus expirare, atque extuſſire videantur. Neque tandem Ægyptio ad ſcribendum pictore indigemus, qui ſuppoſititias pro characteribus animantes laborioſo lineamentorũ ductu mentiatur. Quid enim, quæſo, facilius eſſe poſſit, quàm recto plerũque, ac ſimplici linearum tractu quadratos characteres ducere, nullo inter ſe vinculo colligandos? Hoccine igitur linguæ genus illud eſt cognitu obſcurum, dictu barbarum, aſperum auditu, lectu etiam (ſi Deo placet) horrendum? Quanquam eorum ego Catonum importunam cenſuram admiror magis, qui Stoicis malè intemperijs agitati Hebraicam litteraturam homini Latino ſuperuacaneam, inutilemq. auſterè vt cenſent,

ita confidenter, tanquam ex tripode, pronuntiant: fruſtra nos, inquiũt, grauioribus debiti diſciplinis in primulis, minutiſq. exteri ſermonis elementis repueraſcimus, quæ, ne diſſono ſtrepitu deblateraremus, auita veterum ſapientum eruditio ſacris in libris Latio lepore, ac ciuitate donauit. O vocē maioribus ingratã, pernicioſam poſteris, omniũ pariter ſibilo, conuitioq. conſectandã! Leuia ne sũt, ac puerilia Hebraicarum tyrocinia litterarum? at ſuæ maiores eruditioni authoritatiq. non mediocrem ijs acceſſionem fieri arbitrabantur. Grauioribus debemur poſteri diſciplinis? At rerum complexa cognitionem omnium, ipſoq. fœta Deo lingua grauiſſima eſt. Hebraica Latinè myſteria noſtratibus in libris legimus? atqui parcum, & malignum cognitionis fructum colligimus, Hebraicè ſi

ne-

neſciamus. Timidè dicerem, niſi fidentē faceret Platonicæ philoſophus authoritatis, Iāblichus Chalcidenſis; cuius ad Hebraicam litteraturam, quam ipſe barbaram, hoc eſt, peregrinam vocat, atque externam, honorifica illa pertinet in Phœnicum Theologia commendatio: *Neque verò eandem, inquit, omnino ſententiam tuentur, ac ſeruant nomina in alienam transfuſa linguam: ſed ſuæ ſunt, ac peculiares cuique genti vocum poteſtates, ac vires, quæ nequeunt aliarum gentium vocibus ſignificari: vt, quamuis accuratiſſimè explicentur, vim tamen eandem retinere non poſſint. Habent autem barbaræ voces ſua ex indole ponderis plurimum, arguta quadam ex breuitate non parum leporis, è verborum parca ſupellectile minimū ambiguitatis.* Sed illa non minùs conſonat in rem

De nomin. diuin.

no-

noſtram grauiſſima eiuſdem vox, *Barbari ſtabiles in affectionibus: in verbis etiam iiſdem conſtanter perſeuerant. Quapropter Deo chari ſunt, eiq. grata offerunt verba, quæ nulli hominum fas eſt quouis modo commutare*. Hinc ſeuerum Origenis, ac penè prætorium edictum, ne quis Hebraicas voces alienam vertat in linguam, ſed ſuis notis ſanctè cuſtodiat incorruptas. Adeo ſacras Hebræorum litteras vniuerſa colebat, & callebat antiquitas; vt, ne qua eas lingua extera euulgaret, edici facilè poſſet vniuerſis. I nunc, quicumq. ſacra volumina Hebraicè imperitus euoluis, atque inſtar Aquilæ magnarum alarum ad medullam cedri prouolaſſe te, ac penetraſſe gloriare, qui vix interpretem librum aliquem, & corticem rudi roſtro momorderis. Iam verò permagni intereſt

Ezech. 17.

vtram

vtràm cuiuſq. ſapientiam nationis natiui ſermonis è fontibus ebibas, an peregrinis lambas, libeſq. de riuulis. Atque vt infinitos externarum non tam regionum, quàm diſciplinarum curioſos exploratores omittam; Plato Ægyptiam Philoſophiam longinquus hoſpes non Athenienſi aliquo è fonticulo primoribus, vt aiunt, labris deguſtauit: ſed liberaliter hauſit ex Nilo. Nos verò ſapientiores ſapientiſſimis auis nepotes obſcuriſſima rerum arcana diuinarum Hebraicis penitus abſtruſa latebris per aprica Latij expoſita credimus, atque obuia: ſacris petenda Iordanis è ſcatebris, Latino fruſtra expiſcamur in Tiberi. Non iſta maiorum ſententia, & cōſilium, quos inter Hieronymum, canæ iam eloquentiæ ſenem, Hebraica rudimenta balbutire non puduit diuinas Bethlehemis ad cu-

nas:

nas. Vt mirandum non ſit, ſi Deum deinde ſonuit eloquentior: ſi turbulentiſſimis Chriſtianæ Reipublicæ temporibus frequenti ſacris ſuper litteris quæſtione grauia ex ipſo effata, & reſponſa petebantur. Quænam enim enthea Deum ſpelunca efficaciùs afflaret, quàm quæ Deum genuerit? aut quod eloquentiæ genus vberius, atque amabilius, quàm quo corporata Sapientia locuta ſit? Vt non Græco Platonis ore locuturus Deus, ſi delaberetur in terras; ſed Hebraica locutus lingua iã delapſus, ad abſolutam ipſius cognitionem nobiliſſimum ſit ingenuis animis incitamentum. Quòd ſi dolosè docilis adulatio poteſt barbaros Domini non mores modò, ſed ſermones etiam condiſcere, atque imitari: cur pia recuſet imitatio voces, & verba cum Deo habere communia? Atque vtinam; quan.

quando nos hæreditariam parentis optimi orationem grata veneratione piget vſurpare; diuinum in patrimonium hoſtes nequiſſimi ſacrilego ludibrio non inuolarēt. Præripitur nobis enimuero, præripitur paterna ſacroſancti ſermonis poſſeſſio ab hæreticis prædonibus, quo eruditā pietatē impiè mētiti ſacras adulterant litteras: diuina oracula profanant: ampliſſima terrarū regna prauis opinionibus corrupta ſceleri mancipant: ſtatas, ſolemneſq. cæremonias refigunt: delubra ſanctiſſimis religionibus conſecrata polluunt: in Vaticanum imperium, ipſis verendū Cælitibus, coniurati ſtolidè debacchantur: noſtris nos telis, & machinis oppugnant, ac more Gigantū inſaniſſimi homūciones cū Deo bella ſuſpiciūt. At nos, generoſi ſcilicet paternæ religionis propugnatores, inermes, ac nudi ab

ijs, quibus cominus pugnemus, armis, Latinas eminus petitiones conijcimus, quas parua illi declinatione callidè, malitioseq. effugiãt. Et quiſquã eam litteraturã inutilem dicat, in qua tantum collocant hoſtes virium ad perniciem, tantum opis habemus ad ſalutem? Quid ſi bellicum nobis non ſit cum hoſte negotium? pacato etiam in otio eadem opportuniſſima erit, cæteriſq. longè litteris anteferenda. Quantum enim, quæſo, quæ principes habentur, Græca, Latinaq. eruditio ſuperſtitionis admixtum habent? qualem illecebram turpitudinis? vt, niſi cum ſocijs Vlyſſis Sirenum ſcopulos, cantuſq. ſurdis auribus prænauiges, voluptarium naufragium facias. Atqui nihil Hebraicis diuinarum litterarum è fontibus non purum, non liquidum fluit: ex ijs cum eruditione religionem bibes, inno-

cen-

centiam, ſanctitatem; quodq. ſupra votum, ac prorſus diuinum eſt, ipſum hauries Deum. Hinc ad cæteras etiam linguas, quæ proximè ad hanc laudem accedunt, pretium corriuatur, ac dignitas. Equidem; ſi quid Græcas, ſi quid Latinas litteras adamaui, & colui; non eo præſertim erudito me lenocinio delinitum fateor, quo blandiſſimè auribus, animiſq. adulantur: ſed eam ob cauſam animum ad eas contuli; quòd in auguſtiſſima Cruce Amoris meliùs, quàm Prætoris manu Hebraicis ſubſcriptæ notis vitale Regis extincti nomen, ac ſalutem ſonant. Hactenus admiratio proluſerit apud vos mea. Si quid illa profecerit, vt litterarum nobiliſſimæ colantur; tum vero muneri meo, publicæq. quam mihi propoſueram, vtilitati gratulabor.

HE-

HEBRAICAE MVSAE.

IVbeor iterum peregrinæ linguæ interpres Romanè præfari, qui veſtras, Auditores, ne incōditæ orationis ruſticitate aures inurbanè offenderē, verecundo biennij ſilentio Latinam Harpocrati vocem conſecraram. Nam quid mihi cum Muſis, mecum ipſe tacitus muſſitabam, quæ molliſſimis Græciæ, Latijq. cantilenis aſſuetæ tota exhalatum anima Hebraicæ ſtrepitum Synagogæ perhorreſcunt? Sed corrigo me, & meo clam cum animo muſſitata conſilia palàm in præſentia recanto. Aio igitur, Latinæ nihil accide-

re litteraturæ congruentiùs poſſe,
quàm Hebraicarum ſtudium litte-
rarum. Hoc ſi Latinè perſuaſero; &
Romanæ conſuluiſſe eloquentiæ, &
iam olim deſertarum redijſſe me
Muſarum in gratiam exiſtimabo.
Hebraicum ſermonem originem;
ac fontem eſſe reliquorum vetus,
veruſq. ſapiẽtium ſermo eſt. Etenim
primigenio congenitus, ac gemel-
lus Adamo cum fuerit: vt hominum
ex illo, ita cæterorum ex iſto ſer-
monum fluxit numeroſa poſteritas.
Et verò vnde nam debuit ad omnes
nationes vocum varietas deriuari,
niſi ex ea lingua, cuius vel ſingulæ
litteræ, atque ipſa puncta penè ma-
thematicis minutiora diuina erudi-
tione vberrimè ſcaterent? Vt miran-
dũ nõ ſit, hac de ſcatebra rebus ap-
ta nomina vniuerſis emanaſſe, vnde
nomen explicãdo Numini par exti-
tit, quod etſi quatuor litteris bre- יהוה

O uiſſi-

Digitized by Google

uiſſimum, in immenſum tamen Diuinitatis orbem aptiſſimè quadrare videatur. Quanquam parum fuerit diuinæ linguæ mera rerũ vocabula ſtrepere. Quidni diſciplinas nobis omnes profuderit, quæ Deum ipſum ſcientiſſimè ſonuit? Poſſem id ego pluribus demonſtrare, niſi compertiſſimum eſſet, ſacros Hebræorum libros eruditione planè omni affluere, quam curioſitas erratica plurimorum, omiſſo fonte; Græcis Latiniſq. in riuulis conſectatur. At quanto labore eam tandem vnam Socraticam ſcientiam aſſequitur, vt nihil ſciat? Nouum hic habeo, & penè incredibile afferre; credendum tamen, quia factum eſt. Ille Romanorum Græcè, Latinèq. doctiſſimus, M. Terentius Varro, qui Lactantij præconio tam multa legit, vt aliquid ei ſcribere vacaſſe miremur: tam multa ſcripſit, quàm multa

Diog. Laërt. in Socrate.

L. 1. c. 6. Inſtit.

vix

vix quemquam legere potuiſſe credamus: ille, inquam, vir tantus ingenio, tantúſq. doctrina, quòd Hebraicè nunquam, ſiue Chaldaicè legerit, aut ſcripſerit, in ipſa patria lingua interpretanda lapſus eſt non ſemel. Vtinam hoc à me accuſatoriè potiùs, quàm Latinè diceretur: ne ſapientiſſimo viro certiſſimam erroris notam neceſſariæ linguæ inſcitia inurere videretur. Verùm apertè, atque ingenuè fateri me iubet id, quod res eſt, ſeuera quidem, at vera Ioſephi Scaligeri, hominis de eruditione meliùs, quàm de religione cenſentis cenſura illa: *Sæpe labitur Varro peregrinarum ignoratione linguarum*. Veſtrum hic appello prudens, eruditumq. iudicium, Aud. Quis enim; vt vnam è multis ab Oriẽte natis Latio vocabulis vocem afferam; quis, inquam, veſtrum falcis nomen non à *falqa* פלקא

In coniectan.

Hieroſolymis quoque falcem ſonante cum eodem Scaligero veriùs, quàm à farre cum Varrone deducat? Prudenter ſanè Græciæ oraculum, Plato, vt ſapientiſſima reſponſa redderet, Græca Hippocrene relicta, Hebraicam ſapientiam, Abrahami peregrinatione corriuatam, Ægyptio bibit ex Nilo. Tanti eſt Hebraicæ linguæ non contemnere ſtudia, ex quo fonte omnium promanat eruditio nationum. Iam verò ſi quis huius patriam fontis exquirat, dignam habeo diuino fonte oſtēdere terreſtris Paradiſi amœnitatem. Hìc ille tam ſuauis erupit, vt ipſe primos hominū parentes Hebraicè allocutus præguſtarit Deus: tā vber effluxit, vt quadripartito illo eiuſdem Paradiſi fluuio vberiùs omnium ſcaturigine ſermonū terras irrigarit vniuerſas. Quid iam ſupereſt, niſi vt eruditionis fontem erudito

cœ-

Digitized by Google

:œtu coronemus? Muſas cæli filias,
ıoc eſt, cæleſtes intelligendi, atque
:loquendi facultates Græcis monti-
ous, fontibuſq. vetus fabula affixit,
ıtque affinxit: quòd altiſſima emine-
'e ſapientia, quòd vberrima ſcatere
:loquentia Græcia crederetur. At-
ʒui nobiliſſimum, planèq. cæleſtem
nterris diſciplinarum chorum, quas
:go quoque priſcis vnà cum ſapien-
:ibus bona cum venia veritatis fa-
oulòſo nomine Muſas appellabo,
ıon ad præerupti montis inhoſpita-
em horrorem exulaſſe, ſed amœ-
ıiſſimum in hortum voluptatis con-
ıeniſſe: non caballino fonte labra
oroluere, ſed hoc diuino fluuio in-
ʒenioſam ſitim explere ſolitas eſſe,
:rediderim. Vbinam enim terra-
um cæli filiæ, quàm terreno in Pa-
adiſo, decentiùs hoſpitentur? Igi-
ur ſuauiſſima Muſarum eloquen-
ia principem ſuauitatem Hebraico

largè de fonte potauit: quòd illo in loco, in quo florum formoſitate pulchriùs hominum vernaret felicitas, fontium perennitate vberiùs Hebraicæ fluxit facundiæ ſuauitas, quæ ad beatiſſimæ regionis amœnitatem cumulandam alio quouis aptior ſermone prouidentiſſimo artifici Deo viſa eſt. Et quiſquam dubitabit, propitias Latio Muſas è Paradiſo, quàm è Parnaſſo meliùs euocari? dubitabit, Latina commodiùs ingenia Hebraico fonte, quàm Romana littora Hetruſco flumine irrigari? Neque verò aliunde Muſas adeſſe nobis decebat, quàm è ſolis orientis ora, vnde Muſarum dux, & præſes Apollo liberaliter affulget. Vt ineptum, atque abſurdum nemini videri debeat, ſi eaſdem in Arabia obuias Oſiris habuiſſe dicatur. Quin etiam (quod iure nobis hæreditario inter ærumnas læ-
tan-

tandum eſt) quandoquidem procul exulat à ligno vitæ humana mortalitas ; in opportuniorem Caluariæ collem, vbi Vita ipſa ſtabilem trabalibus clauis ſedem fixit, Hebraicæ Muſæ tranſmigrarunt. Melior hic è Nazareno flore Paradiſus, atque hortus voluptatis eſt. Hic etiam affluit non vna tantùm, ſed quinque de ſcatebris ſapientiæ perennitas; quæ tamen non Pegaſei vngulam equi, ſed amantis Dei cor ſapiat; quæq; ſanguineo purpuret colore: ſiue quòd Rex effudit, ſiue quòd Amor elicuit. Hic tandem, vt neceſſarias in primis linguas, quo propagatæ, nexæq. ſunt inter ſe ordine, ac ſerie, diuina nos doceret Sapientia, ſuum nobis Regale nomen legendum propoſuit Hebraicè, Græcè, & Latinè.

HEBRAICAE LITTERATVRAE SECVRITAS.

SAtis hactenus multa ſuperioribus annis pro Hebraicis litteris: pro me hodie pauca dicam, Auditores. Fatebor ergo Romanè, quare homo Hetruſcus libens Hebraicè loquar. Atqui perſpicaciſſimus, credo, aliquis cogitatione iam proſpicit, ac meæ mihi præmonſtrat peregrinæ cauſas voluptatis. Delectaris, inquit, homo minimè laborioſus barbaris iſtis, obſoletiſq. litterulis; ideoq. diuinas frequentiſſimè prædicas: vt in breuiſſimo docen-

cendi per ſemihoram labore diuturnæ quietis inuidenda nactus alcedonia, vulgatiſſimam, atque ipſis decantatam paſtoribus laudem illam tibi vendices, ac magnificè vendites: *Deus nobis hæc otia fecit*. *Virg. eclog. 1.* O perſpicacitatem inſigniter luſcam! cuius ea palmaris hallucinatio eſt, vt ſenile negotium à otium ipſi puerile videatur! An tù otioſi hominis leuiſſimam occupationem arbitraris, eum, quo Deus ipſe ſit elocutus, docere ſermonem, vt homines diuinè loquantur? Enimuero, dicat alius, non eius iſta ponderis Hebraica virga eſt, vt eam præferens vel trabalem Herculis clauam aduersùs Hebraicarum, mōſtra difficultatum, vel arboreum Polyphemi pedum ad moderandum Hebraicè balantem gregem ægrè tibi ſuſtinere videaris. Quin potiùs te magnificis verbis caduceatorem

fa-

facis, ipſo Mercurio efficaciorem? quòd vnum ille Argum, vnius vitulæ oculatiſſimum cuſtodem, ſomnifero caduceo ſemel conſopiuit: tu verò virga Hebraico murmure medicata ſomnum inter, atque omnium oculos Auditorum fœdus, ac pacem quotidie concilias. O ſales, ſi plus ſalis haberent, non inſulſos! O valentem virgatorem, qui fragili virgula, ſolidam potes Hebraicæ ſapientiæ gloriam infringere! Tu virgam iſtam è profana fabularum ſilua nullum in vſum, fructumq. præterquam ad riſum, & ludibrium natam putas? Quin eam fateris, atque admiraris, è ſinu ſilueſtris matris auulſam diuini repentè ſermonis magiſtram, atque (ſi cum fabuloſis conferre licet) Dodonæa quercu veriùs vocalem euaſiſſe? Quin decentiùs eandem Moſaicæ virgæ quaſi gemellam ſuſpicis? quòd hæc
etiam

etiam efficaci verbere lapidem ſcatere doceat, non optatiſſimæ quidem aquæ repentina copia, ſed nobiliſſimæ litteraturæ erudita perennitate. Pudet iam iſtos in re ſeria nugatores audire diutius. Erit aliquis fortaſſe, qui prudentius exiſtimet, idcirco medio me in Latio Hebraicis vocibus delectari; quòd cæteræ voces hominem, hæ Deum ſonent. Id equidem cauſæ non diffiteor: non ea me tamen vna à noſtratibus ad externa verba reuocauit. Quis ergo tandem iſte ſit Hebraicus magnes, qui duriorem ferreo cognomine indolem arcanis nodis trahit ad ſeſe? Ad inſolens reſponſum aures, animosq. arrigite Auditores. Hebraicis Latina poſthabui, vt gauderem minùs, & minùs dolerem. Animaduertitis, opinor, quò vergat oratio. Sic eſt. Malui non intelligi, quàm non probari.
Nam,

Nam, ſi mea vox tonitru ſonet eloquenti, quis ſcit, an illo ſtrepitu excitetur Stoici ſupercilij Brutus aliquis, eamq. quam nos eloquentiam vocitamus, ipſe, vt olim in Tullio, Aſiaticam loquẽtiam appellet, plebi quidem tonantem, at ſenatui obſtrepentem? Neque enim ex ijs ſum, qui nimiùm ſibi placent: vt mihi temere perſuadeam, probaturum in me Brutum, quod in Cicerone damnarit. Largi quondam Licinij liber, crudeli titulo Ciceromaſtix Ciceronem dicaci libertate lacerauit. Et ſperem ego eadem maſtigiæ Licinij licentia eloquentiam meam, tanquam Tulliolam aliquam, ſuo cum parente Tullio non vapulaturam? Sin autem; vt Licinios placem, vt Brutis placeam; tumidum, rotundumq. ſermonem in acutum, conciſumq. extenuem: malè metuo, ne innoxijs acumini-

Aul. Gell. Noct. Att. l. 17. c. 1.

bus

bus immeritò irritati docti crabrones in id genus dicendi ſuos viciſſim aculeos exerant, quibus ſi non corpus, at certè nomen grauiſſimè ſaucietur. Quid, ſi ſe vnis contenti, in cæteros auſteri ætatis noſtræ Ariſtarchi feſtiuas argutias conſectantem me de puerili leuitate accuſarent? Satisne defenderent oratores illi, ac patroni diſertiſſimi, ſiue apud Græcos Hyperides molliter acutus, ſiue apud Latinos Tullius lepidè argutus? quorum vterq. apud optimos iudices non modò leuis non eſt habitus, verùm etiam faceto lepore profligatiſſimas cauſas feliciſſimè perorauit. Teſtem produco Tullianæ vrbanitatis ipſam inimicorum calumniam, qua faceтiſſimus Conſul, ſcurra conſularis malignè nominabatur. Atque vtinam in magnitudinis iuſtæ volumen à Tulliano liberto collectos lectiſſi-
Cic. Orat. ad Brut. Quint. Inſtit. l. 10. c. 1 & 5.

mos

mos Tullij ſales, per corrodentem, & corradentem optima quæq. vetuſtatem, habere noſtro ſæculo liceret. Sperarem equidem nonnullorum iudicia ijſdem ſalibus poſſe condiri. Quid, ſi præterea iſti acti temporis laudatores veteris eloquentiæ aculeos commendarent, quòd pura, nitidaq. elocutione aurei animos amabiliter pungant: recentis verò ſpicula breuitatis improbarent, quòd corrupto, degeneriq. ſermone plumbea odiosè aures vulnerent? Satiſné aurea probarentur, quæ ſapientiſſimis noſtratis auri æſtimatoribus gratiſſima ſemper acciderint? Liceat hoc loco per humanitatem veſtram, Auditores, quod à Latinis factionibus ad Hebraicã pacem perfuga verè ſentio, impunè profiteri. Equidem ſic exiſtimo, dicendi formam orationis magnitudini congruere debere: ne ridi-

idiculè, vt dicitur, maior pede ſit
alceus. Vbi campus aperitur; ex-
licatis, effuſiſq. verborum agmini-
us pugnet, ac triumphet eloquen-
ia: in anguſtiſſimis verò thermo-
ylis coacto acuminum cuneo ad
ictoriam irrumpat animorum.
Monet adſtricta numeris quid ſolu-
a facere debeat oratio. Illa enim
n longo poëmate profusè canora
uſciniam ſonat: in breuiſſimo au-
em epigrammate ſtrictè, minutèq.
rguta figit aculeum, vt mel inſi-
nuet eruditæ ſuauitatis. At at bo-
num animum habete Mathematici.
Illam hactenus irrepertam quadran-
di circuli rationem aliquis tandem
Rhetorum excogitauit: ſiquidem
ad ea, quæ breuitatem exigunt acu-
tam, oris rotundi verboſum hiatum
quadrare arbitratur. Quid hoc ar-
tis eſt, à lippo etiam poëta non ſine
irriſione perſpectæ, vbiq. cupreſſum, *Horat. in Art. poët.*
etiamſi

etiamſi locus non ſit, importuna ſimulare velle pictura? Si naturam, ſi artem conſulas; nihil vtraq. magis exemplo ſuadebit ſuo, quàm delectantem vnicè varietatem. Humani vultus etiam in Gemellis omnino gemelli, ac ſimiles non ſunt. Pictæ tabulæ pretioſæ habentur vnius diſſimillima imitatione naturæ. Et velint cenſores iſti, caſtigatoreſq. linguarum vnum ab omnibus exigere ſermonem? Quis, amabo, veſtrum eam amet in hominum cœtu ſimilitudinem, qua mortales ad vnum omnes turgidæ orationi germaniſſimi, doliaris ventris obeſitate ſint Bacchi fraterculi? At vnus optimus, & pulcherrimus eſt. Hiſce igitur authoribus, & iudicibus pictarum pleræq. tabularum quamuis probabili artificio elaboratæ, quòd Apellææ non ſunt, peſſimo flammarum in lumine collocentur.

centur. Humanorum pleriq. vultuum, quamuis admirabili naturæ ngenio perfecti, quòd Nireum ıon referunt, carnificis ferro dedoentur. Verùm eſto, non cenſeatur ›ptimum, ac pulcherrimum dicenli genus, quod rebus ipſis accomnodatum eſt; ſed quod iſtis videtur. :x re tamen ipſorum eſſet argutam anc, vt ipſi appellant, barbariem olerare: vt eorundem vrbaniſſiıa oratio barbaræ compoſita pulhriùs emineret. Væ tibi, Plini: væ obis, cæteri minorum gentium anegyriſtæ; ſi hac ætate viuereis. Ad horum enim arbitrium arutiſſima lingua præciſa, nutibus, & ıanibus loquendum foret. Tibi erò, ſententijs, quàm verbis elouentior, Seneca, niſi placidæ mor-ſvetus optio ſanguinem elicuiſ-:t, conciſæ in minutos numeros rationis recens pœna venas om- *Tacit. Annal. l. 15.*

nes immiſericorditer incideret. Atque hic ſanè vehementer admiror, ex ijs ipſis, qui preſſæ orationis acumina paſſim improbant, non paucos & acutè dicere, & videri velle acutulos. Atqui ſeruiendum tempori eſt, inquiunt, quod iſtam lenocinantem auribus, animiſq. dicendi corruptelam amat. Cur ergo veſtro, integerrimi Iudices, exemplo cæteris peccare non licet? Non enim crediderim, modeſtiſſimos homines adeo ſibi pulchros eſſe, vt omnes ipſis diſpliceant, atque omnibus placere ſe putent. O immortali dignam præconio prærepti Stephonij eloquentiam! quam in conciſæ dictionis arguta textura ſcitè laudanda ſine inuidia profuſam experti ſumus. Adeo maxima ingenia non ſuæ tantùm, ſed alienæ quoque gloriæ capaciſſima ſunt. Quare tam liberalis eloquentiſſimi viri eruditio

non

non longè petito agreſtis laureæ præmio, ſed natiuo Stephoniani nominis honore iure coronata eſt. Sed quò me improuidus prouexit ardor aduersùs æquiſſimam noſtrorum Iudicum ſententiam? Quid mea intereſt latinitatis aculeos tueri, vt punctionibus pateam, qui ſine ſpinis innocentem Hebraicis in hortis iucundiſſimè decerpo roſam? Quamobrem ignoſcite, ſi qui adeſtis, Iudices: atque hactenus defenſa, maledictis, & conuitijs inſectantem ieiuni vitia ſermonis libentiùs audite. O mendicitatem tam odioſam, quàm voluntariam, quæ ditiſſimo in emporio Eloquentiæ verborum inopia laborat! O ridendam in ſenibus infantiam, quæ ſub diuturna nutrice facundia nondum expeditè didicit effari! O inauditam auaritiam, quæ Laconica ſibi breuitate fauces præcludit, vt parcè aë-

rem in verba profundat! O veſparum aculeis aculeatæ dictionis ſpicula moleſtiora, quæ non aures modò, ſed animos etiam adeo pungunt, & fodicant: vt auditorum vulnerata, atque exulcerata capita in tubera intumeſcant! O incommodè præacutas ſenſiculorum feſtucas, ad vnũ illud aptas, vt obuios delicati lectoris oculos vel configant, vel effodiant! O barbaræ crudelitatis facinus inexpiabile, quæ ſuauitate coloris, ac membrorum apta compoſitione pulcherrimam humani generis patronam, eloquentiam delumbat, atque in minutiſſima fruſta concidit! Quamnam autem vobis, pernicioſi acuminis amantes oratores, dignam exedram imprecer, præter denſiſſimum ſpinetum, vnde acutiſſimè peroretis? Satiſne dixi? Satiſne patefeci Latini fori, ſuper nomine, ac verbo tumul-

multuoſè digladiantis, turbulentã, & miſeram conditionem? O felicitatem Hebraicæ ſynagogæ, in qua pacata ſunt omnia: cui nomen fecit non tam hominum conuentus, quàm conſenſus animorum! O vos beatiſſimos, qui forenſem, & contentioſam Latinorum linguam cæleſti, diuinoq. Hebræorum ſermoni poſthabentes, in exilio terrarum patrio cælo iam aſſueſcitis, Auditores mei! O me contra cæterarum linguarum morſus vnius Hebraicæ linguæ præſidio munitiſſimum! qui, niſi intelligor, niſi placeo, ſi barbarus videor in dicendo, iuſtiſſimam, habeo, comprobandamq. omnibus excuſationem, barbariem illam decere me; quippe qui Hebraicè loquor.

Digitized by Google

STYLVS

HEBRAICVS.

SOlent iuniores, ac tyrones latinitatis magiſtri, magiſtratu inito, ſuam de orationis longitudine ſententiam longiùs præfari. Ego verò nec iuuenis, nec tyro alieno ſtrepitu ex annuo ſilentio excitatus, ac præmonitus, ſine iuuenilibus ampullis, & ſeſquipedalibus verbis perbreuem, atque ideo fortaſſe non iniucundam, certè non intempeſtiuam de ſtylo Hebraico diſputationem inſtituam. Iniuria hìc aliquis mihi adoleſcentior Cato ſuccenſeat, atque

que exprobret, quòd huius authoritate loci leuius argumentum perorandum ſuſceperim. Etenim ſi decet ex hoc loco Hebraicarum litterarum prima elementa cum elementariis ſenibus ſæpe balbutire: cur ex eodem optimam dicendi formam ſemel eloqui dedeceat? Atque illud in primis hodie mihi lætandum eſſe gratulor, quòd, vt multos defendet, ita neminem eminus, cominuſue ſtylus hic noſter vulnerabit. Nihil enim Latinæ intereſt æmulationis, vtrum Hebraica oratio prolixitatem amet, an breuitatem. Quòd ſi grauiſſimæ philoſophorum nationi decorum eſt, preſſæ diſputationis dialecticis pugnis ſonoram & implacabilem pugnam pro nunquam hactenus compertæ veritatis trophæo ampliſſimo, atque turpiſſimo quotidie pugnare: quidni liceat homini Muſis

 hu-

humanioribus initiato ex Rhetoricæ palæſtræ inſtituto explicatæ dictionis palma aduerſantem, repugnantemq. amicorum ſententiam ſemel, atque amiciſſimè depalmare? Si quem autem nimis tenera cute auditorem innocentiſſima verba confixerint: næ iſte dignus eſt, cuius aures Hebraicæ cotis annuo attritu occalleſcant. Antiquiſſimus, & principe cum homine, ſiue cum ipſa humanitate natus, eaque de cauſa vniuerſæ hominum poſteritati hæreditaria alacritate diſcendus Hebræorum ſermo; ſeipſo deinde nobilior à pulcherrima origine tranſcendit ad inacceſſam Diuinitatem. Nam Dei cum loquentis voce, tum infantis imitatione diuiniſſimus eſt. Ergo quemadmodum, quod cælum, ac terras implet, diuinum Verbum ad puerilis corporis breuiſſimam periodum ſeſe contraxit;

vt ad hominum captum eloquens amoris immenſitatem ſui amabili compendio doceret: ſic Hebraicus ſermo, diuinæ ſpecimen eloquentiæ, ſententijs, quàm verbis fœcundior, præſtabilius eſſe monet paucis multa complecti, quàm multis pauca, ſeu potiùs nihil, præter vnam ſeueris auribus abſonam, atque abſurdam Aſiaticam loquacitatem. I nunc, & longiſſimæ orationis cantilenam ad tædium, ac ſomnum vſque auditorum produc ſuperba mortalium garrulitas: cum Deus hominem ſonans adeo breuitatem adamarit; vt etiam ad arguendos verboſiſſimos homunciones ſapientiſſimum Verbum infantiam induerit. Atqui ſuis capta membris, & Iudæo ſimilis videatur circumciſa, & breuis oratio. Væ mihi, væ vobis, æquales mei, qui, quòd gigantæa ſtatura non ſumus, capti membris, & mutili

tili ſumus. Miſeret me tui, Magne Alexander, quòd furti reus manifeſtò teneris, quippe qui Magni cognomentum vſurpaueris, Rhodio Coloſſo eorum iudicio debitum, qui rerum magnitudinem mole, non virtute metiuntur. Quare, vt par pœna palmare ſcelus conſequatur, ab iſto, quo totam Aſiam leuiſſimè obiiſti, corpuſculo, Alexander Puſillus in poſterum appellaberis. Equidem non video, cur non poſſit à me de habitu orationis veriſſimè prædicari, quod à nobiliſſimo poëta de ſtatura hominis decantatum eſt, Maiorem in exiguo corpore regnare virtutem. Cui Liuius, cui Virgilius concionabundi, quò breuiores, eò vehementiores, duo fulmina eloquentiæ ad inflammandos, ac tanquam de cælo tãgendos animos efficacis impetu breuitatis contorta non videantur? Et Virgilium quidem

Q. Cur. l. 6.

Stat. Theb. l. 1.

dem eſt qui Tullio præferat, quòd hic vna præſtet facunda copia, omnia ille multiformis eloquentiæ genera complectatur. Mihi verò ea præterea laude idem videtur excellere Virgilius, vt paucis hic peroret, quæ pluribus Tullius. Quid Criſpus Salluſtius Romanos inter non hiſtoricos modò, ſed oratores etiam clariſſimus? Nonne Ciceroni veriùs frugalitate dictionis, quàm licentia vitæ aduerſatur? Nemo, vt opinor, iſta non verè, ſed veteratoriè dici criminetur, niſi is, cui frugalitas odioſa ſit. Sentio me ab ijs, qui ſe cognatione facundiæ M. Tullij Quintos fratres, vel Cicerones filios, vel etiam Tulliolas exiſtimant, in iudicium vocari; atq; alterum ob Tullianam eloquentiam mutilatam, obtruncatamq. M. Antonium appellari. Vnum hic enimuero tuum, M. Tulli,

Macro. Saturnal. l. 5. c. 1.

li, cuius hoſtis falsò inſimulor, eloquentiſſimum innocentiæ meæ patrocinium imploro. Bene eſt: meam cauſam ſuſcipit, atque aduersùs obtrectatores patronus optimus ſic defendit: *Cum ſit*, inquit, *oratio mollis, & tenera, & ita flexibilis, vt ſequatur, quocunque torqueas: & naturæ variæ, & voluntates multùm inter ſe diſtãtia effecerunt genera dicendi. Flumen alijs verborum, volubilitasq. cordi eſt, qui ponunt in orationis celeritate eloquentiam. Diſtincta alios, & interpuncta, interualla, moræ, reſpirationesq. delectant. Quid poteſt eſſe tam diuerſum? tamen eſt in vtroque aliquid excellens*. Audiſtis Iudices, ipſius Tullij tum copioſam, tum preſſam dictionem eximia laude ornantis ingenuo me teſtimonio à læſæ calũnia eloquentiæ abſolutum. Audite præterea Tul-

Orat. ad M. Brutũ.

Tullio ſubſcribentem, & ſuffragantem mihi nobilem eloquendi magiſtrum, Quintilianum. Sic ergo patrocinatur: *Senibus conuenit preſſum genus, & mite, & limatũ, & quale vult intelligi Cicero, cum dicit orationem ſuam cœpiſſe caneſcere*. Veſtrum iam eſt mendaciſſimos rabulas ad Pythagoræ ſcholam relegare, vbi ſapientis eſſe diſcant, diuturno ſilentio præmeditari, quæ tandem parcè, verèq. dicantur. Quanquam autem plena ſucco, & ſanguine dicendi breuitas præfertur à me prolixæ, ac loquaculæ orationi: non eo tamen infitias, profuſam eloquentiam quandoque opportuniſſimam eſſe, ſiue cum præſcripti ſpatium temporis patitur, ſiue cum rude vulgus, imperitamq. multitudinem alloquimur, cuius pinguiſſimæ Mineruæ ſæpe eadem inculcanda ſunt, vt ſemel

l.11. Inſtit. c.1.

mel hæreant. At verò cum apud homines eruditione ſapientiſſimos, authoritate maximos, curis occupatos, negotijs impeditos intra breuiſſimi temporis anguſtias dicendum eſt: quis, quæſo, locus ſit longiſſimis recentium Gracchorum orationibus? Senes enim, & prudentes viri malunt ſibi res dari, quàm verba. Quare ſatis demirari non poſſum eorum confidentiam, qui, nulla temporum, nulla perſonarum habita ratione, tanquam ex tripode pronũtiant, orationes quaſcunque impendiò vocales eſſe debere: vt præ illis Archytæ crepitaculum, & Citeria muta ſint. Non deeſt, qui præcones iſtos officioſiſſimos in recitando pro longitudine orationum Senatuſconſulto nō tam ſibi, quàm rerum nouarum cupidis hominibus morem geſſiſſe ſuſpicetur. Eſt, cui ſimilius veri videatur, eoſ-

eoſdem vocaliſſimos declamatores ex animi ſententia longinquæ locutioni ſuffragari ſolitos; propterea, quòd callida breuitate perſuadere neſciant. Ego verò humaniùs ſentio, ab humaniſſimis prolixæ dictionis patronis, & laudatoribus ad longas orationes non viros verborum parciſſimos, ſed pueros, hoc eſt, Muſarum picas prudenter incitari: vt indomitam garrulitatem, *ſtudiumq. immane loquendi* publicè declamando, quàm priuatim garriendo commodiùs defatigent. Sin autem fallor, atque idem à viris, quod à pueris, dicendi genus recentes logodædali exigunt: quænam eſt iſta humanioribus indigna ſtudijs inhumanitas, in hominum iugula inualere, vt ipſis liberam mancipijs vocem pro ſuo iſti arbitratu exprimant? vt exhauſtis iam viribus ſenes cum diuturnæ orationis anhelatis

Ouid. Metam. l.5.

STYLVS

HEBRAICVS.

SOlent iuniores, ac tyrones latinitatis magiſtri, magiſtratu inito, ſuam de orationis longitudine ſententiam longiùs præfari. Ego verò nec iuuenis,nec tyro alieno ſtrepitu ex annuo ſilentio excitatus,ac præmonitus, ſine iuuenilibus ampullis, & ſeſquipedalibus verbis perbreuem, atque ideo fortaſſe non iniucundam, certè non intempeſtiuam de ſtylo Hebraico diſputationem inſtituam. Iniuria hìc aliquis mihi adoleſcentior Cato ſuccenſeat, at-

que

que exprobret, quòd huius authoritate loci leuius argumentum perorandum ſuſceperim. Etenim ſi decet ex hoc loco Hebraicarum litterarum prima elementa cum elementariis ſenibus ſæpe balbutire: cur ex eodem optimam dicendi formam ſemel eloqui dedeceat? Atque illud in primis hodie mihi lætandum eſſe gratulor, quòd, vt multos defendet, ita neminem eminus, cominuſue ſtylus hic noſter vulnerabit. Nihil enim Latinæ intereſt æmulationis, vtrum Hebraica oratio prolixitatem amet, an breuitatem. Quòd ſi grauiſſimæ philoſophorum nationi decorum eſt, preſſæ diſputationis dialecticis pugnis ſonoram & implacabilem pugnam pro nunquam hactenus compertæ veritatis trophæo ampliſſimo, atque turpiſſimo quotidie pugnare: quidni liceat homini Muſis

humanioribus initiato ex Rhetoricæ palæſtræ inſtituto explicatæ dictionis palma aduerſantem, repugnantemq. amicorum ſententiam ſemel, atque amiciſſimè depalmare? Si quem autem nimis tenera cute auditorem innocentiſſima verba confixerint: næ iſte dignus eſt, cuius aures Hebraicæ cotis annuo attritu occalleſcant. Antiquiſſimus, & principe cum homine, ſiue cum ipſa humanitate natus, eaque de cauſa vniuerſæ hominum poſteritati hæreditaria alacritate diſcendus Hebræorum ſermo, ſeipſo deinde nobilior à pulcherrima origine tranſcendit ad inacceſſam Diuinitatem. Nam Dei cum loquentis voce, tum infantis imitatione diuiniſſimus eſt. Ergo quemadmodum, quod cælum, ac terras implet, diuinum Verbum ad puerilis corporis breuiſſimam periodum ſeſe contraxit;

vt

vt ad hominum captum eloquens amoris immenſitatem ſui amabili compendio doceret: ſic Hebraicus ſermo, diuinæ ſpecimen eloquentiæ, ſententijs, quàm verbis fœcundior, præſtabilius eſſe monet paucis multa complecti, quàm multis pauca, ſeu potiùs nihil, præter vnam ſeueris auribus abſonam, atque abſurdam Aſiaticam loquacitatem. I nunc, & longiſſimæ orationis cantilenam ad tædium, ac ſomnum vſque auditorum produc ſuperba mortalium garrulitas: cum Deus hominem ſonans adeo breuitatem adamarit; vt etiam ad arguendos verboſiſſimos homunciones ſapientiſſimum Verbum infantiam induerit. Atqui ſuis capta membris, & Iudæo ſimilis videatur circumciſa, & breuis oratio. Væ mihi, væ vobis, æquales mei, qui, quòd gigantæa ſtatura non ſumus, capti membris, & mutili

tili ſumus. Miſeret me tui, Magne Alexander, quòd furti reus manifeſtò teneris, quippe qui Magni cognomentum vſurpaueris, Rhodio Coloſſo eorum iudicio debitum, qui rerum magnitudinem mole, non virtute metiuntur. Quare, vt par pœna palmare ſcelus conſequatur, ab iſto, quo totam Aſiam leuiſſimè
Q. Cur. l. 6. obiſti, corpuſculo, Alexander Puſillus in poſterum appellaberis. Equidem non video, cur non poſſit à me de habitu orationis veriſſimè prædicari, quod à nobiliſſimo poëta de ſtatura hominis decantatum eſt,
Stat. Theb. l. 1. Maiorem in exiguo corpore regnare virtutem. Cui Liuius, cui Virgilius concionabundi, quò breuiores, eò vehementiores, duo fulmina eloquentiæ ad inflammandos, ac tanquam de cælo tãgendos animos efficacis impetu breuitatis contorta non videantur? Et Virgilium quidem

dem eſt qui Tullio præferat, quòd hic vna præſtet facunda copia, omnia ille multiformis eloquentiæ genera complectatur. Mihi verò ea præterea laude idem videtur excellere Virgilius, vt paucis hic peroret, quæ pluribus Tullius. *Macro. Saturnal. l. 5. c. 1.* Quid Criſpus Salluſtius Romanos inter non hiſtoricos modò, ſed oratores etiam clariſſimus? Nonne Ciceroni veriùs frugalitate dictionis, quàm licentia vitæ aduerſatur? Nemo, vt opinor, iſta non verè, ſed veteratoriè dici criminetur, niſi is, cui frugalitas odioſa ſit. Sentio me ab ijs, qui ſe cognatione facundiæ M. Tullij Quintos fratres, vel Cicerones filios, vel etiam Tulliolas exiſtimant, in iudicium vocari; atq; alterum ob Tullianam eloquentiam mutilatam, obtruncatamq. M. Antonium appellari. Vnum hic enimuero tuum, M. Tulli,

li, cuius hoſtis falsò inſimulor, eloquentiſſimum innocentiæ meæ patrocinium imploro. Bene eſt: meam cauſam ſuſcipit, atque aduersùs obtrectatores patronus optimus ſic defendit: *Cum ſit*, inquit, *oratio mollis, & tenera, & ita flexibilis, vt ſequatur, quocunque torqueas: & naturæ variæ, & voluntates multùm inter ſe diſtãtia effecerunt genera dicendi. Flumen alijs verborum, volubilitasq. cordi eſt, qui ponunt in orationis celeritate eloquentiam. Diſtincta alios, & interpuncta, interualla, moræ, reſpirationesq. delectant. Quid poteſt eſſe tam diuerſum? tamen eſt in vtroque aliquid excellens.* Audiſtis Iudices, ipſius Tullij tum copioſam, tum preſſam dictionem eximia laude ornantis ingenuo me teſtimonio à læſæ calũnia eloquentiæ abſolutum. Audite præterea Tul-

Orat. ad M. Brutũ.

Tullio ſubſcribentem, & ſuffragantem mihi nobilem eloquendi magiſtrum, Quintilianum. Sic ergo patrocinatur: *Senibus conuenit preſſum genus, & mite, & limatũ, & quale vult intelligi Cicero, cum dicit orationem ſuam cœpiſſe caneſcere*. Veſtrum iam eſt mendaciſſimos rabulas ad Pythagoræ ſcholam relegare, vbi ſapientis eſſe diſcant, diuturno ſilentio præmeditari, quæ tandem parcè, verèq. dicantur. Quanquam autem plena ſucco, & ſanguine dicendi breuitas præfertur à me prolixæ, ac loquaculæ orationi: non eo tamen inficias, profuſam eloquentiam quandoque opportuniſſimam eſſe, ſiue cum præſcripti ſpatium temporis patitur, ſiue cum rude vulgus, imperitamq. multitudinem alloquimur, cuius pinguiſſimæ Mineruæ ſæpe eadem inculcanda ſunt, vt ſemel *l.11.Inſtit.c.1.*

mel

eoſdem vocaliſſimos declamatores ex animi ſententia longinquæ locutioni ſuffragari ſolitos; propterea, quòd callida breuitate perſuadere neſciant. Ego verò humaniùs ſentio, ab humaniſſimis prolixæ dictionis patronis, & laudatoribus ad longas orationes non viros verborum parciſſimos, ſed pueros, hoc eſt, Muſarum picas prudenter incitari: vt indomitam garrulitatem, *ſtudiumq. immane loquendi* publicè declamando, quàm priuatim garriendo commodiùs defatigent. Sin autem fallor, atque idem à viris, quod à pueris, dicendi genus recentes logodædali exigunt: quænam eſt iſta humanioribus indigna ſtudijs inhumanitas, in hominum iugula inuadere, vt ipſis liberam mancipijs vocem pro ſuo iſti arbitratu exprimant? vt exhauſtis iam viribus ſenes cum diuturnæ orationis anhelatis

Ouid. Metam. l. 5.

latis verbis fugientem animam, extremumq. ſpiritum citiùs exhalare cogant? vt pariter laudabilem in ſermone, atque in victu parſimoniam declamatoria impreſſione inſigulent? At ò miſerum Phrygem me! qui ſerò ſapio, & ſerò animaduerto argumentorum Achillem pro altera oratorum procera Helena, pro longa nimirum oratione, ſtrenua lingua belligerantem. Actum eſt. Fuimus Troës. Ecce iam horribiles machinas, Equo Troiano vaſtiores admouet: ecce illa ſeptem orbis terrarum miracula enormi magnitudine pertimeſcenda pro maximis orationibus in nos Laconum fraterculos coniurato impetu arietãt: ecce miraculorum maximum, Roma imperatrix ampliſsimo murorum ambitu admirandarum orationum molem metitur, ac præcipit: ecce tandem Romanarum Regina

gina cloacarum, Cloaca maxima ſibi pares declamationes anhelans, in pygmæi ſermonis artifices minaciter hiat ore rotundo. O lutulentum, imò luteum argumentũ, quod aduersùm nos Tulliano prouerbio *Cic. pro Planc.* Arcem facit ex cloaca! Enimuero timeo, ne tibi, Hebraica breuitas, longiſſimarum periodorum grallæ induendæ ſint: vt ſublimis, & gra..is, ipſisq. hoſtibus, nempe longurionibus, ſeu longurijs æqualis in..edas. Tu tamen caue, ne, grallatorij gradus faſtu facilè vacillante, n Cloacam maximam præcipites, n cuius luto, ſordibusq. grallato..um plerique ridiculũ fecere nau..agium, ideſt, ſeſe penitus cloaca..erunt. Sed pudet cum iſto Achille on congredi: ne ſemiuiro Paride, ui tamen Achillem vicit, timidio..es eſſe videamur. Aio igitur multò ..æſtare, orationes floreis faſcicu-

lis, quàm cloacis maximis eſſe ſimiles: neque opus eſſe prodigioſæ magnitudinis miraculis ſeptē octauum addere portentum coloſſeæ proceritatis dictionem, quæ quo diutiùs obſtrepat, eo magis vel impatienter, vel ſomniculosè audiatur. Illud ad extremum ex diuino oraculo ſubijcio, Non defuturum
Prou.10 Eccle. 5 in multo ſermone peccatum, imò affuturam abundè ſtultitiam. Quòd ſi breuitatis hoſtibus iuſta placet, ac tempeſtiua, quam nos æquè cōmendamus, orationis longitudo: næ menſores iſti lippire mihi, & cæcutire videntur, qui mediocritatem auream rebus immenſa mole memorandis compararunt. Sentio, iam profligato erudito duello, pleroſque veſtrū, Auditores, ſi non voce, at certè animo, qui pluris eſt, ex veteris theatri plauſu, Hoc habet, exclamare. Corruit enim, corruit

gla-

gladiatore importunius Achilleum argumentum, Achillis inſtar pedibus, ideſt, qua parte conſiſtere debuit, inualidum, & caducum. Triumpha iam Hebraica breuiloquentia, & gloriare, hoc tibi proprium, imò cum Deo in corporis humani anguſtijs incluſo commune decus eſſe, vt capaciſſima contractione totius immenſitatem ſapientiæ complectaris. Quamobrem qui tua tibi decora non inuidet, cum ſapientiſſimo præcone Hieronymo prædicet, ipſam inuoluentis Diuinitatem voluminis tui paginas tam myſticas, quàm ſuccinctas, & breues pariter, & longas eſſe; breues in verbis, longas in ſententijs: ſingulis quoque vocibus totidem oracula enuntiari, ſeu potiùs in vnoquoque verbo infinita latere myſteria. Tantum igitur intereſt inter productum, conciſumq. ſermonem, *Epiſt. 103. ad Paulin.*

quantum ab humana diuina diſtat eloquentia : vtq. Diuinitate infinitum Verbum, ad Humanitatem contractum miraculorum omnium ipſa contractione maximum eſt : ſic animæ magnæ plena dicēdi breuitas ſeptem illis molibus, vaſtiſsimis quidem, ſed ad diuturnitatem admirationis anima, vitaq. caſsis, ac ſimul vetuſtate, ſimul obliuione iam dirutis viuaci admirabilitate antecellit. Non poſſum hìc mihi temperare, quin exclamem, O luſcos admiratores, qui maxima ſolùm corpora ſuſpicitis, quòd ſola illa diſpicitis! cum tamen acerrima oculorum acie longè maiòra in minimis rebus miracula perſpiciantur. Vna de plurimis, ijsq. iam peruulgatis in rem noſtram eminet Homeri longiſsima Ilias, in breuiſsima membrana, quæ nuce includeretur, ita ſcripta : vt flexanima eloquentia

Plin. l. 7. c. 21. Solin. c. 6.

fœtæ

fœtæ breuiloquentiæ ingenioſum prodigium adumbraſſe videatur. Sed cur ego imprudens contractam ad nucis nucleum Homericam Iliadem coactæ in pauca verba eruditionis maximæ vnicam, & principem imaginem propono? Illa, illa debet à me præferri pulcherrima contractio, quæ Dantis Aligerij profuſam comœdiam humanum vix vnguem ſuperante codice tam feliciter clauſit: vt non vulgaris nucis & capiti, & gloriæ noxia vmbra; ſed Vrſinæ Roſæ iuxta glorioſo, atque nobili complexu protegatur. Adeo excellit, ac regnat GRATA BREVITAS: vt formoſiſsima florum Regina Roſa ſeſe illi vertat in coronam. At quomodo repentè verſa es in ſpinetũ doloris corona voluptatis? Quomodo immortali vita digniſſimi floris purpuram funebris pallor infecit? Gra-

uiſsimam iacturam apertiùs lamentabor. Quomodo, cum maximè tum virtute, tum gloria vernares, defloruiſti Romanæ flos amœnitatis, Alexander Cardinalis Vrſine? O me infelicem! Tuo ex obitu peracerbo habeo in rem meam appoſitum quidem, ſed miſerabile argumentum. Si nimirum ipſe potuiſti plurima præclarè facere breuiſſimè viuendo: cur non poſsimus ipſi multa laudabiliter complecti parciſsimè dicendo? Nunc iam deſino mirari, quòd compendiarijs orationibus meis mirificè delectareris viuus, quibus moriens vitæ compendio ſuffragaris. Vt breuem eſſe, Roſam redolere intelligamus. Poſſem adhuc ſexcenta breuiter laudatæ breuitatis ornamenta ſubijcere. Poſſem tam verè, quàm ſplendidè affirmare, pretioſas, & gemmeas orationes gemellas eſſe gemmarum:

marum : quòd vtrarumque immenſum pretium nitida breuitate continetur : cum cæteri vulgares lapides, longi ſermonis ingentes imagines, in ſcopulos, & montes extuberent. Poſſem quoque iſtis, qui magna ſolùm, aut immodica, hoc eſt, Maximini caligas demirantur, exiguam illam ex ferro Norimbergenſem muſcam, ingenti pridem artificio ad volãdum, reuolandumq. animatam obtrudere : vt, qui humanæ rationi obſtinatè repugnant, Muſcæ improbitate vincantur. Sed finem facio, ne ſit oratore longior oratio.

AETAS FLOREA.

VOs quoque, communis amor, & cura gratiſſima, hortenſes flores, dum totius anni vices perpetuo vere coronatis, ferrei temporis deterſa rubigine, nouum ſæculum florei nitore nominis coloratis. Inter flores nimirum regnare decuit regias APES BARBERINAS, quarum mel VRBANITAS eſt. Age igitur in hoc florum regno exornandis debita floribus audacior efflorescat oratio. Florentis hoc ingenij felix inuentum fuit, vt ferreis moribus ætas decolor florum cultu refloreſceret. Horum ergo de populo pulcherrimo agreſtes colonias vrbanos in hortos hoſpitalis deduxit vrbanitas. Decuit enim benefi-

cos

cos floridi ſæculi conditores ciui-
tate donari. Quæ iam eloquentia
coloribus exprimat eruditis artifi-
cio multiplici elaboratam horto-
rum pulchritudinem, ipſis idcirco,
quibus parata eſt, æmulam flori-
bus; vt pulchri hoſpites pulchrè ha-
bitent? Quænam oratio callida
eloquenti filo percurrat areolarum
Dædalea clauſtra, ideo flexuoſis
anfractibus implicata; vt fugaciſſi-
mæ florum formoſitati labyrinthũ,
& moram faciant? Neque verò
concedit hortorum amœnitati no-
bilitas colonorum. Fuit illud tem-
pus, cùm vix è primarijs viris vnus
Perſarum Rex, isque prudentiſſi-
mus, Cyrus regias inter curas hor-
tuli cultum reponens florentiſsimo
inter flores manu ſua ſatos imperio
Lacedæmonium apud legatum glo-
riatus eſt. Atqui hæc Ætas florea
quàm multos profert ex omni no-
bili-

AETAS FLOREA.

VOs quoque, communis amor, & cura gratiſſima, hortenſes flores, dum totius anni vices perpetuo vere coronatis, ferrei temporis deterſa rubigine, nouum ſæculum florei nitore nominis coloratis. Inter flores nimirum regnare decuit regias APES BARBERINAS, quarum mel VRBANITAS eſt. Age igitur in hoc florum regno exornandis debita floribus audacior efflorеſcat oratio. Florentis hoc ingenij felix inuentum fuit, vt ferreis moribus ætas decolor florum cultu refloreſceret. Horum ergo de populo pulcherrimo agreſtes colonias vrbanos in hortos hoſpitalis deduxit vrbanitas. Decuit enim benefi-

cos

cos floridi ſæculi conditores ciuitate donari. Quæ iam eloquentia coloribus exprimat eruditis artificio multiplici elaboratam hortorum pulchritudinem, ipſis idcirco, quibus parata eſt, æmulam floribus; vt pulchri hoſpites pulchrè habitent? Quænam oratio callida eloquenti filo percurrat areolarum Dædalea clauſtra, ideo flexuoſis anfractibus implicata; vt fugaciſſimæ florum formoſitati labyrinthũ, & moram faciant? Neque verò concedit hortorum amœnitati nobilitas colonorum. Fuit illud tempus, cùm vix è primarijs viris vnus Perſarum Rex, isque prudentiſſimus, Cyrus regias inter curas hortuli cultum reponens florentiſsimo inter flores manu ſua ſatos imperio Lacedæmonium apud legatum gloriatus eſt. Atqui hæc Ætas florea quàm multos profert ex omni nobili-

bilitatis flore feliciſſimos Cyros, qui præſtantium florum odorata regna veteribus floridiora moderantes veteris illam Cyri laudem laudabiliùs vſurpant, Hi manu noſtra ſunt ſati. O manus vrbium felicitati pares, quarum felici contactu non modò terra, ſed ipſa etiã felicitas vrbana floreſcit! Hic enimuero mirari non habeo, quare orbis terrarum imperatrix cæteris magis vrbibus florum cultu floreat Roma: cum ſubacto, cultoque Imperatorijs manibus ſolo, floridum ſibi ſternere ad gloriam iter vel à Cincinnatorum vſque Dictatorum antiquitate Romanum ſit. Exite iam ad vitæ, gloriæq. lucem terræ quidem filij, ſed altricis nobilitatis adoptiui: ipſum publicæ lucis decus; quandoquidem flammæ tum Græco nomine, tum nitida ſpecie fulgetis; veſtro fulgore pro-

prouocate: cum ſole ipſo clariora cæleſtibus terrena ſidera interdiu micate, ac diem geminate: in hortenſibus theatris externæ formoſitatis victores vobiſcum ipſi formoſiſſimi fratres domeſtico certamine de forma dimicate: diſcolores inter hortorum ſcenas ſimul florentis, ſimul defloreſcentis mortalis pulchritudinis vtilem fabulam date: exemplo meliùs veſtro, quàm alieno carmine illud monete, *Nimiùm ne crede colori*: vernis veſtris coloribus perpetui veris nouam felicitatem expingite. Bene eſt. Audiſtis blandam vocis illecebram adhuc magnæ matris abſtruſi viſceribus floriduli pupuli. Ecce iam voci, votoq; reſponſuri materni ſinus grauem præmaturo egreſſu moram rumpitis. Iam virides inter foliorum faſciolas inſolitam ad lucē conniuentia capitula ſuſtollitis. Iam *Virg. eclog. 2.*

vitam,

vitam, quam nos ærumnoſam nobis natalitijs lacrymis præſagimus, lætiſſimam vos diducto decenter ore à riſu inchoatis, & hiante ſemper labello renidentes, dum viuitis, ridetis. O vos beatos, quorum vita riſus eſt! O riſum efficacem, quo totus annus exhilaratur! Prima (quis credat?) florum riſu anni ſenectus iuueneſcit: prima vernat hyems. Tua, Hyacinthe, præcox pulchritudo ver hybernum repræſentat, ſiue frigore decolor niueo vultu circumfuſas prouoces niues: ſiue cælo concolor cæleſtem ſuauitatem redoleas. Tibi verò (flos fabularum, formoſiſſime Narciſſe) hybernum frigus meritò amicum, & conſentaneum eſt: tua ipſe quòd forma perniciosè calueris. O quàm appoſitè nunc aureo, nunc argenteo, nunc vtroque pallore tabeſcis, ac degeneras in florem! Tantus

enim

enim decor pulchrè debuit, pretioſèq. palleſcere. Sed quis inter ventoſa hortorum hyberna flos lætior hyemet, quàm quæ non ſine vento aperitur, quæque ventum nomine ſpirat, Anemone? Conſpirate iam coniuratæ aurarum animæ: veſtrum animoſos impetus omniū vnus hic floſculus toto hiatu ridet, imò veſtro ſpiritu animatur. Et ſanè vento gaudere decuit, quem vulnerati Adonidis vaniſſima fabula cruentauit. Suam iſtam flos ipſe lugubrem fabulam, cum maximè patet, effuſiſſimè ridet. Nec vno ille, vt florum plerique, ſed vario colore veſtitur: nam varia veſte abundare, florentiſſimi Principis eſt. Nuſquam tamen elegantiùs, quàm in tuis, FEDERICE CORNELI, elegantiſſimis hortis coloratur: vbi lectiſſimi flores tuis è moribus, qui florum Princeps, ac flos Principum, es,

es, colorem trahunt. Vidi ego inter ea Tempe, quæ tu Romæ Theſſalicis amœniora condidiſti, Romano cultu venuſtiſſimã Anemonem, cuius candidam foliorum prætextam ita purpureus limbus obibat; vt niorum candori tuorum purpuram promittere videretur. At vos ne vltrà in fragile floris decus conſpirate ventoſi ſpiritus. Heu me, ventos rogo! En eadem (ò rerum vices!) quæ modò decorum florem animabat aura, tragico ludibrio difflatum exanimat. I nunc, atque auræ confide fallaci. Sed iam Ver floridum vernos flores per Zephyrum præconem euocat. Res mira. Inſuſurratum præconis ventuli murmurillum vbique audiunt, & adſunt florum populi diſcolores, atque hoſpitas lucis oras grati aduenæ ſalutaturi, oſculo ſuauiter hiulco odoratam animam inhalant. O halitum

ægræ

ægræ mortalitati vitalem! O curarum æſtus blandè diſſlantem auram ingenuæ voluptatis! Quem non demulceat in Iuncifolio Narciſſo par aurei pretio coloris odoris pretioſa ſuauitas? ſiue hic ſimplici foliorum bractea auarè, ſiue pleni rutila floris pompa liberaliter aureſcat. Cui verò argenteus ille Narciſſus, qui productiore collo Camelum in flore ludit, exporrecto vitam oſculo propiùs non inſpiret? Cui non Hyblam, non Hymettum oleat tum Moſchatus, tum odoratiſſimus Orientalis Hyacinthus, quorum vel ipſum nomē odoratum eſt? Quid? obſcuro natum, ac traductum loco Lilium conuallium, nonne ſuauiſsimo illud afflatu verè inſinuat, ex obſcuritate patriæ eum ſæpe virtutis candorem exiſtere, qui clariſsimas ornet ciuitates? Quid? nonne lactea Cyclaminus lacteſcen-

ſteſcentis in florum puerperio Naturæ concretum in florem lac videatur? Mihi verò vos (verſicolores, atque ab ipſis maculis, & næuis formoſæ Tulipæ) dum coloribus floretis omnibus, flos omnis eſtis. Sed quid ego Veris flores enumero? enumerare qui poſſit innumerabiles, ac ſingulares, tuos, TRANQVILLE ROMAVLE, florentiſſimos adeat hortos; qui proximo Veſpaſiani Amphitheatro feliciores inuſitato antiquitus miraculo aſſidui Veris theatrum ſunt: vbi ludus non ſæua hominum mors, ſed amabilis florum vita eſt: vbi curioſos oculos non morientium gladiatorum plaga funeſtè, ſed naſcētium roſarum purpura iucundè cruentat. O roſæ, pulchra Veris morientis vulnera! quandoquidem veſtrarum inter ſpinarum mucrones nitidè cruentum emoritur Ver. Emoritur
quidem

quidem Ver in roſa: ſed renaſcitur in Cariophyllo, qui, quòd coloribus vernat omnibus, quòd nullis concedit odoribus, renaſcenti quotannis Phœnice pulchriùs æſtiuos per æſtus Veri digna ſubſternit incunabula. Sed cuius præterea floris odore peregrino Æſtatis calor noſtros hortos vaporat? Salue Gelſimine, florum flos. O quàm gratus hoſpes flagellorum manibus adrepens toto iam terrarum orbe peregrinaris! O quàm lepidum, quàm ſalubrem è tua patria nobis odoris Africum ſpiras! Et verò par erat feruidæ matris odoratum eſſe filium: quo enim alio materni amoris feruor, quàm odorato ſpiritu filium animaret? Sed illud non planè intelligo, quì fiat, vt parens Æthiopum nigerrima candidos pariat flores. An propterea, quòd parentis illi non vultu, ſed lacte colorantur?

An quia ſic è nigra nocte candida lux naſcitur? Exiſte nunc tandem, exiſte Mexicanis è viretis oriunda, quæ Nazareni floris inter ſpinas morientis florida imago es, Granadilla. Florere te decet per æſtum, quia flos Amoris es. Nulla verò tibi terra fertiliùs æſtuat, quàm Roma, cuius in nomine ardet Amor. Mitto iam ſingulos flores: omnes vt verbo complectar, breuiſſimè aio, florum Æſtate, quàm frugum meſſem demeti non minorem. Et quiſquam dubitabit, ſi torrida refloreſcit Æſtas in Ver, Autumnum quoque floriferam ob temperiem ſuas inter vernare vindemias? Non enim poteſt florulentis delicijs genialis Autumni carere lætitia. Vnus reticeri ſe non patitur, autumnales deliciæ, Crocus, qui tam eleganter ſexcentas colorum formas induit, vt verſicolor inter flores Proteus dici

dici poſſe videatur. Et hactenus quidem orationi licuerit noſtræ cum floribus efflorеſcere, floreiq. ſæculi Ver aſsiduum, ærumnoſæ recens mortalitati ſolatium gratulari. Ite nunc veriſſimæ vocis meæ teſtes, ite acerrimi ſpeculatores, mortalium oculi: veſtram cum vbiq. tum Romæ, feliciſſima in vrbe, florentem legite felicitatem: inter fugaciſſimas anni quadripartiti vices conſtantiſſimi Veris ſuſpicite amœnitatem; ſiue vbi fluuiorum Rex Tiberis FARNESIA LILIA è regijs vtriuſque ripæ hortis conſpicua famularibus aquis irrigat, ac dominatricem ſemper educat in coronam: ſiue vbi MEDICEA FLORA, ſuam vbique Florentiam ſpirans, Romam vrbium florentiſſimam exornat: ſiue vbi BVRGHESIVS DRACO, ad aureos Heſperidum hortos, quos nouus Africæ

victor, maior veteri SCIPIO Mauritanis longè nitidiores Romano ſplendore fundauit, verè ipſe aureus inuitat, non arcet; quia Domini mores habet: ſiue vbi LVDOVISIÆ virtutis inſignis flos & purpurea, & aurea felicitas micat: ſiue vbi CÆSARINA domus gemello Vere beatiſſima eximijs vernat & floribus, & fratribus: ſiue vbi CAETANÆ ditionis oppida ſuburbana vrbaniſſimo ſub Principe floream Vrbi non inuident voluptatem: ſiue etiam vbi tum PERETTÆ, tum MATTHÆIÆ villæ opulentia lucet aurea in ædificijs, & ſmaragdina in viretis. Cæterùm per amœniſſimæ vrbis delicias peregrinabũda oculorũ curioſitas cur adhuc mirari ceſſas hortẽſia miracula, quæ nõ magis Quirinalis collis, quàm domeſtica inter ſidera præcelſum ALDOBRANDINÆ

ma-

magnificentiæ faſtigium extollit? Tanti eſt ad hortorum amœnitatem benefica domi ſidera continere. Atque vt infinitos omittam, alios Romanæ nobilitatis hortos; veſtros hìc præterire nequaquam, poſſum, Exquilinæ Triumuiri amœnitatis, DOMINICE FEDINE, POMPEI PASQVALINE, atque alter POMPEI DE ANGELIS. In exquilijs enim diuini floris Mater, VIRGO MAXIMA pluuijs olim niuibus, fœcundæ virginitatis argumentis, non ædem ſibi modò pulcherrimam produxit in lucem, verùm etiam vobis, Virginalis ædis cultores aſſidui, elegãtiſſimos flores, gratũ obſequij fructum, Filijq. virtutiſq. ſuæ decoras imagines procreat, educatq. Meus mihi interim hortulus cupiẽti pauca obſcurioribus floſculis ÆTATEM FLOREAM lepidè colorabit. Vna tamen hortu-

li mei pulcherrima hoſpita, roſarum Regina omnium, Sinenſis roſa, quæ nuper ad me Senenſem cultorem cognominis patriæ fœdere è toto diuiſis orbe regionibus officiosè diuertit, verſicolore prodigio anteuertit hortorum laudibus cæterorum. Videas primùm tereti, crebriſq. oculis diſtincto, ac ſubalbido caudice nullis armatam ſpinis, innocenter, clementerq. arboreſcere: vt, quam nuſquam hactenus inueneris, inermem, nudamq. ab omni doloris aculeo floridam voluptatem ipſa promittat. Videas deinde frõdibus, forma pampineas, ſcabritie ficulneas, magnitudine vtraſque imitantibus conueſtitam è ſmaragdino dehiſcentis calycis conclaui, multiplici foliorum ſyrmate regaliter explicato, in publicam lucem prodire, lucis ipſius formoſa diſcrimina ſic æmulantem: vt primò

mò quidem candidam, deinde ex candida rubentem, poſtremò ſaturò colore purpuream, hoc eſt, ſimul aliam, ſimul eandem admireris: & quotidiani miraculi nouitate fateri cogaris, ad florum Reginam, quæ tanquam ſol alter, variæ fuco lucis coloret dies, colorum principes viciſſim accedere tributarios. Huius mihi hortuli delicias innocentes nemo Catonum exprobret: ſiquidem in horto voluptatis nos flores inter diuina iam pridem Sapiētia conditi floribus naſcimur, primiq. Parentis integritas felix, totius magiſtra poſteritatis, eodem in horto laudabiliter ruſticata eſt. Quid iam ſupereſt, niſi diuturnæ vt hortorum incolumitati ſupplici voto conſulamus? Tu ergo pluribus oculate, quàm Argus, luminibus, terrarum cuſtos, atque excubitor, cælum; ſi floribus cum ſideribus

conſpicui nitoris affinitas eſt; dum languidis, ac veluti ſopitis per noctem capitibus ſecuri conniuent illi, tuti etiam vt ſint, in clandeſtinos raptores inconniuens tuis excuba ſtellis: nocturnis eos laruis abſterre: minare fulgure: tonitru increpa: imbre, grandine, fulmine procul extermina. Tuq. floridæ pater familiæ, placidiſſime Zephyre; tuæ ſi te pulcherrimæ prolis ſumma tangunt pericula; placidum tantiſper ingenium exue: iuſtus in fures vltor irrumpe: ne patiare hortorum ſepta latronum inſidijs patere, ac purpureum florum pudorem prædam eſſe prædonum: cum fratrum ſpiritu conſpirante furax hominum genus à floribus longè diſſlatum in ſpineta compelle. Par eſt enim aduncas ad furtum manus non floribus hærere, ſed ſpinis.

ROSA

ROSA SEPVLCHRALIS.

O Breue Roſarum ver! O mortalitatis iuuenili vere deflorefcentis lugubre exemplum! O Vrſinæ amœnitatis principem florem è vitæ, gloriæq. fertili viridario flebiliter translatum ad ſterile ſepulchretum! O nimis copiosè ſuccreſcentes ad vnius Roſæ caſum, ſpinas doloris innumerabiles! O viduam Romam, roſeæ purpuræ amiſſum gaudium in atratæ violæ ſqualore deplorantem! O nos, Socij, nobiliſſimo cum flore ſuauiſſimæ virtutis fructu fraudatos! Atque ego quidem cum Roſæ nuper florentiſſimæ qua-

qualemcumque dictionis meæ cultricem auram non ſemel dicauerim, debeo nunc extremum defloratæ cultum irrigantium lacrymarum. Quis ſcit, an excuſſi floris aridum decus officioſa irrigatione refloreſcat? Vbi nunc ille vetuſtiſſimæ nobilitatis flos, ALEXANDER, qui Regum non modò nomine, ſed etiam merito inſcriptus, regio Roſæ colore tum veſte, tum ſanguine illuſtriſſimus purpurauit? Illa ergo nobilitas, quæ ſupra mille ac ſexcentos annos in clariſſimo viro Vipio Vrſino, equeſtri loco nato ſe floruiſſe gloriatur: quæ deinde per longam Heroum poſteritatem, atque (vt paucos numerem ex infinitis) per quatuor Pontifices maximos, per Purpuratos Patres quatuor ac triginta, per duos & ſexaginta Romæ Senatores, per eiuſdem principis Vrbis Præfectos quatuor,

Ex inſcriptione veteri vrna marmorea apud Brachiani Ducem Vrſinũ.

tuor, per Eccleſiæ Romanæ Vexilliferos ſex, per centum bellicos Imperatores, per Conſules, per vtriuſque Siciliæ Magnos Comites ſtabiles, per Oratores, Legatos, Moderatores prouinciarum, Satrapas, Proreges, aurei velleris, Sancti Michaëlis, Sanctiq. Spiritus Equites, per magnos Rhodiorum, Templariorumq. ac Theuthonicorum Equitum Magiſtros, per Principes Tarentinos, per Duces, Marchiones, Comites, Imperij Electores, Antiſtites ipſo numero plures, per connubiorum communione, contractas affinitates cum Magnis Ducibus, cum Hiſpaniæ, Galliæ, Angliæ Regibus, atque cum ipſis Imperatoribus, per ſanctiſſimos viros plurimos, præſertim verò geminos Vrſinos, alterum Apoſtolorum Auditorem, Gregorij Magni Pontificis encomio celebrem alterum,

rum,per Voluſianum Præſulem Turonenſem, eundemq. Martyrem, per Monaſticæ familiæ in Occidente conditorem Benedictum propagata:quæq. per generoſos traduces in Hiſpaniã, Angliam,Galliã, Germaniã,Poloniamq.diffuſa,& ad potẽtiſſimos dominatus traducta:quæ demũ ab vno laudum omnium capaciſſimo, magni nominis, maioris indolis Alexandro mirificè amplificata eſt; quantam, quæſo, fecit cum eodem moriente iacturam? Vbi flos ingeniorum, qui certatim naturæ, artiſq. viribus excultus & lætior, & mirabilior vernabat in dies, maturabatq. immortalitate dignum de Regno librum, fructum videlicet ipſius Regali purpuræ concolorem? Quomodo promeritus eſt, vt lethali, perpetuoq. ſilentio ante diem obmuteſceret, qui doctiſſimo in volumine difficilem il-

lam facilè aſſecutus eſt gloriam, vt Roſas loqueretur: cum magis indole, ac facundia, quàm domeſtico inſigni, & merita purpura roſeus eſſet? Certabat enim in illo cum ſuauitate morum ingenij elegantia, tum Latinis, tum Italicis numeris abſolutiſſima. Vt geminam vtriuſq. linguæ lauream promerita videri potuerit: niſi vna inſtar omnium, ipſa ſibi corona eſſet Roſa. Accedebat omnia hiſtoriæ decora quamuis anguſto ſinu complexa memoriæ amplitudo, in Alexandro minimè mirabilis: quia breuiſſimi ambitus Roſa flos omnis eſt. Vbi, vbi flos virtutis incorruptæ? Quomodo moriens expalluit, quem fortioris morte charitatis calor colorauit? Enimuero iucundus eſt fugacis vitæ monitor, præmoriens flos. Suauiter olet memoria mortis, quæ Roſam olet. Et quanquam miſera

eſt boni recordatio, quod recuperari non poteſt: tamen iſta nos, vt in malis, miſeria delectat; quia tuo ſaltem, prærepte Princeps, nomine non caret. Adeo nec tecum, nec ſine te viuere valemus. Igitur, qui tuo nuper funere exanimabamur, funebri laudatione reuiuiſcimus: dũ tu præproperè exanimatus noſtro in tuas laudes profuſo ſpiritu, vt gloriæ viuas, animaris. Pridie eius diei, quo Virginis maximæ, cælo regerminantis è ſepulchro, per ſextiles calores memoria floret, ALEXANDRI CARDINALIS VRSINI ſemper florida pietas flagris educto (quod ſingulis Virginalibus peruigilijs conſueuerat) ſanguine irrigata ſolito pulchrior irrubuit; Triumphali enim pompa in cælum aſſumptæ Virginum Imperatrici; quæ *ſicut lilium inter ſpinas* (*Cant.2*) aſſurgebat, quid Vrſinæ religioni

con-

congruentius, quàm Roſam ſubſternere? eam verò quod minium illuſtrius, quàm iuxtà pius, atque nobilis cruor coloraret? Quanquam nihil erat, quòd ſanguinolenta flagella Roſam expingerent, quæ diuinas inter ſpinas iam formoſiſſima rubeſcebat. Audi viua mortalitas, audi victura poſteritas nouum florem elaborantis admirabile inuentum charitatis. Æneam Amoris ſui Cruci affixi effigiem vt altiùs, & humaniùs infigeret cordi, aſſiduè de collo ſuſpenſam, nudoq. pectori extantibus clauorū cuſpidibus hærentem manu ſæpius admota non ſine vulnere apprimebat. Decora ſcilicet inter Amoris aculeos Roſa cor eſt. Neque cor, Amoris Roſam, ros gratior, quàm corde ab ipſo ſtillatus cruor exornet. Ita pridem mortuus Amor inter ſpinas appoſitè tumulabatur in Roſa. Et
verò

verò debuit ſuos per clauos ſagittarius Amor cordi propiùs admoueri; vt diuinas idem ſagittas ad optatiſsimum ſcopum facilè collinearet. Quis iam miretur, in extincto corde ne guttam quidem ſanguinis fuiſſe inuentam, quem tam propinquus Amor totum vel hauſerat, vel arefecerat? Quid vltrà quæris ardentiſſimæ febris cauſam ſollicita conſultatio Medicorum? Ignem Alexander gerebat in ſinu, & ardorem non haberet in venis? Ardor hic ideo mortiferum frigus peperit: quia vehemens ad immortalem vitam migrãdi cupiditas fuit. Inde vox illa omnibus famæ linguis prædicanda, omnium acclamatione gentium excipienda, Si mortis, & vitæ daretur optio; mortẽ ſe præoptaturum, vt citiùs Deo, vera videlicet vita, frueretur. Inde illa, ingraueſcente morbo, vitam diuino

Numi-

Numini deuouentis liberalis alacritas : vt funus in fœnus verteretur immortalitatis . Neque verò degenerauit à viuidæ Roſæ laude moribundi pia demiſſio , cum panem Cælitum prægustauit, è lecto prolapſus ad terram . Sic Roſa , dum ſolo inhæret, vtiliùs excipit Solem . Cui iam expirantis Roſæ animam non olet morientis Vrſini Principis ſpiritus extremus in voces ſuauiſſimas effuſus , ſiue dum ſui compos fratrem natu, gloriaq. maximum ſuæ virtutis opima hæreditate cumulauit : ſiue cum vi morbi impos animi nihil non pium loquebatur ? Vt pietas illi pro animo eſſe videretur. Sed ecce tandem frigida mortis manu Roſa præcerpitur , & expalleſcit . In occaſu tamen floret, dum purpura tranſit in candorem . Ipſum ſcilicet Roſæ cadauer decorum eſt ; At ò ſpectaculum lamen-

tabile! Sepulchralis humus nimiùm grauis, immani ſuper impoſito ſaxo, florem molliſſimum obruit, atque etiam in funere iucundiſſimum eripit. Sed eripi non poteſt longè, latèq. diffuſus odor, & florens memoria virtutis immortalis. Iuuat meminiſſe temporis illius, cum vidi ego te adoleſcentem Senis, eo nomine feliciſſima in vrbe, quòd adoleſcentiæ tuæ ſenilis ſapientiæ canitiem præfeſtinauit, cum vidi, inquam, te primo ætatis vere, in vitiorum tribulos, & ſpinas pleriſq. luxuriante, in pudoris integerrimi Roſam raro miraculo ſplendeſcere. Vt roſeus ille vernantis virtutis color purpureæ gloriæ meſſem vberrimam in Vaticano ſolo colligendam iam tum promittere videretur. Non tamen caruit virtus florida ſpinis optimis, quarum vallo tutior, & pulchrior purpuraret: ſiqui-

ſiquidem inter aculeos & philoſophantis animi eruditos, & diſcruciantis ſe corporis pios amabiliter horrida interlucebat. Tum verò cruento piè purpurea cruciatu maximè interluxit, cum paucos ante annos deprehenſus eſt tortilis funiculus perpetua nodorũ ſerie aſperrimus nudos renes tam arctè constringere: vt, dum corpus intercideret, animum Deo necteret: obijciq. veteri prouerbio poſſet, in ſcirpo integritatis nodos inueniri. Mirari iam deſino, diuturnis Alexandrum precibus, vt in Societatem Ieſu cooptaretur, efflagitaſſe. Vbi enim decentiùs lectiſſima Roſa, quàm inter Ieſu ſpinas habitaret? aut quo feliciùs colore, quàm ſaluberrimo eiuſdem cruore tingeretur? Sed præſtantiſſimum florem Vaticana purpura ambitiosè ornauit; vt in illo ruberet illuſtrior. Et

ea quidem colorem duxit,ac decorem è ſingularium flore virtutum, cum purpuratus Alexander magnis muneribus, quibus defungebatur, par, ſeu potiùs maior eminebat: cùm Religioſorum ordinum duorum Pontificio, diuinoq. conſilio Patronus inſtitutus oſtendit, ampliorem eſſe amplitudine patrocinij complexum charitatis: cum liberaliſſimus Aemiliæ Legatus vectigalis ſui aureo diſpendio chariorem auro nobiliſſimæ Prouinciæ beneuolentiam ſibi faciebat honeſto fœnore vectigalem; cum diutius fortaſſe, quàm Vrſina benignitas vellet, retardatos quà reorum in carcere, quà ruſticanorum hominum in aula faciles ad ſe aditus; ne quid vtriq vel impendij diuturnitate, vel quæſtus iactura detrimenti paterentur; erogata de ſuo pecunia compenſabat. Adeo in ipſa

ſuſpi.

ſuſpicione cunctationis humaniſſimi Principis beneficia properabant. Iam verò quis excelſam in Deum pietatem humili oratione cōſequatur? Quotidie cælum piè inuadens Numen diuinum ad aras in Amoris ſacrificium deuocabat, ac purè operatus Cælitum menſis accumbebat in terris. Si quando autem in idem cæli ſalutare ferculum incideret; vel vſque ad viliſſima tuguria comitabatur, &, quamuis ardente die, aperto capite venerabundus candidum Solem ſuum proſequebatur. Vt videri tum poſſet, mutata eſſe, quam laudamus, in Heliotropiū Roſa. Neque verò vnum Solis ſui candorem, ſed ruborem quoque adamauit. Quare, ne qua præteriret hora, quin ſalubriter ſanguinolentum ipſius occaſum grata recordatione recoleret, pro mortalium vita mortuo Deo preces horarias

eo, quo conſcripſerat, eximiò pietatis ſenſu quotidie repetebat. Earum verò precum pondus, ac vim tanti fecit Roberti Cardinalis Bellarmini ingenua eruditio: vt ſuis, quas eadem ſuper re compoſuerat, reſciſſis Vrſinas prætulerit, ac poſteritatis religioni vſurpandas commēdarit. Eò præterea pietatis proceſſit Alexander, vt cruenta eiuſdem Solis occidentis veſtigia, quibus corpore ſæpe, animo ſemper inſiſteret; vt ſuis quæq. locis Hieroſolymæ impreſſa ſunt; in Brachianenſi receſſu ſacris ædiculis exprimere cogitaret. Sed piè cogitata ſtrenuè perficere non potuit: quia præcipiti occaſu ad immortalitatis orientem properauit. Vt igitur properantem fugax perſequatur oratio: mitto commemorare Alexandri erga Virginem maximam conſtantiſſimum amorem, quem vel ſupremo
ſpi.

ſpiritu fugiente poſt eandem Virginem abeuntem in cælum teſtatus eſt. Formoſior enim Roſa eſt adiuncta Lilio. Non dico, à flagitio ſanctiſſimam, luctuq. quàm riſu feliciorem Magdalenam tam religiosè fuiſſe ab ipſo cultam: vt eiuſdem luſtrales lacrymas, vel inquinatiſſimum animum abluentes, verbis ab ingenioſo cultu conceptis, atque per ſtatas dierum ſingulorum horas recitatis celebrauerit. Nullo enim rore Roſa ſplendidiùs gemmare potuit, quàm puris fœminæ lacrymis impuriſſima gaudia dolentis. Sileo incontaminati animi longiſſimè abhorrentem à mortiferi criminis macula nitorem. Nam quid Roſæ cum fœditate conueniat? Prætereo alienæ ſtudium ſalutis efficaciſſimum: Id enim abundè teſtatur Alexandri conſilio perquàm commodo inſtitutum Brachiani ſodalitium; vt ipſe

ſingulis ſemel hebdomadis conuocatis oppidanis & ſacræ concionis eloquentia, & piæ verberationis exemplo contra ſcelerum venena mederetur. Et quiſquam dubitet, quin inter flores Roſa medicatiſſima ſit? Relinquo denique in olidis Noſocomijs inuiſendis, iuuandiſq. benignitatem æquè halantem, atque iuxta graueolentes plantas roſa vernat odoratior: manſuetudinem atrociſſimas inter iniurias æquè præſtantem, atque innocens roſa noxias eminet inter ſpinas. Reſiſte hic admiratione defixa; reſiſte præceps in exitum oratio: & (quoad per magnitudinem rei licebit) expone facinus manſuetudinis inauditæ, atque de vno credibilis Alexandro. Fuit, qui, tametſi nulla læſus erat iniuria (quem enim Roſa læderet?) tamen; vt non raro hallucinamur, qui ream criminis

faci.

facimus innocentiam; innocentiſſimo Principi infenſus paratis inſidijs moliretur necem: cumq. diuinitus eluſum non ſucceſſiſſet incæptum, ac ſuum ipſa facinus mors perhorreſcere videretur; morte audacior miſſa contumelioſa epiſtola, quòd Alexandrum non poſſet, ipſius certè gloriam multiplici conuitio lacerauit. Animaduerto, vos ipſos, audita ſolùm tanti ſceleris atrocitate, in authorem vehementer excanduiſſe, Auditores. Quid eum feciſſe putatis, qui tam turpiter, tam immeritò laceſſebatur? An iuſtiſſimo repentè furore inflammatum vultu minaciter fulguraſſe, ore tonuiſſe, quà ſuis, quà fraternis viribus, armiſq. fulminaſſe? At eminebat extra vltrices perturbationum procellas magnanimi pectoris placida ſerenitas. Quid ergo? par ingenti periculo dedecus purpuratus

tus Princeps, ampliſſimus Legatus inultus tulit? Imò verò præclarè vltus eſt. Audite implacabiles animi, atque condiſcite nouum vltionis genus, quod humanitas excogitauit. Plenas probrorum litteras ijs oculis legit, quibus leguntur officioſæ: tum cælum ſuſpiciens, Tandem aliquando oblata eſt, inquit, optatiſſima occaſio iniuriæ condonatæ pacifica hoſtia tibi litandi, Deus pacis, qui toto ſanguine, vitaq. chariorem tanti feciſti amicitiam: vt cum inimicis tuis non alia eam ſanxeris victima, niſi te. Sic elocutus furioſam epiſtolam, inimicitiæ chirographum, reſcindit; atque ita iniuriam ipſam reſciſſam, humaniſſimaq. vltione mactatam ſacrificat charitati. O ſciſſuram ingenioſam, quæ violatæ vulnera humanitatis aptiſſimè conglutinauit! O chirographum quàm infeliciter

mina-

minacibus inſcriptum notis, tam feliciter mitibus, planèq. roſeis manibus cum veteri, quod aduersùs nos erat, chirographo affixum Cruci: vt inter confixi Amoris clauos, & ſpinas innocenter lacerare tur! O ſanè Magno maiorem Alexandrum! is enim, cum ſeſe vnum, exiguum ſcilicet mundum, impotens iræ vincere neſciret, hanc tibi gloriam reliquit; vt victoria tui fortior de Magno innumerabiles vincendos mundos ſomniante, & vix Aſiæ vnius expugnatore triumphaueris. At tu lamentare iam, præreptis delicijs tuis, lamentare inuſitatam orbitatem Roma: quando non tam vnum hominem, quàm omnes ſepelit gentilitij ſoli rapax vrna virtutes. Quanquam illud habes non leue in ſumma calamitate ſolatium; vt chariſſimi Principis optima pars, cor videlicet in Ro-

Ad Coloſs. 2.

mani ſepulchri ſinu foueatur. Illo aucta corde, omnium domicilio virtutum, maximè cordata es ad ſanctitatem. Ex illo corde, quamuis extincto, ſpiritus vitales ducis ad gloriæ immortalitatẽ. O nos præſertim, Sodales, in funebri luctu beatos, quos trãſmiſſi cordis amabilis hæreditas locupletauit! O verè noſtrum Alexandrum, quem vel mors ipſa nobis cordis munere arctiſſimè coniunxit! O cor eodem, quo Robertus Cardinalis Bellarminus & ſapientia, & probitate illuſtriſſimus clauditur, ſepulchro appoſitè concluſum! cùm ritè tumulo conſocientur in terris, qui ſimul, vt ſpes eſt, in cælo viuunt. Ad hunc tumulum cupidè accede hoſpes Vrbis Orbis terrarum, vt laudum omnium odore ſuauiſsimo recreeris. Suauitas enim afflatur è ſepulchro, in quo Roſa tumulatur.

STE-

STEPHONII EXTINCTI

LAVREA CVPRESSINA.

ERgo coronariũ STEPHONII nomen eruditiſsimo capiti pro laurea funeſtæ cupreſſus omen fuit ? Ergo Romanum, ſingulari par eloquentiæ theatrum externum ſepulchrum eſt ? Debiti ergo canoræ gloriæ plauſus parentales lacrymæ ſunt ? Agite lacrymæ tantiſper in voces abite, dum vitæ fabulam ſuæ non eleganter minùs claudenti, quàm tragicos Regum exitus canenti elegantiſsimo Poëtæ ſuprema gratulatione plaudatis. Age lacrymis eloquentior,

tior, quàm vocibus dolor, quamuis inconditus, vocalis tamen erumpe. Extincta enim eloquentia, inconditam decet loquentiam vlulare. Abijſti ex hac mortalitatis palæſtra ſine laurea canore victor: ſed ipſa tibi cupreſſus in lauream abijt, hoc eſt, dignißimam corona vitam mors honeſtißima coronauit. Ante immortalem laudabiliter obitæ mortis coronam diu decumbens, affixuſq. lectulo cum grauißimo, acutißimoq. morbo generosè colluctatus es. Iacentibus enim, proſtratiſq. corporis viribus, animi vis, ac virtus ab ipſa conſtantior, erectiorq. ruina mole ſua ſic ſtabat; vt in lectulo illo, tanquam in ſcena virtutis, videreris Antæi fabulam ſeriò dare Stephoni, qui cum grauißimè decumberes, tum fortißimè aſſurgeres. Mirari iam deſino, quòd tragica funera ſplendidè ſcri-

pſeris,

pſeris, qui mala ſuprema intrepidè toleraris. Iſtam enim in morbo robuſtam, viuacem in morte virtutem non adumbrarent alij, quàm Reges, Heroëſq. morituri. Heroicam hanc laudum coronidem tuarum prædiuinauit diuina poëſis tua, quando erudito primùm partu theatralem in lucem edidit fertilem cæli, terrarumq. theatro heroum parentem, Tiburtem heroinam, Sympheruſam: vt, quoniam vnum coronæ ſidus impar videbatur, numeroſa, fratres cum matre, ſidera Poëtam ſuum illuſtri occaſu præuia coronarent. Cum corona triumphum mors fortiſsima merebatur. Hinc tuus ille Criſpus, tuo non minùs carmine, quàm ſuo robore triumphalis: æquè pro pudicitia in pace bellicoſus, ac pro patria in bello pacis aſſertor, dum purpuratus candidæ virtutis miles, dato for-

titer

Digitized by Google

titer ſanguine, inter theatri lacrymas triumphat, pulchrè ſuo proludit Poëtæ, cuius in vltimo vitæ actu vultus, veteranæ virtutis colore ſuffuſus, non morientis, ſed triumphantis fuit. Mors enim honeſta immortalitatis triumphus eſt. Quid à triumpho ſuperſit, præter imperium? Et hoc tibi animosè morituro tua Flauia Melpomene pridem immortale præcinuit: cum Cæſareos hæredes, terrarum imperio maiores hoc eſt, magnæ indolis tuæ imagines, tanquam cæli Cæſares, generoſo exitu præmiſit in cælum. Sequutus es regios præcurſores (vt ſpes eſt) cæli regno digniſsimus, quòd ipſe tui Rex animi diuinè regnaueris in terris. Potentem tui te Regem vna inſtar omnium teſtatur illa tuarum Regina laudum, humanæ gratiæ, gloriæq. deſpicientia. Nam qui fieri poterat; quando,

quod

quod vulgo fertur, non capit regnum duos; vt ſapientiſſimi Regia pectoris, quam totam imperatrix virtus occuparat, ſeruilis ingenij collegam admitteret ambitionem? Teſtor extremas morientis preces, quibus impensè flagitabas, vt nati ad immortalitatem partus ingenij tui parentalibus extincti flammis tecum funerarentur. O vocem ad vltimum vſque ſpiritum ſibi imperantis animi planè imperatoriam! O votum iure Maroniano ſimillimum! vt, qui magno geminus Maroni, dum caneret, ſplendore carminis præfulſerat, par eidem, dum caderet, illuſtri flammarum voto ſuo carmini non minus lucis afflaret. Pepercere tamen diuinis vtriuſq. monumentis inuocata incendia: ne cum Virgiliana Æneide Troiana iterum potentia, cum Stephoniana verò eloquentia Romana

primùm gloria conflagraret. Quanquam non erat, cur tuæ flammas eloquentiæ, Stephoni, precareris, quæ ſatis arderet. Quomodo enim tonaret, quomodo fulminaret ſine ingenioſo ardore? O tonantis, ò fulminantis olim Stephonij lætum prodigium! Tunc enimuero

Ennius. *Intonuit læuũ bene tẽpeſtate ſerena.*

Etenim quid è Stephonij ſuperſtitis facundia, niſi ſerenitas naſceretur? Quid illum conſequatur extinctum, niſi turbulenta tempeſtas lacrymarum? Noſtras lacrymas, & ſua gaudia, ſiue obitus diem ſui multo ante idem præſagiſſe, ac prædixiſſe dicitur Stephonius. Cur enim diuinus Romanæ ſuauitatis cycnus ſine diuinatione mortis canorum ſpiritum expiraret? At quàm felix tua mors, eodem qui die naſceris, atque occidis, quo diuina Vitæ Mater concepta eſt! vt non tam natus

ad

ad mortem, quam mortuus ad vitam eſſe videaris. Virgo igitur, quæ Deum terris, te cælo peperit: vt quãtus mortalitati moriaris, quantus renaſcaris immortalitati, è magnæ Parentis nobilitate interpretemur. Per lacteam verò Virginis viam quò abires aliò, quàm ad Superos? Quis diuino Poëtæ Parnaſſus aptior, quàm cælum? Quæ tibi Muſæ vocaliores, quàm canori Cælites? Quis Apollo præſentior, quàm Deus? In iſto iam felicitatis theatro nihil tragicum ſonas, ac lugubre: ſed inter cæleſtium concentus, ac plauſus Amorum, Deo, quo plenus es, feſtiuum canis Dithyrambum ad clepſydram æternitatis. In iſtis victor Olympijs (quando mortalis laurea tuis minor meritis erat) immortalem lucis coronam refers: imò verò tute tibi es corona, quia Stephonius es. Nobis

autem quid ſupereſt, niſi orbitas luctuoſa ſine te? Agite igitur redite voces in lacrymas, redite. Tanti enim viri iacturam, & deſiderium nulla poteſt eloquentior, quàm lacrymarum affluentia perorare.

ET ALIIS ET SIBI ÆSCVLAPIVS.

HACTENVS (Doctiſſimi, atque excellentiſſimi viri) Marſilio Cagnato, à quo tam ſæpe Roma, Vrbium Regina vitam accepit, in ipſa ætatis maturitate immatura morte votis omnium, & publicæ opportunitati prærepto acerbiſſimus Romæ dolor; dum vocis aditu intercluſo lamentari nequit; tacito lacry-

marum honore parentauit. Nunc tandem aliquando ſeipſo maior, ac violentior ex ore noſtro, ex his ipſis atratis parietibus, funebri carmine flebiliter canoris, in eius lugubrem laudationem erumpit, cuius nuper ad funus manauit in lacrymas. Laudare enim vberiùs, quàm lugere decet extincti memoriam, cuius, dum viueret, laudes nunquam intermorituras augurabamur. Illud verò, quod in omnium memoria ſæculorum viuat, digniſſimum præclarè, dum vixit, præſtitit Marſilius: vt non ſingularem modò ſcientiam ad aliorum corporum ſanitatem, incolumitatemq; verùm etiam incredibilem quandam virtutem ad animi ſui temperationem, æquabilitatemque oſtenderit. Vt ſibine, an alijs præclariùs medicinam fecerit, iure dubitetur. Vtramque igitur laudem breuiter ego adum-

brabo dicendo, quam ille agendo expreſſit illuſtriùs. Atque vt inde mihi naſcatur oratio, vnde prima illi decora extiterunt: peruidit vel ad primam ineuntis ætatis lucem prouidæ indolis Marſilius, hanc viam ad immortalitatem proximam,& quaſi compendiariam eſſe, ſi Medicinæ nomen daret: cuius vtilitatem, nobilitatemq. diuinæ inuentioni conſecrauit antiquitas. Quid enim vel ad communem ciuitatis ſalutem vtilius, quàm reduces vitas efficaci poculo depoſitis corporibus, ac propè iam extinctis infundere? vel ad publicam nominis commendationem nobilius, quàm iactantem ſeſe ſua mortalitatis in aula cum infinito morborum ſatellitio mortem profligare? Quod victoriæ genus heroicis etiam temporibus adeo glorioſum erat: vt peritiſſimus medicinæ Hercules He-

roum

roum fortiſſimus haberetur. Præſentiſſima itaque huius artis vis, & facultas ſplendido Euripidis mendacio locum fecit, Herculem cum ipſa morte luctatum Alceſtidem, illi per vim eripuiſſe, quæ pro chariſſimo viro Admeto vicarium funus occupaſſet. Heroica ergo dignam indole ſcientiam aggreſſurus Maſſius, alacritate, quàm ætate firmior Patauinas Athenas, ad omnium ſcientiarum emporium proficiſcitur. Anguſta nimirum erat creſcentis adhuc virtutis magnitudini Veronæ, parentis, atque altricis nobiliſſimæ amplitudo. Neque potuit adulta illa in teneris annis virilis indoles ingenij diutius in materno patriæ ampliſſimæ ſinu, complexuq. delicatè, otioſèq. deliteſcere. Debuit è domeſticis blandimentis, ac delicijs advocantem in ſua Lycea Sapientiam prouolare.

Doctorem hic habuit, ne quid optimæ deeſſet feliciſſimi culturæ ingenij, Iacobum Zabarellam. Nihil enim ad ſapientiam properanti accidere felicius poteſt, quàm, quæ facem præferat ad cognitionem, Doctoris inſtitutio ſapientiſſimi. Vt magno parem Alexandro magiſtrum Ariſtotelem contigiſſe ſumma fuerit, ipſo iudice Philippo, etiã inter ſceptra felicitas: Iam verò quis referat conſtanter ſuſceptos pro ſapientia labores, perueſtigatam ſagaciter pro ingenij laude veritatem? Quoties, Cagnate, in latentium commentatione cauſarum defixus ſolidas diebus noctes continuabas? Si tamen nox oboriri vlla tibi vnquam potuit ad clariſſimam ſapientiæ lucem ſemper excubanti. Quoties in illis immortalium excubijs litterarum non amabiliſſimam ſolùm præſentis veri-

ritatis contemplabare ſpeciem: verùm etiam futuram apud omnes poſteros gloriam proſpiciebas tuam? quæ illa te primùm die incredibili plauſu, ac perhonorifica acclamatione excepiſſe fertur; cum philoſophicus labor è nocturnis vigilijs, ac tenebris in publicæ diſputationis puluerem, ſolemq. proceſſit. Verùm non potuit vnius eruditione vrbis immenſa diſcendi cupiditas expleri. Itaque veterum more ſapientium peregrinata in hanc omnium terrarum arcem, virtutis & gloriæ domicilium, Romam venit: quam nactus vnam Marſilius indolis ſuæ magnitudini parem, dignum quoque ſuo ingenio, dignum Romano theatro Magiſtrum, Alexandrum Petronium, Medicum eius ætatis in primis nobilem nanciſcitur. Cuius eruditiſſima domo poſt quinquennale tyrocinium adeo in curandis

mor-

morbis exercitatus, verſatusq. ad ſalutem prodijt ciuitatis: vt Hippocrates aliquis è templo Aeſculapij cum exſcriptis morborum tabellis iterum extitiſſe, vel cum priſcis illis Aſclepiadis in horto Sanitatis educatus eſſe videretur. Quæ poſſit hoc loco tuis, Cagnate, laudibus par oratio inueniri? Ita enim obſeruatis, notatiſq. corporum ſignis futura morbi pericula præſentiebas: vt imminentem ex inſidijs mortem præſenti remedio anteuerteres. Ita ſalutarem ægrotis, ac propè deſperatis hominibus medicinam adhibebas: vt illa, tanquam Helenæ poculo, ſalutem, ac vitam propinares. Et miramur, ſi te in morbos, ac mortem ipſam, quantum homini fas eſt, dominantem Regina terrarũ Roma grauiſſimis, ac peſtilentiſſimis annis laborans adeo coluerit: vt opem ſæpe tuam,

ac præſidium implorarit? adeo te authoritate maximum, honore, etiam auxerit: vt medicorum principem, ac ſigniferum non ſemel renuntiarit? adeo te rerum cognitione occultarum admirabilem, ſuſpexerit: vt in ampliſſima omnium diſciplinarum Academia publicum tibi docendi munus, ac decus detulerit? In qua ſiue Philoſophiæ decreta explicares, ſiue medicinæ præcepta traderes: illa ipſa, Roma, quæ Ciceronis olim ex eloquentia, tuo nuper ex ore pendebat. Ita enim præter eam, quam, profitebatur, ſapientiam, quà Latinè, quà Græcè nouerat: ita cum Aſtrologia callebat Hiſtoriam; quæ poſtrema duo præſertim requirit in abſoluto, ac perfecto medico Galenus; vt ingenitam illam medicinæ auſteritatem multiplicis eruditionis condimento auditoribus ſuis

ſua-

Aen. Silu. Europæ cap. 52.

ſuauiſſimè temperaret. Legi aliquando, Hugonem Senenſem, inter ætatis ſuæ medicos facilè principem, in eo Concilio generali, quod ſummus Pontifex Eugenius, hoc nomine Quartus Ferrariæ coëgit, ad inſtructam lautè, opiparèq. cœnam Latinorum, Græcorumq. ſapientiſſimos, qui tum Ferrariam conuenerant, vocaſſe: atque inter cœnandum (quod etiam de Gorgia Leontino legimus) profeſſum eſſe, de omni re, quæcunque in diſceptationem, quæſtionemq. vocaretur, ſe copioſiſsimè eſſe dicturum. Idem hoc poteras tu quoque, Cagnate, profiteri. Vnum illud opus tibi non erat, vt epulas dicturus apparares. Suauiſſima enim oratio tua omni eruditione condita epulum erat lautiſſimum. Mirentur hanc alij, dum publicè doceres, in dicendo ſapientiam. Admiror ego peræquè

in

in familiari conuictu ſapientiſſimam taciturnitatem. Neque verò inter populares vulgi ſermones poteras non tacere, qui rebus humanis prior, & ſublimior, atque ex altiſſima mentis arce, quod infra obſtreperet, non exaudiens arcano Sapientiæ colloquio fruebare. Vt enim, quæ ſine vndarum ſtrepitu bellè, ac tranquillè labuntur, flumina magnam aquarum molem inuehere ſolent: ita hominis animus taciturni multa ſolet abundare ſapientia. Par erat nimirum, aureas illas voces non in vulgus effundi ad breuem admirationem: ſed librorum monumentis ad ſempiternam commendationem conſignari. Quãtum enim, quæſo, vir ſapientiſſime, doctiſſimorum hominum plauſum excitarunt tui de re medica libri complures, quà eruditionis, quà orationis lepore omni, ac venuſta-
te

te florentes? qui non typographi magis opera, quàm gloriæ acclamatione peruulgati, quod tu in illo docto ſilentio meditabaris, honorificè prædicabunt apud ómnes annos conſequentes. Neq; tamen cultiſſimi fœtus ingenij è conclaui domeſtico adhuc omnes in luçem extitere. Latent recentes ſenectutis extremæ partus, iam lucis appetentes publicæ: qui poſthumam parenti ſuo gloriam, ſummam poſteritati vtilitatem pollicentur. Vt, qui multos medendo morti eripuit viuus, ſcribendo plures ad vitam reuocaſſe dicatur extinctus. Extinxit hunc ſanè vis mortis maturior: at extinguere totum non potuit. Tua eſt vita illa, Cagnate, quam tuis è libris hauſtam tota poſteritas viuet. Quantulam tui partē inimica mors abſtulit, quæ te in omnium ætatibus ſæculorum victurum

rum

rum reliquit? Habetis, Auditores, quam adinuenit alijs incredibili ſapientia Marſilius, medicinam. Veniam nunc ad eam, quam ſua ipſe ſibi virtute comparauit. Scitum illud eſt, hominis animum turbidis, concitatiſq. motibus; ſuis veluti morbis, miſerè opportunum eſſe; quibus eo grauiùs tentatur, quo minùs ijdem timentur: eo difficiliùs liberatur, quo tenaciùs adhæreſcunt. Quare; ſi (quod veriſſimè Hippocrates) ille in primis periculoſus eſt morbus, quo laborantis vultus ſui fiat diſſimillimus; quàm graues, ac tabificas eſſe mentis ægritudines neceſſe eſt, quas non animi ſolùm, ſed oris etiam impotens diſtortio, ac deformitas conſequatur? Enimuero deſipere ſe in ſumma ſapientia exiſtimaſſet Marſilius: ſi in aliena ſalute procuranda diligentiſſimus, conniuere voluiſ-

luiſſet in ſua. Illud itaque moderationis, ac temperantiæ virili remedio aſſecutus eſt; vt neque tabeſceret moleſtijs, neque frangeretur timore, nec ſitienter quid appetens arderet deſiderio, nec alacritate futili geſtiens deliqueſceret. Quid illæ in multiplici negotio temporum ex conſtituto repetitæ vices? Quid ille frontis nunquam leuiter remiſſæ tenor æquabilis? Quid illa decori ſermonis, nihil molle ſonans, librata grauitas? an non ſuſpiciendam omnibus animi temperatiſſimi ſanitatem prædicabant? Hæc ego tacita meliùs admiratione, quàm breui oratione percurri à me poſſe cenſeo. Vnum illud è multis præſtantiſſimum facinus præterire tacitus non poſſum, quod nemini veſtrum ignotum eſt, Auditores: quod nemo etiam veſtrum poterit admirari ſatis. Vnicus

cus erat Marſilio filius Laurentius, ex lectiſſima coniuge, Epiſcopi Signini nepte ſuſceptus. Hic patriæ priùs virtutis, quàm fortunarum hæres & numeri damnum indolis felicitate rependebat vnus, & vnicè, vt par erat, diligebatur à patre. Meminere veſtrum plerique ingenij ſuauitatem, eloquentiæ, ac doctrinæ acceſſione cumulatam: meminiſtis etiam Romæ in illum ſtudia, & voluntatem. Verùm (quæ rerum eſt humanarum miſera conditio, vt nihil in ijs ſummum diuturnum ſit) vnicum illud ſenectutis ſolatium, ſpes vna generis illa, illa paternæ mentis viua effigies, iuuenis integerrimus in ipſo ætatis flore, in illa virtutis præcoci maturitate immaturo interitu extinguitur. Lugebant illum omnes extinctum, quicunque incolumem ſuſpexere. Roma ipſa diu incerta, vtrum obi-

tus filij, an orbitas patris miſerabilior eſſet, publico mœrore lugubre funus proſecuta eſt. Quid in aliorum luctu, in ſua calamitate patrem feciſſe exiſtimatis? Quod alij nimirum in alieno vulnere non potuerunt, hoc ipſe fecit in ſuo: fortiſſimis oculis filij mortem, ac funus inſpectauit, quod ſine lacrymis Roma non potuit intueri. Cumq. hoc ipſo in loco funebri laudatione recentis obitus vulnus refricaretur: è Marſilij perneceſſarijs aliquis non inuicti animi nutu, ſed inſoliti doloris æſtu luctum abſorberi omnẽ ſuſpicatus, vt dolorem lugendo molliret, amicè illum hortari: quandam eſſe lugére voluptatem: neque lacrymam parcè, atque in tempore profuſam virum dedecere ſapientem. Tum placidè, vt ſolebat, ac ſedatè Marſilius, Equidem non ſic doleo, inquit,

quit ; vt ad leuamentum doloris mihi lacryma opus ſit. O vocis conſtantiam oculorum fortitudini parem! O ſummas etiam inter calamitates, & funera incorruptam, atque oris tranquillitate expreſſam temperati animi ſanitatem! Fuit ſanè aliquid, & magnum fuit; vt grauiſſimus dicendi author concinnè tibi cecinit; in patris orbitate lacrymaſſe Romam: at parentem in filij obitu à lacrymis temperaſſe quantum id tandem erit? Sed quid ego hæc intempeſtiuè? Cur in mediocrem laudem præpoſtera, & præceps properauit admiratio? Erraui, Auditores. Non hæc in animo erat mirari, quæ parua ſunt in Marſilio, & communia cum alijs: maxima in cæteris, & iure miranda. Quid? eſt ne aliquid vltrà, quò progredi eximia parentis virtus queat? erit. Pro eiulatu, ac gemitu graue, ple-

Bernardin. Stephon.

numq. carmen ad filium fundet extinctum. Hem, hoc illud eſt altricem ingenij, vitæ moderatricém, ſtudiorum magiſtram, officij cuſtodem habuiſſe ſapientiam. Adeo, grauiſſimo accepto vulnere, ſui erat compos, ac valens: vt ſuos etiam, inter luctus numeroſè luderet eruditus dolor. Et ſanè decuit hic te luſus, ſapientiſſime pater: quandoquidem vnicus perire tibi filius potuit, hæres deeſſe non potuit. Meliorem enim nominis hæredem tui immortalem tibi Gloriam adoptaſti. Et iure quidem optimo. Extincti enim hæreditas filij redire debuit ad patrem. Demirarer hìc ego pluribus in aliena morte tui robur animi, ac præſentiam: niſi tuo in obitu admirabili hæc moritura laudatio properaret ad finem. Iacebat Marſilius ex graui, diuturnoq. morbo, quem ſenectus ipſa, morbus alter, au-

augebat. Annum enim agebat ille nonum à ſexageſimo. Ergo cum morbi vis grauiùs inualeſcens nulla medicorum ope ſiſti poſſet: qua ſemper fuit mira animi præſenſione, imminere iam ſibi mortem animaduertit. mortem autem? Tibi enimuero, vir integerrime, nulla vnquam immortalis, beatæq. vitæ ſpes certior affulſit. Itaque ante exitum illum optatiſſimum ſibi, luctuoſum ſuis nihil habuit antiquius, quàm vt Chriſtianæ myſteria religionis ſanctiſſimè obiret moribundus: quæ frequentiſſimè, dum viueret, obijſſet. Mittit ad hæc, qui à ſummo Pontifice ſibi decedenti ſalutarem expiationem, & indulgentiam ritu catholico precetur: quam cum libente Pontifice impetraſſet, adeſſe demum domeſticos iubet: vnam illis virtutem, quam viuus in amore, ac delicijs habuit, breui moriturus

qua-

quaſi teſtamento commendat: ad extremum ſupremam ſalutem impertit omnibus migraturus in cælum. Hìc flere omnes. Vnus ille in extremo vitæ naufragio, tranquilliſſimo animo, ac vultu feliciſſimæ æternitatis portum præcipere: donec leuiſſima intermortuæ vocis, Ieſum appellantis, aura proſperè prouectus animus ex hac mortalitate enauigauit. Enauigaſti tu quidem, Cagnate, feliciter è noſtræ ſyrtibus mortalitatis ad vitam: at nobis miſeræ nimis ſuperſunt tuæ felicitatis reliquiæ, triſte nimirum tui deſiderium. Vtinam vita illa, quam Romæ toties ſalutaribus tradidiſti remedijs, tibi potuiſſet rependi. Non te profectò nunc lugeremus extinctum: at victurum diu coleremus. Magnum tamen eſt miſerandæ orbitatis ſolatiū, quòd tuæ tibi medicinæ remedio immortalem

em (vt ſpes eſt) inter Cælites vitam conſecutus, ſuperſtitem etiam in totius te poſteritatis ore, ac memoria ex illuſtri, ac pleno ſtellarum loco, quem tu nouum medicinæ ſidus illuſtriorem feciſti, intueberis. Illud certè (quod noſtra facultas patitur, & ratio poſtulat) habemus ad extremum hoc loco repromittere, nullam ſapientiæ, virtutisq. tuæ memoriam adeo viuam in animis hominum ex iſto Beatorum concilio te ſpectaturum eſſe: quàm quæ in noſtræ beneuolentia Societatis diuturno annorum ferme quadraginta nutrita beneficio, grata laudum commemoratione tuarum ſæpe renouanda nunquam conſeneſcet. Huius in te ſtudij, ac voluntatis infans hæc quidem, at ingenua oratio, nullo cultu, ornatuq. mœſtiſſima tuum properauit ad funus, debitum dictu-

ra

ra teſtimonium: quandoquidem tuis par meritis præconium afferre non potuit.

LAVS DEO.

Errata corrige.

Pag.	ver.		
43	19	rethorum	rhetorum
56	18	prætio	pretio
114	4	rrophæum	trophæum
151	19	flexamina	flexanima

Digitized by Google

Digitized by Google